

Okuma alışkanlığınıza renk katmak için...

SİYAH BEYAZ KİTAP • Aletya Kütüphanesi
ISBN 978-6055-646-23-3

Suat Kemal Angı • **WALTER Benedix Schönflies**
BENJAMİN'LE YAŞAMAK
[“ESRAR ÜZERİNE”NİN ESİNLEDİĞİ 35 PARÇALI
ALEGORİK-ANAKRONİK BİR METİN]

1. Baskı: Ekim 2010

Genel Yayın Yönetmeni

Murat Kaplan

Ofset Hazırlık

Pelin Angı

Kapak Resmi

Leo Lionni, “Frederik”

Kapak ve Sayfa Tasarım

Edip Deniz Angı

Fotoğraflar

Bölüm başlarındaki fotoğraflar *Al Calkins'e*,
metnin içindeki fotoğraflar yazara aittir.

Baskı

MRK Baskı ve Tanıtım Hizmetleri LTD.
Uzayçağı Cad. 355. Sok. No: 2 Ostim/Ankara
Tel: 0312 354 54 57

© SİYAH BEYAZ KİTAP, 2010

© Suat Kemal Angı, 2010

SİYAH BEYAZ KİTAP

Kayışdağ Mah. Baykal Sok. No: 50/1 Ataşehir-İstanbul
Tel: 0216 660 16 55 • Faks: 0216 660 16 56

Online satış: www.siyahbeyazkitap.com
www.siyahbeyazyayinlari.com

E-posta: siyahbeyazkitap@gmail.com
satis@siyahbeyazkitap.com

satis@siyahbeyazyayinlari.com

Facebook: Siyah Beyaz Yayıncılık

WALTER Benedix Schönflies
BENJAMIN'LE YAŞAMAK

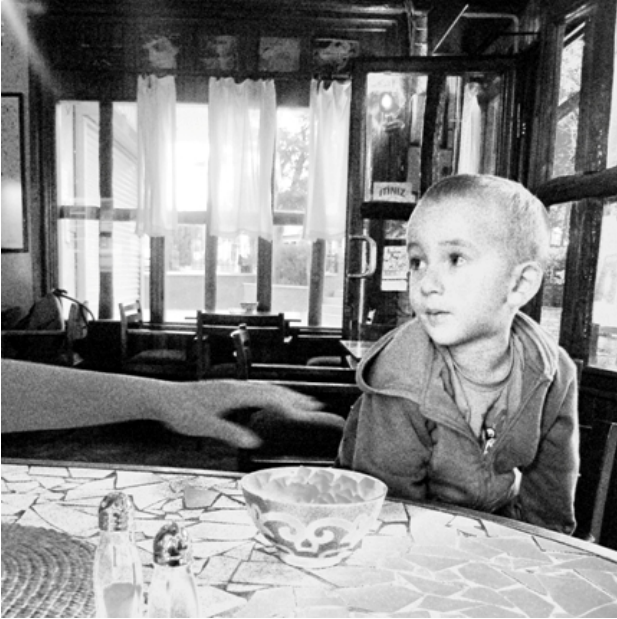
Suat Kemal Angı

WALTER Benedix Schönflies
BENJAMIN'LE YAŞAMAK

Suat Kemal Angı, 28 Aralık 1966'da doğdu. "Cahil Zaman"ları yazdı. "Yankının Kemikleri"ni ve "Esrar Üzerine"yi (henüz yayımlanmadı) Türkçeye kazandırdı. Ankara'da yaşıyor.

Edip Deniz'e...
Pelin'in antik hoşgörsüne ve sabrına duyduğum
minnet sayesinde...

“Ben onu yitirdim;
sen hem ona sahipsin hem de bana.” 15

“Nedir hâlâ alıkoyan bizi dönmekten,
En sevilenler çoktan dinlenmeye çekilmişler.” 37

“Sözcükler burada bitiyor,
bildiğim dünya burada son buluyor.” 101

“Yazısıyla kendisi arasına mesafe koymayan bir yazardı O. Kendini bu kadar metnine gömen birine ‘şey’ gibi davranılmaz. Ayıptır. Mahremini satırlarında taşıyanlar, onlarla ilişki kuranları kendiliğinden samimiyete davet ederler sanki. Mesafe koymayana mesafe koymak, onu yok saymaktır, aşağılamaktır. Hassas olmaktan başka seçeneği olmayana, aynı hassaslıkla yaklaşmamak insanlıktan çıkmaktır.” (*Besim F. Dellaloğlu, “Benjaminia”*)

**“Ben onu yitirdim;
sen hem ona sahipsin hem de bana.”**

Fotoğraf: *Al Calkins*, "Of Mice And Men"

“Tütün düşmanları ne olduklarının bilincinde olmayan, şeytan cin kovma derdine düşmüş birer papaz çömezi aslında ve Engizisyon odunlarını yeniden tutuşturamadıklarından bizi kararnamelemlerle aforoz ediyorlar.”

Jean Jacques Brochier

1

26 Kasım 2008, sabah. “Benjamin’le Yaşamak”ı yazmayı, bana Walter Benjamin’in bir kitabı esinledi: “Esrar Üzerine.” Çevirmem için önerildiğinde, yanılmıyorsam 2008 yılının başlarıydı. Hiç düşünmeden reddettim. Benjamin’i 90’lı yılların başından beri okuyor olsam da, bu okumalar hiçbir zaman bir disiplin içermedi. Çoğu zaman, okuduğum ve muhtemelen anlamadığım bir paragraftan, bir tümceden sonra kitabı kapatıp kendi işime daldım: şiir yazmaya. Ama esinlenmek bir ölçüt olamazdı. Onun metinlerinin anaforuna kapılıp gittiğim dönemler de oldu. Hatta bir ‘ara’ dönem geldi, kitaplarıyla değil, bizzat onunla yatıp kalkmaya, onsuz edemeye başladım. Gözlerimi yummmama bile izin vermediği bu ‘örfi idare’ –ki dışarıdan bakınca sembolik gibi görünse de, 16 ¼ Kasım 1995 tarihi bu faşist dönemin ortalarına rastlar– yaklaşık üç ay sürdü. Ardından çok daha uzun bir nekahet

dönemi. Türkçede yayımlanan her Benjamin kitabının ve onunla ilgili ya da bizzat Benjamin'den bir yazı yayımlayan dergilerin ilk okurlarından biriydim artık. Benjamin hakkında bir şeyler bile karaladım. Ama tüm bunlar Walter Benjamin'den bir kitap çevirme cesaretine sahip olmaya yetmezdi ve yetmemeliydi de. Ayrıca, Almanca bilmiyordum ve Benjamin gibi edebî üslup sahibi, dahası şiirsel kapalılıkta metinler yazan bir yazarı Türkçeye İngilizceden çevirmek en başta ona, sonra da okura haksızlık olurdu – olabilirdi...

2

27 Kasım 2008, sabah. Ekim ayının üçüncü hafta sonu, hiç yoksa on yıldır, sadece mekânlarıyla değil, çınarları, akasya ağaçları, tavukları, insanları, hani ya üzerinde nefes alıp veren tüm canlı varlıklarıyla topyekûn ve planlı bir tecavüze uğrayan Güzel Ankara'nın ruhumuzu ve gözlerimizi (doğru yazdım değil mi?) kanatan sadomazoşist aşkından iki günlüğüne bile olsa kaçıp kurtulalım istedim. İstanbul'un hedonizmi biz talihsiz bedevilere iyi gelecekti. 19 Ekim Pazar günü, Tünel civarındaki kafelerin birinde yaptığımız güzel bir kahvaltıdan sonra, öğleye doğru, henüz تنها sayılabilecek İstiklal Caddesi'nden hedefimize doğru yürümeye başladık: 389. Oğlum omzumdan tam kapısının önünde indirdim; öyle ya, “vitri ni mekânın kendisi” bu mabede girmenin de bir adabı vardı. Tahta ve kitap kokularının ve böylece geçmiş ve gelecek sevgililerin yüzlerinin loş bir aydınlıkta birbirine karıştığı, daha önce –eskiden ama– sadece bademli gölün kapısından girerken hissettiğim aynı sevinç kapladı içimi. Raflar ve gıcırdayan merdivenler, benim güzelim gölümün hem hizmetkârları hem de ev sahipleri, şövalye ruhlu, aptal ve çılgın badem ağaçlarından yapılmıştı. Rafların giriş yönünde yan yana sıralanmasıyla aralarında bırakılan boşluklarda durup da gözlerinizi sağa ya da sola çevirince, bademli gölün çevresini saran

ama en keyifli şekilde sandal ağaçlarının altında oturduğumuz çimenli tepeliğin tam önünde aralanan sazdan perdele-
rin ardından bakınca görülen ağırbaşlı cümbüşü görebiliyordum. Ama bu balonun davetlileri, çeşit çeşit balık, ördek, kurbağa, kedi, kayak, otomobil, ev, gardırop ve –gereksiz de olsa– tabela maskesi takmıştı ve hepsi de “gündelik nesnelere giyindiği tüm ‘peçelerin’ ve ‘maskelerin’ altında *sır olan* doğüstü güçlerin tarihi içindeki mevcudiyete işaret eden ‘aynılığın’ kavranmasına” hizmet ediyor, böylece “insanın daha yüksek işlevlerinin tümü hakkında bilgi veren taklit yeteneğinin aynı anda hem önkoşulu hem de dışavurumu olan aynılık olgusunun bağışladığı sevinç hissiyle” gülümsüyorlardı: kitaplar.

Oğlum Edip Deniz hiç vakit kaybetmeden bu güzelim gölü keşfe çıktı. Üst kata, onu bekleyen arkadaşlarının yanına, ama ahşap merdivenleri hiç incitmeden. Anne balık da ardından. Sonradan bunu nasıl yaptığını sorduğumda, “Unuttun mu?” dedi, “Kendimi sıkarsam her şey olabilirim.” Benimse canım sigara çekmişti. Şimdi, gölün kenarına aynı böyle uzanıp bir sigara tütürmek şahane olurdu doğrusu! Son sigaramı ta yirmi dakika önce içmiştim ve o yüzden bir an algılayamadım. Esrar da olur elbet! Nargilesinin marpucu sol elinde bir adam, sırtüstü divana uzanmış. Diğer kolu serbestçe sarkmış, mecalsiz parmakları yere deşiyor. Bacaklarını dizlerinden kırmış, sol ayağının altında kocaman bir yastık. Gözleri kapalı, kabaktan asıldığı dumanla havaya kaleler kuruyor. Belli ki dalgaya düşmüş. Yerde, nargilenin çevresinde, açık duran kitaplar... Oh! Âlâ ve ranâ! “*On Hashish*, Walter Benjamin.” Kapağını ilk kez gördüğüm kitap bana kendisini ikinci kez sunuyordu ve kuşkusuz bir bildiği vardı. Ya da, kendisini ve elbette kapağını da ilk kez gördüğüm kitap bana ikinci kez sunuluyordu ve sanırım sunanların bir bildiği vardı. Ya da... Şaşırp kalmıştım. Başım dönmüştü. Hatta mest olmuş-

tum, sızmak üzereydim. Hemen kaptım, sanırım tek kopyaydı ve gidip kasadaki matmazele 24 lira karşılığında kitapla vedalaşmasını söyledim. “Memnuniyetle,” dedi, “zaten sizi bekliyordu.”

3

27 Kasım 2008, ikindi. Ertesi gün, 20 Ekim Pazartesi günü, “daha az geçmişi, daha az kedileri, daha az sorumluluğu (eskiden ama), daha az duvarı (eskiden ama), daha az sırları, daha az korunacak bölgesi, daha az gölleri, ırmakları, balıkları, daha az kendine güveni, daha çok düzlüğü, daha çok düzeni (eskiden ama), bozkırı, üzüm bağları (eskiden ama) olan, ortancaları ve çocukluğu olmayan kendi orta yaşlı kelebek kentimdeydim”. Hemen, hırpalatmadan, bir fotokopisini çektirdim ve akşam kitabı Türkçeleştirmeye başladım...

Daha İstanbul’da ilk kez elime alıp şöyle bir karıştırdığımda, kitabı hangi sırayla çevireceğime karar vermiştim. Kitabın gövde metni olan “Uyuşturucu Deneylerinin Tutanakları”nı en sona bıraktım. İlk önce, Benjamin’in başka yazılarından uyuşturucuyla ilgili pasajların ya da fragmanların derlendiği – en sonunaysa Jean Selz’in Benjamin’le Ibiza’da afyon içtikleri günü anlattığı “Walter Benjamin’in Deneyi(mi)” yazısının konuştuğu– “Ek” bölümü çevirdim. Böylece, *Gerçeküstücülük* ve *Tek Yönlü Yol* gibi Türkçede olan ve benim de daha önce okumuş olduğum yazılarda ve kitaplarda yer alan bölümleri karşılaştırarak çevirme ve kimin ne yaptığını, hangi sözcüğü nasıl karşıladığını öğrenme şansım oldu. Bir tür ön hazırlığı yapabildim böylece. Bu çevirmenlere teşekkür etmeliyim. Sonra, “Tamamlanmış Metinler” başlığı altında “Ek”in hemen öncesine yerleştirilen ve Benjamin’in aynı deneyimi farklı biçimlerde anlattığı iki yazısını: “Myslowitz – Braunschweig – Marsilya” ve “Marsilya’da Esrar.” “Parıltılar” kitabında yer alan “Marsilya’da Esrar”ın da daha önce *Marsil-*

ya'da Haşhaş başlığıyla Türkçeye çevrilmiş olduğunu çok sonra anımsadım; oysa, Benjamin'le tanışmamı sağlayan Siyasal'ın ders notlarının hemen ardından, yanılmıyorsam ilk satın aldığım Benjamin kitabıydı *Parıltılar*. (Yılmaz Öner'in de kulakları çınlasın!) Daha sonraysa, kitabın başına dönerek, "Çevirmenin Önsözü"nü, Marcus Boon'un "Walter Benjamin ve Uyuşturucu Edebiyatı" başlıklı yazısını ve "Editörün Notu"nu Türkçeleştirdim. Yirmi beş günde, "Esrar Üzerine"nin neredeyse yarısını, hani ya 80 sayfayı çevirip bitirmiştim.

15 Kasım'da iyice yorulduğum ve mola vermeye karar verdim. O gece karımla şarap içtim, seviştim; sonra birbirimize sarılıp bir güzel uyuduk. Rüyamda, üniversiteden eski bir arkadaşımı gördüm. Yıllar önceydi. Onun, hani eskiden yaşlanılacak yerinde banka adlarının yazılı olduğu tahta banklar vardı ya, işte onlardan birinin üzerine inşa edilmiş bekâr evindeydik. O, nasılsa öyle işte, bankın sağ tarafına oturmuş örgü örüyordu. Ayağının dibinde renk renk yumaklar vardı ama o beyaz yumağı seçmişti. Örgüsü iki hapsirik arasında bitti ve ördüğü şeyi beyaz duvara astı. Bu bir yağmurluktu. Aslında başlarken derviş hırkasıydı dedi. Kahkahalarla gülmeye başladık. Gözlerimizden yaşlar geldi. "Midyeler düşler içindeydi henüz, dalgalar gelmek üzereydi." Derken, bankın onun oturduğu tarafı bembeyaz oldu ve gökten karla karışık para yağmaya başladı. Benim oturduğum ve üzerine yağmur bulutları biriken tarafıysa gittikçe karardı. Sonra birden, sehpanın üzerindeki dergilerden biri kendini rulo şeklinde katladı ve gidip yağmurluğun kapüşonuna yerleşti. Ben de bu güzel balığı gözlerimden yakalayiverdim. Uyandım. 16 Kasım'dı artık ve "Esrar Üzerine" için bir önsöz yazmaya başladım. Zaten yeterince -hatta olması gerekenden bile- hızlıydım ve bu koşullarda çeviriye biraz ara vermek hem benim hem de kitap için daha sağlıklı görünüyordu...

Balık Gözü

4

27 Kasım 2008, akşam. Şu an sadece bitebilmesini umduğum ve elinizde tutuyor olduğunuzu hayal ettiğim bu kitap, işte o gün, 16 Kasım sabahı önsöz diye başladığım ama ertesi gün ayrı bir kitap olması gerektiğini anladığım metinlerden oluşuyor. Dün gece, hani ya 26 Kasım 2008 gecesi son olarak, on gün boyunca acaba ne yazmışım diye geriye dönük bir okumanın sonucunda bir tadilat yapma gereği hissederek, 17. fragmanı yazdım. Aynı günün akşamı, iş çıkışı, bir arkadaşım ile bira içmeye gittim ve yazdıklarımın birazını onunla paylaştım. Zaten onarım hissine de akşamki biralı sohbet sırasında kapıldım. Her neyse... “Esrar Üzerine” öylece, bıraktığım gibi, bıraktığım yerde duruyor. “Uyuşturucu Deneylerinin Tutanakları”nı çevirmeye ne zaman başlarım bilmiyorum. “Benjamin’le Yaşamak”a daha ne yazarım onu da bilmiyorum. Sanırım böyle sarmaş dolaş, bazen kımıl kımıl, bazen uçarak yol alacağız – umarım alabiliriz. Nereye kadar, nasıl? Hiçbir fikrim yok. Ah hayat izin verse, acılarımın ilmek ilmek

sökülmeye başlayan yağmurluğunu bir oturuşta sökmeyi, sonra da masanın başından, bu düşün sonunda neye dönüşeceğimi hiç umursamadan kalkmayı bilseniz ne çok istiyorum.

Ama artık “*incitiyorlar beni*” Li Bai, “*yaşlanıyorum*”, romantik ve aylak arkadaşım benim, ve “içimdeki düzeni parçaladı rüzgâr, çoktandır yeşil bir kurdun lânetiyle yaşıyorum”. Sanırım, eskisi kadar cesaretli de değilim. Ya bu da boşa giderse diye düşünmeden edemiyorum. Ne saçmalık ama! Öyle değil mi? Düşünce, hatıra ve imge silsilesinin, ve ayın sudaki ayak izlerinin [ya da çok sonra ama zorunlu olarak rastlayacağım, bir tahtası eksik, ay vurgunu “Kıvımlı Kıvımlı” Dellwood Barker’ın] peşinden bu kırgın, bu sarhoş halimle tek başıma, hiç silahsız, hiç tanıksız, hiç öpüşsüz nasıl giderim? Böyle lüks bir yaşantının sonu tam bir kepezelik olmaz mı benim için! Hani ya, kim duyacak sesimi, kim hayal edecek yüzümü? Böyle saklanmış, böyle çileli! İşte, hep olan şey gene oluyor. Yıllar önce, o yüksekteki zıfak gecesinde, gözlerimden kâğıda düşüveren kendi imgelerimle hiç teklifsiz sevişen sihirli dizelelerin, dönüp dolaşıp beni tekrar buluyor, belli ki bir yere gitmemiş “ruhların kolonileri”, Bach’ın müziği gibi yazı uzamını “süslüyor”. Üstelik şimdi dilleri çok daha sivri, jilet gibi keskin, ve sanki çağlar öncesinin acılarını belki de ilk kez ve gerçekten kucaklamışlar: “kucaklayın beni Yağmur, yağmur gibi acılar. bağışlayın beni Giden acılar, dönen, dönen acılar.”

Cathay ne ola ki? Poetik bir delik mi, yoksa kederli sarı karıncaların ülkesi mi? (Ülkü Tamer’in kulakları çınlasın!) “Bağlılık denen şeyin pek anlamı yok”sa, doğru düzgün Çince okuyup konuşamadıkları söylenen Ernest Fenollosa’ya ve Ezra Pound’a ne demeli! Yaşasın hayal gücü ve yaşasın anadilde söylenen masallar! Eklenen, ve özellikle atılan kısımlar! Yaşasın yalnızlığın ve dostluğun, hayatın ve faniliğin güzelliği!

O yüzden, eski bir sevgili gibi başka savunma mekanizmaları da geliştirdim ve hayatımda ilk kez, yazarken iki şeyin beni sınırlandırmasına izin veriyorum. Birincisi, bu yazıları “Esrar Üzerine”nin yörüngesinden çıkarmamaya çalışıyorum. Sonsuz birliktelik sözü vermiş bir âşık gibi, için için bu metinlerin gene de “Esrar Üzerine”nin önsözü olmasını istiyormuş gibi bir halim var. Dünkü okumada, ufak tefek sapmalar dışında –ki o kadarı kadı kızında da olur ve aslında balıkgözlerimle bakınca en ufak bir sapma bile söz konusu değil– bunu başarmış olduğum duygusuna kapıldım. İkincisiyse, daha önceden yazdığım –henüz yayımlanmamış– başka metinlerle belli yerlerde ister istemez iç içe geçiyor bu yazılar. Poetikamdan ve romanlarımdan alıntılar yapıyorum. Ne var ki, hepsini, şiirler dahil şimdiye dek yazdığım her şeyi bir nefeste içine çekebileceğini hissettiğim bu yazılar, gene de önceki aşklarımı çöpe atmamalı. O yüzden, bu çakışma anlarında, olaylara/durumlara/duygulara başka açılardan bakmaya ve onların başka başka katlarını, kıvrımlarını görmeye çalışıyorum. Bazen oluyor ve bu beni çok sevindiriyor, bazen de olmuyor... Ama bütün bu söylediklerim geride kalan on gün için geçerli. (Şu an parmaklarımla saydım da, sanırım on bir gün!) Bundan sonrası ne olur, nasıl olur, bilemem, hiçbir şey için söz de veremem. Zira, hem “Esrar Üzerine”nin önsöze başlamak için verdiğim molaya dek Türkçeleştirdiğim bölümlerinden hem de başka pek çok kitaptan/yazıdan yaptığım alıntıların beni –ve yazma edimini– bir örümcek ağı gibi sarıp sarmalamaya başladığını şimdiden hissediyorum.

Bakın gene anımsadım, gene yapıştılar yakama. Kim bilir hangi kitabeden, hangi yüzyıldan uçarak geliyorlar: “*Duygu, alışkanlıktan doğuyor*” diyorlar ve hemen ekliyorlar, “*Bağlılık denen şeyin pek anlamı yok.*” Sanırım bunu az önce söyledim. Olsun. Şimdi biraz dinlenmeliyim. Gece umarım yazmaya devam edebilirim...

27 Kasım 2008, gece. Eve dönerken metroda şöyle düşündüm. Eğer bundan sonra yazacağım –tabii yazabilirsem– metinlerin, fragmanların tarihleri arasında, bugüne kadarkilerin aksine, uzun aralıklar oluşursa, bilin ki “Uyuşturucu Deneylerinin Tutanakları”na geri döndüm, onları çeviriyorum. Hemen sonra, evrenin yaşını ve doğanın sabrını anımsayınca, bu açıklamanın saçmalığı dank etti kafama. Entropi denen şey boru değildi! “Esrar Üzerine”ye hiç dönemeyebilirim. Tek bir satır daha yazamayabilir ve bu kitabın macerasına da burada nokta koyabilirim. Maceraymış! Sevsinler emi! Yarın, hatta bu gece, Çinli şair dostum gibi ay ışığı ve şarap tarafından boğularak öldürülebilirim, murdar olur etim, yenmez böylece. Ne güzel, kalsın işte her şey böyle yarım, böyle yamalak. Ya da, Schiller’in dediği iyi insan olur, vahşi suskunluğu cehenneme dökülen suyu tam bu A.’nın kalbinde unutabilir, affedebilirim. Hadi ya! Sen iyisi mi, Goethe’ye kulak ver ve dünyadaki bazı şeyleri ortaya çıkarmak yerine örtmeye çalış, bunu tek başına yapamazsan eğer, genetik şifrelerini çözmeleri için kendini Tübitak’a bağışla, uslu bir denek faresi ol. Octavio mu söylemişti bu tümceyi yoksa Susanne mı? Hangi tümceyi? Söyledim ya! Hayır, söylemedin, sadece kafandan geçirdin. Hay ebesini! Kafam duman oldu. Çeksene bir nefes! Pis terbiyesiz! “müüüüüüde şimdi su kaynatıyor gezintiye çıkanlar arasında bu güvenilir tamamen çelik bu gerçeküstü melezçamların yeşiliyle pat diye doğduğum yere eve giden iyi bir oğlan gibi” Bu değil elbette. Ne bu değil? O tümce bu değil, bu “Yankının Kemikleri”. Ne o zaman? Söylesene. Hişşt! Gülme. Söylüyorum: “Kendini Tanrı’ya güldürmek istiyorsan ona planlarından söz et.” Belki de büyükanneydi? Her neyse... El Chivo’nun köpeklerinden biri söylemiş bile olabilir; hatta, Mexico City’de bir milyondan fazla sokak köpeğinin yaşadığı düşünülecek olursa, en güçlü olası-

lık da bu. Atlayıp İstanbul'a mı gitsem gene? Ama gidip de ne olacak? Ne yaparım tek başıma Bizans'ta? Aklım fikrim burada. Yazıda. Hem artık o "hak ettiği şeye sahip bir kız gibi" simsiyah – Rilke'nin ya da Neşet Ertaş'ın gülüne benziyor. Robinson var ya, oraya gidersen sen de. Evin içinde biraz volta atayım en iyisi...

E dip'i bebekken kucacımdan indirmezdım, ay mavisı gözlerini Klee'nin tablolarına diker, düş(ünce)lere dalmış gibi uzun uzun bakardı. Ne görürdü acaba onlarda da, "melankolik ağırbaşlılığa ait bir deha ve Ariel benzeri bir tinsellik"le seyrederti!

Salon sehpaşının üzerinde bugünün gazeteleri, birkaç dergi, birkaç kitap. Tamam işte! "Kendimle ilgili haberleri almama bir sabah gazetesi yeter de artar bile..." Bakalım bakalım. Bu kez de yetecek mi, göreceğiz André! Hem şimdi sabah değil ki, gecenin körü oldu. "Kız içerde, üzerinde kombinezonuyla kaçmış adamın elinden ve şimdi de adam kızı almış geri getiriyor." Yok bu değil. Karıştı iyice kafam... Kız mı bu değil? Kız Nadja'ydı. "Zyklon-B bileşimi açısından dezenfekte edici maddeler sınıfına giriyordu ve ilk kez 1940'ta Buchenwald Kampı'nda Çek polisinin Brno'da tutuklamış olduğu 250 Çingene çocuğu üzerinde denendi ve deneme gazın saptanmış olan amaca ötekilerden daha uygun olduğunu gösterdi." Tabağında lokma bırakırsan arkandan ağlar oğlum. Güzel oğlum benim. Ne arıyordum ben? Aradığım şeyi ara sıra anımsatmalıyım aklıma. Hay ben böyle dünyanın ta içine! Ha tamam, aradığım şey aklımdaymış! Bir haber. Angelina Jolie dördüncü çocuğuna hamile. Oh, maşallah. Servete servet katmanın değişik bir yolu! Belki sermaye gibi değil de artı değer olarak görüyordur çocukları. Belki gerçekten geniş aileyi seviyordur. Nerden biliyorsun? Bakın gördünüz mü, yazamadığım anlarda melek/mizah duyumunu nasıl kaybediyorum, mutsuzluğum nasıl da kabarıyor, resmin

orasından burasından taşıyor öfkem, ona buna çamur atmaya başlıyorum! “Ama emzirmeden olmaz kı” diyor Epifani uykusunda. “Evet, insanların düşleri iğrenç biçimde kötü kokuyor.” (Bu gece kesin “Eee... eee... eee... e!” diye sayıklarım rüyamda ben! Zaten sayıkladın. Yok ya? Yemin ederim, tam olarak böyle sayıkladın. Vay anasına!) Kapitalizm, bazen “alegorik imgelem”i bazen de “düşünmenin kölesi olmuş imgelem”i kullanarak Ariel’i bile deterjan markası yapmadı mı? Yaptı. Eee? Ayağında sallayarak, uyutarak. Ama o uyumadı, herkes için uyanık kaldı, Yıldız Gözlem Evine Tek Yönlü Yoldan giderken seni de uyandırdı: “Canlı olan, yokoluşun cinnetini sadece üremenin coşkun sarhoşluğunda yener.” Off!.. En altta bir başka haber. Motorcular kızgın. Neden? Her kasklı sapık değil. Of! (Bu of ilki gibi hayranlık imi değil, cahillik karşısında tutulan dilin ümitsizce çıkardığı bıkkın bir ses sadece!) Ona bakarsan, her müzisyen de kasklı değil! Hey millet! Benjamin’in tüm ‘peçelerin’ ve ‘maskelerin’ altında sır olan şey dediği bu değil. Yapmayın lütfen! “Ne kadar da unutkanısınız, hem siz gördüğüm en kötü pasörsünüz, bir muz orta bile yapamadınız yıllardır, oysa Prekazi daha ben talebeyken, sırf biz şanlı Türklere bunu öğretebilmek için gelmemiş miydi ta buralara...” O, nesnelere tarihsel varoluşunu, hani ya aurasını açığa çıkartan bir aynılık kavramından ve onu algılama biçimlerinden, dahası *poetik bakıştan* söz ediyor. Ama izin vermelisiniz gözlerinize. Hem ne sırnaşıp duruyorsunuz birbirinize, nasıl bir dayanışma duygusudur bu böyle? Bir haltı da tek başınıza yesenize! “dolaşmak bu arada yapışarak gidona gelinliğin büyük dalgaları sahile vuran kuru yosunlar içkiyle cesur gövdesiz paçavralar içinde heba olmuş şapkasız” Gitsem mi gitmesem mi? “ah şimdi cenin zarında olmak yeniden sadakat olmadan parmaklar olmadan çürümüş aşk olmadan” Kararsızlıktan susadım. Mutfağa gidip gelene kadar saat gece yarısı olacak. Öyleyse yeni günün tarihi-

ni atmalı gelir gelmez. Nerde kalmıştık? “Demıştik ki, Australantrop ya da türdeşlerinden birinin, artık yalnızca somut ve gerçek deneyini değil de, bir öznel deneyini, bir kişisel ‘benzerleştirme’nin içeriğini iletmeyi başardığı gün yeni bir dünya doğmuştu: Düşünler dünyası. Yeni bir evrim, kültür evrimi, olanak kazanıyordu. İnsanın fiziksel evrimi, artık dilin evrimiyle sıkı bir birlik içinde, onun ayıklanma koşullarını altüst eden etkisine derinden bağlı olarak daha uzun süre devam edecektir.” En üstte bir başka haber. Yok hayır, bu da bir kitapmış. Kitap haberi öyleyse. “Dinyeper üzerindeki en son Hazar köyleri, Kazak isyanı sırasında XVII. yy.’da, Chmelmicky tarafından yıkılmış, canlarını kurtaranlar Polonya-Litvanya’da yaşayan Yahudiler arasına katılarak, oranın Yahudi nüfusunu yine büyük ölçüde arttırmışlardır.” Üff, gene karıştı her şey. Aşk da tarih kadar karışık Arthur, ve ben yatıp kalkıp ülserli olmana şükretsem de, hayal kırıklığı da morfin gibi – öyle değil mi? Meteoroloji uyardı: Donacağız. Hah, işte aradığım haber! Kararlılıkları çelikten sert şu güve kelebeklerinden nihayet kurtulacağız ailecek. Türkiye’nin kuzeybatısı Balkanlar üzerinden gelen soğuk ve yağışlı havanın etkisine girdi. Otur oturduğun yerde o zaman, tesellioğlususu. Biraz etrafı toparla, günlerdir at koşturduğun düzensiz kırlara, tütüne, deliota ve kitaplara övgü düz. Yarın sabah ilk iş, bu gecenin zorunlu tesadüflerini, sessiz krizlerini de götür odana, üst üste diz: “Europeana”, “Rastlantı ve Zorunluluk”, “Susturulmuşlar”. Hissetmiyor musun, aklında, gönlünde ve çalışma masanın üzerinde yeni bir kitap kulesi yapma zamanı! Zamana inanmıyor musun yoksa “Derbeder Peter”? Ya termodinamiğe? Ama en üste henüz basılmamış olanları ve tırnak işaretlerini koy – gören gözleri ve çınlayan kulakları, kirli temiz, özgür köle, sesli sessiz, ekşi tatlı tüm sözlükleri... Bu durumda, sanki kuralmış gibi, her ihtiyaçlayanın apokrifal bir kitap yazması gerekecek. Su içtim ya de-

min, rüyamda gördüğüm bir ayrıntıyı anımsadım. Benim tarafa keçi boynuzuyla karışık kedi boku yağmaya başlamıştı. Rüya işte...

Biz öğle uykusundan mı uyandık baba? Hayır güzel oğlum, şimdi sabah, yepyeni bir gün başladı. Yarın gittiğimiz parka gene gidelim mi baba?

6

28 Kasım 2008, günün ilk saatleri, gece. “Yüzyılın başlarında pozitivizme ve elektriğe ve yeni keşif ve buluşlara ve biyolojiye ve memelilerin evrimine ve psikolojiye ve sosyoloji denilen sosyal fiziğe geniş ölçüde inanılıyordu ve bilim adamları yeni bilgiler ve modern bilimin insanın eline verdiği olanaklarla insanın yetkinlik derecesine dek iyileştirilebileceği ve böylece daha rasyonel ve daha insancıl yeni bir dünya kurulabileceği fikrindeydiler. Ve çok geçmeden insan türünü yetkinleştirme olanaklarını inceleyen ‘öjenizm’ çalışmaları yaygınlık kazandı. Öjenistler dünyada sağlıklı bireylerin yanı sıra deliler ve caniler ve ayyaşlar ve fahişeler gibi daha aşağı düzeyde bireyler de bulunduğunu ve bunların insan türünün evrimini yavaşlattığını söylüyorlardı. Ve hükümetlere biyolojik bir kusur taşıyan ve antisosyal yaşayışa genetik ve kalıtsal bir eğilimi olan bu gibi öğeleri insan türünün evriminden dışlamayı sağlayacak yasalar çıkarmayı öneriyorlardı. Ve genetik yetersizliği elemek ve çekirdeğin arılık ve bütünlüğünü korumak için biyolojik bir kusur taşıyan bireylerin kısırlaştırılması gerektiğini ve örnek olarak seksen üç yaşında dişil cinsten bir alkoliğin 894 kişilik bir dölü olacağını ve bunlardan 67’sinin sabıkalı suçlu, 7’sinin katil, 181’inin fahişe, 142’sinin dilenci, 40’ının deli, yani toplam 437’sinin antisosyal bireyler olacağını belirtiyorlardı. Ve bu 437 antisosyal bireyin topluma 140 büyük konut blokunun inşaatına denk bir maliyeti olacağını hesaplamışlardı. Daha sonra Naziler kısırlaştırma

ve hadım etme ve zorunlu çocuk düşürtme ve özel kurumlar-
da tutma gibi önlemlerin de topluma daha iyi amaçlarla kul-
lanılabilecek büyük meblağlara mal olduğu ve antisosyal öge-
leri insan türünün evriminden dışlamanın en iyi yolunun
ötanazi olduğu kanısına vardılar. [E tabii, yeni ve uygar bir
yüzyıla girilmiş, yöntemler değişmiş, ay adamı Dellwood'un,
Kulübenin-İçinde-Bir-Yer'in (Bay Kulübe'nin ya da Ay Ayı-
sı'nın), Kuş Kadın Alma Hatch'in ve Madam Tek Sorumlu
Ida Richilieu'nun zenci dostları Wisdom Kardeşler'in güpe-
gündüz Mormonlarca avlanmalarının modası da olasılığı da
çoktan geçmişti. Av Sezonu artık kapanmıştı ya!] Ve 200.000
veya biraz fazla antisosyal öge kamplarda toplanarak gaz oda-
larında imha edildi ve bu işlem Nazilerin Yahudi sorununun
kesin çözümünü ilan etmeden önce gaz odalarını denemele-
rini sağladı. Ve kimyacılar cesetlerin yağını Alman askerleri
için sabuna dönüştürmek üzere bir yöntem önerdiler: beş ki-
lo yağ on litre suda bir kilo soda ve biraz tuz ilave edilerek
kabuk bağlayıncaya kadar kaynatılacak, sonra karışım bir kez
soğumaya bırakılacak, sonra tekrar kaynatılacak ve yeniden
soğumadan az önce kötü kokuları yok etmek için özel bir çö-
zelti katılacaktı. Ve Gdansk'ta konuşlanmış bir Alman askeri
delirmiş, çünkü savaştan önce Yahudi olduğunu bilmediği ve
sonradan Auschwitz'e gönderilen bir metresi varmış ve arka-
daşları şaka olsun diye bir haftadan beri yıkanırken kullandığı
sabunun metresinden yapılmış olduğunu ve bunu cesetlerin
sabun yapılmak üzere taşındığı Gdansk morgunun müdü-
ründen öğrendiklerini söylemişler. Ve böylece asker delirmiş
ve Almanyadaki tımarhanelerden birine nakledilmesi ge-
rekmiş.”

“Her canlı varlık bir taşıdır da. İçinde proteinlerinin mik-
roskobik yapısına dek, atalarının damgasını değilse bile, izle-
rini taşır: Bu insanın kalıtıcısı olduğu fiziksel ve ‘düşünsel’ iki-
likten dolayı, bütün hayvan türlerinden çok onun için doğru-

dur. Yüz binlerce yıl boyunca, dūşünsel evrimin, ancak hayatın hemen korunmasına doğrudan baēlı olaylar için önlem almaya elverişli bir beyin kabuēunun yavaē gelişmesinin baskısı altında, fiziksel evrimin ancak çok az önünde yürüdüēü düşünülebilir: Benzerleştirme gücüyle işlemleri ortaya çıkaran dili gelişmeye itecek olan ayıklanmanın yoğun baskısı buradan gelir. Taşlların tanıklık ettiēi bu evrimin şaşırtıcı hızı da yine buradan gelir. Bir kez çevresine egemen olduktan sonra insanın artık kendinden başka önemli düşmanı kalmıyordu. Doğrudan tür içinde ölümüne kavga artık insan türünde ayıklanmanın başlıca etmeni oldu. Günümüzde hayvan türleri içinde, belirli ırk ve topluluklar arasında, türüçi savaş bilinmez. Büyük memelilerde erkekler arasında sık görülen çarpışmaların bile, yenilenin ölümüyle sonuçlandıēı çok seyrektr. Bütün uzmanlar, doğrudan kavganın yani Spencer'ın 'struggle for life'ının, türlerin gelişiminde pek küçük bir işlevi olduğunu kabul etme konusunda birleşirler. İnsanda durum böyle deēil. Türün, hiç olmazsa belli bir gelişme ve yayılma düzeyinden sonra, kabile ya da ırk kavgası, evrim etmeni olarak, kuşkusuz önemli bir iş görür. Neandertal adamının birden bire yok oluşunun, atamız *Homo sapiens*'in uyguladıēı bir soy kırımının sonucu olması çok olasıdır. Bunun son olduğu da söylenemez: Bildiēimiz tarihsel soy kırımalarının sayısı az deēil. Bu ayıklanma baskısı insanı hangi yönde etkiler? Bunun daha çok zekâ, imgelem, irade ve tutku taşıyan ırkların yayılmasını kolaylaştırmış olabileceēi açıktır. Fakat bu, bireysel gözüpeklilik yerine çete baēlılıēını ve takım saldırganlıēını, girişkenlikten çok kabile yasalarının saygın tutulmasını da geliştirmiş olmalı. Her tür hayvandan çok insanda ve doğrudan onun sonsuz özerkliği nedeniyle, ayıklama baskısını yönlendiren şey davranıştır. Davranış, genellikle özdevinimli (otomatik) olmaktan çıkıp da kültürel olduktan sonra, kültürel özelliklerin de genomun evrimi üzerine baskı yapması ge-

rekir. Bu da, kültürel evrimin gittikçe artan hızının onu genomdan tümüyle koparmasına dek sürer. Açıktır ki, modern toplumlarda bu kopma toptandır. Burada ayıklanma ortadan kalkmıştır. Hiç olmazsa Darwinci anlamıyla ‘doğal’ bir yanı kalmamıştır. Bizim toplumlarımızda, ayıklanma, henüz bir işlev gördüğü ölçüde, ‘en yeterlinin varkalması’ni yani daha çağdaş terimlerle, ‘en yeterli’ olanın *kalıtsal* varkalaşını, soyun daha çok yayılması yoluyla, kolaylaştırmaz. Zekâ, tutku, gözüpeklik ve imgelem gerçi modern toplumlarda da her zaman başarı öğeleridir. Fakat bu *kalıtsal* değil *kişisel* başarıdır. Oysa evrimde önemli olan yalnız birincisidir. Tersine, herkesin bildiği gibi istatistikler, zekâ bölümü (ya da kültür düzeyi) ile aile başına düşen çocuk sayısı arasında ters bir karşılıklık bulunduğunu gösteriyor. Buna karşı aynı istatistikler, evli çiftler arasındaki zekâ bölümü için olumlu bir karşılıklık bulunduğunu tanıtıyor. Bu, en yüksek kalıtsal gizilgücü, görelili sayıları gittikçe azalan bir azınlığa doğru toplama olasılığı gösteren tehlikeli bir durumdur. Dahası var: Yakın zamanlara dek görece ‘ileri’ toplumlarda bile, hem fiziksel hem de dünsel açıdan en az yeterli olanların elenmesi özdevinimli ve acımasızdı. Çoğu erginlik çağına ulaşamazdı. Günümüzde bu kalıtsal sakatlardan birçoğları, döl vermeye yetecek kadar yaşıyorlar. Bilginin ve toplumsal törenin ilerlemesi sonucunda, türü, doğal ayıklanmanın yok olmasıyla kaçınılmazlaşan alçalmaya karşı savunan mekanizma, artık en ağır kusurlar dışında işlemez olmuştur. Sık sık sergilenen bu tehlikelere karşı moleküler kalıtımdaki son ilerlemelerden beklenen çareler öne sürülüyor. Kimi yarı-bilginlerden yayılan bu yanılgıyı dağıtmak gerek. Belki de kalıtsal kusurlar iyileştirilebilir, fakat bu, *kusurlu kişinin yalnızca kendisi içindir*, soyundan gelenler için değil. Çağdaş moleküler kalıtımbilim bize, bir ‘üstün insan’ yaratmak üzere kalıtsal birikimi yeni niteliklerle zenginleştirmek, bir yol göstermek şöyle dursun, böyle bir

umudun boşluğunu açıklıyor: Genomun mikroskobik oranları bugün için, kuşkusuz her zaman olduğu gibi, bu tür oyunlara elverişli değildir. Bilimkurgu kuruntuları bir yana, insan türünü ‘iyileştirme’nin tek yolu, bilinçli ve sıkı bir ayıklama uygulaması olabilir. Bunu kim ister, buna kim yürek bulur? Tür için, ileri toplumlardaki ayıklanmama ya da ters ayıklanma tehlikesinin sürdüğü bir gerçektir. Ancak tehlikenin önemli boyutlar kazanması uzun bir süreye bakar: Diyelim on ya da on beş kuşak, yani birçok yüzyıl. Oysa modern toplumlar, başka yönden de, ivedi ve ağır tehditlerle karşı karşıyadır.”

“Homo erectus ile Homo sapiens arasındaki temel ayrımın kafatası ve diş yapılarında olduğu görülür. Homo erectusa ait kol ve bacak kalıntıları Homo sapiensinkine benzer ve bu benzerlik Homo erectusun da dik yürüdüğüne bir göstergesidir. Homo erectusun beyin hacmi Homo sapiensin beyin hacminden daha küçüktür. Ancak, Homo erectusun beyin hacminin kendisinden önceki türden daha büyük olduğu görülür. Homo erectus ile Homo sapiens arasındaki geçiş türü olan Homo habilisin beyin hacmi Homo sapiensinkine oldukça yakındır. Fosil kalıntıları Homo erectusun kafatası boşluğunun alçak, kemiklerinin kalın olduğunu gösterir. Ama kaş kemikleri yüksektir. Alın çökük, burun, çeneler ve damak geniştir. Öte yandan Homo erectusun dişleri, başka hiçbir insan türünde rastlanmayan ölçüde iridir. Homo erectus, ateşi kullanan ve mağaralarda barınan ilk insan türüdür.”

“*Antarktika Yazı*’nda, kırmızı gagalı, inci grisi-beyazı, derin çatalı kuyruklarıyla deniz kurlangıçları Drake Geçidinden yaklaşan gemiyi yan yatmış seyrediyor.”

7

28 Kasım 2008. Sabah yazmak en iyisi. Hatalı üretildiği için günün birinde mecburen çatlayan Matmazel’in motoru gibi hissediyordum dün gece – ve bugünün kapkara ilk saatlerin-

de. (Belki kalıntı enerjiden, belki vefasızlıktandır. Benden önceki sahiplerinden bahsediyorum tabii ki. Onların kötü muamelesinden, zor kullanmalarından, sapkınlıklarından...) Bu durumda, maçahaneden başlayarak, kalite kontroldeki arkadaşlara kadar, bir sorumluluk silsilesinden söz edilebilir. Ama şimdi, aşkımızın yeşerdiği toprağa –üstelik de bizim iki kök olduğumuzu bile bile– sülfürik asit döken pezevenkleri nerden bulayım, belki çoktan toprak oldu hepsi? (Öyleyse, bu failerin kimliklerini zamanı gelince toprağın sahibine ya da Testere Dişi'nden Şerif Archibald Rooney'e sorup öğrenmem daha mantıklı!)

Ama ben onu tek başıma, kendi ellerimle onardım. Motor bloğunu yani. Mümkünse azizim, ben de böyle, usul usul, şefkatle onarılmak istiyorum. Önce çatlayan bölgem bir güzel temizlensin, hiç üşenilmesin, taşlansın, zımparalansın ki, kaynak işlemine en mükemmel şekilde hazır hale gelebilsin. Lakin, her şey DIN normlarına ya da ISO standartlarına (bu saatten sonra hiç fark etmez, TS bile olur) uygun olarak ehil kızlar tarafından yapılmalı. Ama ille de AISC standartları kullanılacaksa, gönlümün Ida'nın Yeri'ndeki Ellen Finton ve Gracie Hammer'da ya da bizzat Ida'nın kendisinde olduğunu bilmenizi isterim. Sonra yaralarım uygun ortamda saklanmış en kaliteli dolgu elektrotlarıyla (döküm elbette), artık kaç paso gerekirse o kadar pasoda –ama her pasodan sonra mutlaka yeni bir yıkama yağlama işleminin ardından– doldurulsun. (Çay kahve molası serbest! Biz Türkler bu kadar katı discipline gelemeyiz!) Bir de cila niyetine bir kapak paso çekilsin. Bu durumda, eminim, tahribatsız muayeneye gitmeme bile gerek kalmadan doğruca ıslık işlem fırınına gönderilebilirim. (Ama siz beni gene de o hastaneye de gönderin, oradaki arkadaşları ve muamelelerini hep merak etmişimdir.) İçyapımdaki atomlar en uygun boyuta, kristal yapıya ve faza ulaşıncaya kadar, bünyemdeki, tüm yoksunluklarımın, tüm acılarımın ne-

deni kalıntı enerji tamamen tavlانیp yok olana kadar, bir ölü et erbabının bıçağı altında tüm sınırları itinaıyla temizlenen, dön denince dönen, yat denince yatan öfkesiz ve kaygısız mutlu bir sırt ya da bir but olma hayaliyle, saatlerce, belki günlerce fırında beklemeliyim. Bu konuda da arkadaşlar gereken çizelgelere bakmayı ihmal etmesinler. Her şey akademik bir kesinlik ve titizlikle yapılmalı. Söz konusu olan benim!

Daha ne isterim! Fırının içinde yeniden kristalleşebilmeyi ummaktan başka! Sonra biraz gün ışığı, bir bardak su. Bir de keyif sigarası; eğer tutup elimden götürürseniz, elbette gölün kıyısını tercih ederim. Onun olmasa da, tanımadığım bir okurun gönlünde bir tortu, kutup çiçeğinin eldiveni biçiminde bir tortu bırakabilmek... Hepsi bu. Tüm hayalim işte bu! Biliyorum ey okur, “Ben onu yitirdim; sen hem ona sahipsin hem de bana.”

Ama ben onu terk etmedim ki! Ben kimseyi terk edemem ki! En iyi motor yağlarını ona aldım. Karbüratör çatlaklarını tıkayan kimyasallar bile aldım. Ya ne oldu? “Yağmurun elleri” mi? Hayır. Eee! Ne peki? Bizi ayıran bir başka kararnameydi...

**“Nedir hâlâ alıkoyan bizi dönmekten,
En sevilenler çoktan dinlenmeye çekilmişler.”**

Fotoğraf: *Al Calkins*, "Smoke"

“‘Saint’ adıyla tanınan Simon Templar’ın ölümsüz yaratıcısı Leslie Charteris bir hikayesinde ‘Solucanlardan Nefret Eden Adam’ı anlatır. Oldukça masum bir monomani dersiniz, değil mi? Büyük hata. Solucanlarla Mücadele Komitesi’nin kurucusu ve tek üyesi olan bu adam solucanları sadece yeryüzünden değil yerin altından da yok etme iddiasındadır. Oysa solucan tarım açısından yararlı olup gübre oluşmasını sağlar, en kalın killi toprakları bile havalandırır vb... Bereket versin ‘Saint’ bu işin peşine düşer. ‘Saint’ sayesinde ki bugün hâlâ domates ve bezelye yiyebiliyoruz, ama kıl payı kurtulduk, zira anti-yersolucanı davasının bu militanı çok etkili bir zehir üretmeyi başarmıştı ve ilkin İngiltere’yi sonra da bütün dünyayı bu zehirle kaplamaya hazırlanıyordu.”

Jean Jacques Brochier

8

16 Kasım 2008. Memleketimizin güzide yayınevlerinin birinin çok değerli editörlerinden birisiyle yayınevine sunduğu dosyası üzerinde tartıştığı bir sırada, elindeki “Siz akraba evliliğinden mi oldunuz?” baltasını kendi edebi yaşantısının tam orta yerine bütün gücüyle indiren –hani dün gece rüya-

ma giren!– bir arkadaşım var. (Başka bir yerde ve uzamda olsa, *mizah duyumunun* en parlak örneklerinden biri olarak işe yaraması kaçınılmaz olan bu kahramanca soruyu, bu durumda arkadaşımın bazı gizli güdülerle kasten sorduğunu düşünmemem için bir neden yok, ama aynı zamanda, onun artık ikiye bölünmüş bir adam olarak yaşadığını da biliyorum! Olsun. O şimdi Ariadne için iplik eğiriyor. “Beri yandan, iç-riden evlenmenin, uygun gen bileşimi bulunduğu zaman, şampiyon yarış atları çıkardığı da bilinen bir gerçektir. Belki getto çocukları arasından hem ahmaklar, hem dâhiler çıkmadaki neden budur. İnsan ister istemez Chaim Weizmann’ın vardığı yargıyı anımsıyor: ‘Yahudiler de öteki insanlara benzer, ama daha çok benzer!’”) O halde, bu fragmanın giriş tümcesini okuyan herkes çekinmeden gülümseyebilmeli. (Conchis’in kulakları çınlasın!) Kahkaha atacaklarsa, “hayır atmayın” demem doğrusu. Benim de birkaç kez esrar denemişliğim var. İlk keşif toplantısı hariç, bu deneyimlere ilişkin olarak, bir seferinde kapıldığım gülme krizinden başka, dişe dokunur bir şey anımsamıyorum. Ben de bir editörüm, ama bu mesleğin içinde hasbelkader bulunuyorum. Günümün sekiz saati iş yerinde çalışarak geçtiği halde, günde iki bazen de üç pakete yakın sigara içiyorum. Eline kalem kâğıt yakışan ve kabaca bir hesap yapmayı becerebilen herkes, biraz da ayıkça, günümüz koşullarını düşündüğünde, sigara içmeye ya uykuda ya da işyerinde çalışırken devam ettiğimi kolayca hesaplayabilir. Tabii o zaman benim normal bir insan olduğumu var sayması ve tembelliğimi ya da uykusuzluğumu ihmal etmesi gerekecek. Editörlüğe başladıktan sonra, ‘apple’ gibi anlamları gayet açık bazı İngilizce sözcüklerin kökeni hakkında tesadüfen öğrendiğim mitler yüzünden elimdeki acil işte geçen her ‘elma’ sözcüğüne “bu ne ola ki!” diye bakakalmaya ve olmadık sözlükler karıştırmaya başlasam da (bu meslek yüzünden denizaltı kelimesini ne şekilde yaz-

maya başladığı bu kitabın okurlarının en az yarısı duymak istemez!), ya da bir nota olan ‘do’yu ‘du’ diye okumak gibi kökeni belli ki çocukluğumda saklı bazı özürlerim yavaş yavaş su yüzüne çıkıyor olsa da, bu normallik varsayımının doğru bir ön kabul olduğunu söylediğim anda, kendimi kendi elimle ya da ağızla adli bir vaka yapmış olacağım ki, bu da hiç normal bir davranış sayılmaz, dahası jurnalciliğin en tuhaf türüne girer: özjurnalcilik. Ama ben gerçekten de normalim – kimi zamanlar sağlıklı yaşama masalına inanacak, sabah evden çıkarken çantama hiç olmazsa bir elma atacak denli normalim. Elmayı yemeyi unutarak haftalarca çantamda gezdirmem ve nihayet çürümüş halini çöpe attıktan sonra mecburen ellerimi yıkamak zorunda kalmamsa, sadece çantamdaki kitapların ölmüş ama öfkeli yazarlarını ilgilendirir.

“*Nikon Sevast*. Gerçek geleceğe (çünkü bir de sahte gelecek vardır) doğru gitmek için en güvenli yol, en korktuğun yöne doğru gitmektir.”

9

17 Kasım 2008. 1999 yılının Nisan ayında, görünüşte T. S. Eliot’ın *Çorak Ülke*’siyle ilgili bir yazıya başlamıştım. Yazıyı Benjamin’in *flâneur* ve bununla yakından ilişkili olduğunu ‘hissettiğim’ *léthé* kavramları üzerine kurmayı planlamıştım. Aklımda iki *Léthé* şiiri vardı: birisi Baudelaire’in diğeri Ezra Pound’un. *Léthé*, bence, tam da bir “düşünür-gezer” olan *flâneur*’ün gören gözüne göre bir kavramdı. Poetik algıyla örülmüş bir bakış açısı, bir görme biçimiydi. Aynı zamanda herkese göre de değildi, çünkü ırmak, gene de, ölümler ülkesinde akıyordu. Onun suyuyla yıkanmak, onun suyundan içmek, hani ya *Léthé*’den geçmek, bu yanı sıra da şaire ve şiirsel uzama özgü muazzam bir soyutlamayı, *bir ogrenin açıklığını* barındırıyordu. En başta yaptığım kurguda, ağırlığı Pound’un *Léthé*’si oluşturunca; öyle ya, ‘demir tozunda ya da kuğu

tüylerinde gül gördüren' onun uykulu ırmağıydı. Ne var ki, yazıya 'gömüldükçe', şöyle bir değinip geçmek istediğim diğer *Léthe*'de, Baudelaire'in *Léthe*'sinde kalakaldım. O ana kadar sadece unutabilmeye duyulan insanca özlemi – lirik bir şekilde– vurguladığımı düşündüğüm dizelerde müthiş bir ikilem keşfetmiştim. Anlamı aşikâr sandığım dizelerin kapalılığı, yazı/şiir beni teslim aldıkça çoğalıyordu. Yazı başka yataklardan aktıkça, dönüp dolaşıp bu iki dizeye varıyordum. Gözümü bu iki dizeye dikiyor, onları var eden sözcüklere ve harflere bakıyor, bakıyordum. Ama elimden sadece, dizelerin şaşırtıcılığını vurguladığım bir soru (ya da yaptığım açıklamaların fena halde yetersizliği) eşliğinde, dizeleri tekrar etmekten başka bir şey gelmiyordu. (Hiç durmadan bendeki ötekiden, bendeki –mesafeli– okurdan, edemeyeceğini bile bile, yardım bekliyordum.) Keşfettiğim ikilemdeki mutlak anlam, yoğunlaşmanın bağışladığı anlık hissedişin içinde bir an görünüp kayboluyordu. Yazı yazmak hem bu anlama ulaşmamı sağlıyordu hem de onu elimden kaçırmamı... (Düşünmekten daha hızlı değilse bile, bir kuşa çarpacak denli hızlı yazıyordum; yazı yazan kolum uyuşuyordu ve sık sık başparmağı –beş yıl önce– sırdaş bir taşa dönüşmüş sol elimle sağ kolumu ovalıyordum.) Tam bir 'deneyimdi' – yazınsal, dahası 'düşsel' bir deneyim... Benjamin'in "Proust" denemesinde Penelope'nin tülüyle açıkladığı (esrar kitabında da başka bir açıdan Ariadne'nin ipliğiyle anımsattığı), düşün, uyandığımızda avucumuzda kaldığını hissettiğimiz ama uçlarını tutup çekmeye, hani ya anımsamaya çalıştıkça uçları elimizden kaçan mecalsiz iplikleri gibiydi: bütünü aynı anda hem ören hem de söken çaresiz bir edim! Ama daha önceki deneyimlerimden biliyordum ki, akustığın karmaşasını tek bir noktaya odaklayabilmek, bu karmaşanın içinde cesaretle savrulmakla olasıydı. Üstelik bu kez aradığım şeyi de biliyordum. Dahası, "Eğer insan kişilik sahibiyse, aynı deneyimi tekrar tekrar yaşayacaktı."

(Nietzsche'nin kulakları çınlasın!) 'Ayların bu en zalimi' boyunca yazıyla ilişkim aynı yoğunlukta devam etti, "Çorak Ülke'de Suyun Anımsatmak ve Unutturmak İstedikleri" çoğaldıkça çoğaldı; ama ben hâlâ, yoğunluğun Baudelaire'in dizelerindeki anlamı yakalamama (ya da daha önce bir an için yakaladığım 'anlamı' anımsamama) yetecek kadar keskinleşecek bir ânı kolluyordum. Takmıştım bir kere, dert edinmiştim. Peşinde olduğumsa, sizin de tahmin ettiğiniz o daha da çaresiz şey: irade dışı bir anımsatıcı... Neler koklamadım, bir bilseniz! Ah ben bir zavallıyım! Bir sabah, gene masanın başında uyuşan koluma inat sular seller gibi yazarken, yazıya tüm varoluşumla teslim olmuşken, anlamın bir kez daha sahihleştiği benzer bir an geldi. Beni iyiden iyiye korkutmaya başlayan bu dizeleri çaresiz gene tekrar edeceğimi sanırken, ne yaptım biliyor musunuz? Gülmeyin ama! Tutup bir bardak su içtim. Uyuşmuş elimle! Su sanki belleğimin karanlık ve kararsız köşesine bir fener tutmuş, (henüz bir 'çocukken' insanı büyüttüğüne gerçekten inandığım öğlen uykularının birinden uyanır uyanmaz, gözlerini gözlerime dikmiş bana bakan ama tanımadığım, "benden uzaklarda, adı sanı ve hiçbir işareti de olmayan küçük bir mezarda (...) yattığını gördüğüm" gövdesiz bir sol el yüzünden kapıldığım korkuyla birlikte) Baudelaire'in (ikilemindeki ya da tereddüdündeki gizli) korkusunu da bir an (o an) için aydınlatıvermişti. Ama yetmişti. Gerçek bir anımsayıştı ve anımsadığım şeyin sahihliğinden hiç ama hiç şüphem yoktu. (Ah, Su! Dert ortağım benim! Bir iyilik daha yapsan da, kayıp zamanın izindeki Deniz'e, zahmetsiz su diyaloglarını da anımsatsan!) Yazı uzamındaki katıksız yoğunlaşma, şairin imgelerini örten tülü çekivermişti. ("Hakikat bizden kaçamaz!") Geçmişin uçucu imgesini, ama tetikte bekleyen bir bakarken olduğum için, o âna en benzeyen anda, yakalayivermiştim. *Bakışın* karşılığıydı bu keşif. Eksiksiz mutluluktan... Tahmin edersiniz ki, yazı-

yı bitirmiştim. Bundan sonrası sadece kalan evrakın kâğıda geçirilmesinden ibaretti. Hani ya, her yerde, otobüste vapurda, meyhanede kerhanede, herhangi boş bir vakitte yapılabilecek türden bir amelelik! Ertesi gün, Matmazel'e atladım ve doğruca komşu ormanın bir hazine değerindeki kütüphanesine gittim. Yazdığım yazılar/kitaplar için görsel malzeme toplamak amacıyla, bazen de sırf yalnızlıktan, bu mabede o zamanlar sık giderdim. Baudelaire'le ilgili bir kitap karıştırırken o resmi gördüm! Anımsadığım şeyi İtalyan ressam Cesare Bacchi 1930 yılında resmetmişti: "Jeanne Duval et Charles Baudelaire." Heyecanımı tahmin edebilir misiniz? Tam olarak altmış dokuz yıl önce yapılmış bir resmi *anımsamıştım*. Resmin konu ettiği deneyimse, şairin Jeanne Duval'le, (metresi, sevgilisi, esin perisi kadınla) 1842 yılında tanıştığını düşünürsek, hiç yoksa yüz elli yıl öncesine aitti. Aman Tanrım! Hatta, vay canına!

"*Samuel Kohen*. Bir tabağın üstündeki, damga mumuna batırılmış kalemle yazılmış yazıda, çabuk ve basit bir biçimde nasıl uyanılabileceği anlatılıyordu: 'Yazı yazmanın kendisi doğaüstü, tanrısal ve insani olmayan bir edim olduğundan, tamamen uyanmak için herhangi bir sözcüğü yazmak yeterlidir.'"

10

18 Kasım 2008, sabah. "Küçük bir çocukken, televizyondaki bir dizi filmde komiserin yüzünü 5 rakamına benzetirdim. (Beş rakamının neye benzediğini, anlattığı bir masaldan sonra babam kâğıda çizip göstermişti.) Ne zaman televizyonda bu dizi oynasa, aynı komiser ekrandan bana bir 5 rakamı gibi bakardı. Onu başkalarının da benim gördüğüm gibi görüp görmediğini merak ederdim. Sormak için cesaretimi toplamam uzun zaman olsa da, hayal kırıklığım ani ve kesin olmuştu. Nesnelere aramdaki ilişkinin bana yaşattığı benzer dene-

yimler çocukluğum gibi geçip gitseydi, nesnelere harflere/sözcüklere nüfuz etmeseydi, bunu burada yazmazdım. Asıl büyük hayal kırıklığını ilkökul birinci sınıfta yaşadım. Sınıfın –muhtemelen okulun da– en geç okuyan öğrencisiydim. Harfler çok karıştı ve nedenlerle doluydu! Harflerde herkesin gördüğünü görmeyi, herkesin anladığını anlamayı ben de çok istiyordum, ama sanırım çok bakmışım ve hâlâ sadece bakıyordum. Tam umutsuz bir vaka olduğumu düşünmeye başlamışım ki, bir sabah öğretmenim beni çağırdı ve kara tahtanın önünde göğsüme kırmızı kurdeleyi taktı. (Perihan Hürmeriç’in kulakları çınlasın!) Hayatımdaki ilk en sevinçli ve her nasılsa –inanın hiç unutmadım!– en kederli andı. Sevinçliydi çünkü herkes gibi ben de yepyeni bir ülkeye adımımı atmıştım. Ama bu durum bakmanın antik işlevini gözlerimden silemedi. K hâlâ saksıda iki mazıydı benim için – ve tüm küçük ü’ler, i’ler ve ö’ler, lego oyuncaklarımın en değerli joker parçaları. Ama eskiden iki saksı arasında bir asma köprü olan birkaç i, ö ve ü, şimdi artık Kwai Köprüsü’ydü...”

“*Liber Cosri*. Halevi gibi o da ünlülerin alfabenin ruhları olduğunu ve dolayısıyla, yirmiiki ünsüzün her birinin üç ünlü hakkı olduğuna inanıyordu. Okumak, uçan bir çakıl taşına çakıl taşı atmaktır, ünsüzler çakıl taşları, ünlüler de bunların hızıdır. Ona göre Tufan sırasında Nuh’un gemisine yedi rakam da yüklenmişti; bir güvercin görünümü altında yüklenmişti bu rakamlar, çünkü güvercin yediye kadar saymayı bilir. Bu rakamları yazarken ünsüzler değil, ünlüler kullanılıyordu.”

11

18 Kasım 2008, akşam. Üniversitede asistanlık yaptığım yıllarda (babamın emekli maaşıyla) hurda bir otomobil almıştım. Bir Yahudi Mercedes’i. Aynı ormanda çalışan gerçek bir akademisyenin otomobiliydi. Adını koydum: “Matmazel.”

İnanmazsınız, memeleri bile vardı. Göbekten vitesliydi. Yürürken kıcını başını sallıyordu. Tam sevdiğim gibi! Aldığımın daha ikinci haftasında şasisi düştü. Hurdacılar sitesinden yedi buçuk liraya çıkma bir şasi aldım. Aynı gün şasiyi aldığım yere beş liraya geri sattım, çünkü Matmazel'i onaracak usta orijinalini daha çok beğenmişti. Ustayla birlikte Matmazel'in omurgasını bir güzel tamir ettik, bagajındaki delikleri de kaynaklayıp yamadık. Benim yevmiyemi düşünce otuz lira da ustaya verdim ve aynı günün akşamı sevgilisine kavuşmuş bir adamın sevinciyle yarısı toprak altındaki evimin yolunu tuttum. Sık sık ön camındaki dikiz aynası kucağıma düşerdi, yapıştırırdım. Aynanın hemen üzerinde, camla metali birleştiren lastik şeridi ve çevresini macunlamam gerekirdi çünkü yağmurlu havalarda su sızdırırdı. Yolda giderken durduk yerde ön sağ kapısı açılıverirdi; kilidi söker, tamir eder ve yenisinden takardım. Birkaç gün idare ederdi. Sisli havalarda astımlı bir sevgili gibi boğulurdu, hemen yolun kenarına çekip kaputunu açar, sakinleşmesini beklerdim. Yavaş yavaş birbirimize alıştıkça, en mahrem yerlerine dokunabilecek güveni de kazandım. İyi de oldu. İkimizin birlikte onarılmadığı gün geçmiyordu böylece. Demem o ki, (mutluluk verici ender sürprizleri bir yana), bütün zahmetine rağmen, kuşkusuz tam da bu zahmet yüzünden, Matmazel'in içindeyken huzur ve güven buluyordum. Birbirimize çok benziyorduk çünkü, birbirimiz için yaratılmıştık... Bir gün ormandayken, yanına döndüğümde ön camına yapıştırılmış bir not buldum. Beş santimetreye yedi buçuk santimetre ebadındaki sarı bir *post-it*'e mor *Stabilo*'yla yazılmıştı: "Böylesine anlamsız bir koşuşturmanın yaşandığı dünden kalma günde, Matmazel'in güneşten ısınmış güzelim göğsüne yaslanıp iki soluk almak ne hoş. Haftaya görüşürüz." Şu an düşündüm de, sanırım sapsarı bir sonbaharın sıradan bir cuma ikindisiydi! (Gece gece çanını çalan Doktor'un kulakları çınlasın!) "ABD'de tüm şiddetiyle

süren ekonomik kriz yıllarında, rüzgârdaki bir yaprak gibi eyaletten eyalete sürüklenen Frank, güzel Cora ve kendinden yaşça büyük kocası Nick'in işlettiği küçük bir lokantaya gelir. Nick'in acıyıp yer gösterdiği genç adam Cora'yla tutkulu bir ilişki yaşamaya başlar. Aşktan gözleri kör olan sevgililer Nick'i öldürüp hem özgürlüklerine hem de sigortadan gelecek yüklü paraya sahip olmaya karar verirler. Ancak hayat sürprizlerle doludur." "Tutkularla gerçekleştirilebilen her şey akılla da gerçekleştirilebilmelidir. Elbette kurulu siyasal rejimler, ideolojiler, din ve ahlak sistemleri aklın herkes tarafından özgürce kullanılmasına izin verilerse!" (Ulus Baker'in kulakları çınlasın!) Bence her çatlağı değerlendirmeli insan! Bir filmi izlerken bile, hatta sıçarken... "Özgürlük anlam katabilmektir. Susmak akıp giden hayata itirazdır; çığlıklar içindeki ruhumuza da intihar..."

"*Yusuf Mesudi*. Yüzyıllar önce bir Hazar manastırında Mukaddesi el sefer adında bir keşiş yaşıyordu. Kendisinden başka onbin bakirenin yaşadığı bu manastırdaki dinsel görevi, bütün bu rahibeleri döllemekten ibaretti. Ve sayısız çocuğu oldu. Ölüm nedenini biliyor musun? Bir arı yutmak. Ve nasıl öldü biliyor musun? Ölümü onbin kat arttığında, aynı anda onbin biçimde. Çocuklarının her biri için bir kez öldü. Gömmeye gerek kalmadı keşişi. Ölümleri onu o kadar küçük parçalara ayırmışlardı ki, yalnızca bu hikâye kaldı ondan geriye. Kadınların ölümü ve dişi soya gelince; şimdilik söz etmeyelim bundan – onların ölümlerinin, erkeklerin ölümleriyle hiçbir ilgisi yoktur ve onların yasaları başkadır."

12

19 Kasım 2008. Çocukken isimle çağrıldığımı pek anımsamıyorum. Mahallemizdeki bakkalın çırağı, dört numaradaki komşumuz, öğretmenlerim ve hatta anne ve babam bile, "gerçekliği aynılıktan bir *bakışta* çekip çıkarmanın" zorlu-

ğundan olsa gerek, işin kolayına kaçarak bana (hep demeyeceğim ama) çoğu kez “ikiz” diye seslendi. Hatta bir gün, ikizimle birlikte bahçede “Kıllıbaba” oynarken, dört numaradaki komşumuzun her ikimize birden aynı isimle (kardeşimin adıyla) seslendiğine (ki bunu da çok sık yapardı) tanık olan karısı, adamı saflığından ötürü bir güzel haşlamıştı. Bunu o zaman umursamıyordum, dahası bir ‘sıfatla’ ya da ikizimin adıyla çağrılmaya alışmıştım. [Sanırım onun ismi hafızada daha çok kalıcı; zaten benim ismimin de yarısı su! Ayrıca, bir İsveç atasözünün dediği gibi, “Çok sevilen çocuğun birçok adı vardır.” Tıpkı Bay Kulübe gibi – onun Shoshone dilindeki adı da, “Duivichi-un-Dua” idi. Bilmiyor muydunuz? Bu çok doğal. Ben de çok sonra öğreneceğim!] Size şimdi burada, kişinin ön adının –metafizik!– öneminden Benjamine söz edecek değilim. Ama kısacık bir ek yapmak ve metallerin iç dünyasındaki ‘fiziksel’ bir doğrudan/gerçeklikten insanın gündelik yaşantısına bakıp, kişinin toplumsal hayattaki deformasyonunun adıyla birlikte başladığını ve –kavramın malzeme mühendisliğindeki mutlak anlamı yardımıyla– bu kaçınılmaz deformasyonun ona aynı zamanda bir ‘form’ verdiğini, böylece bir ‘direnc’, iyisi mi ‘yaşama direnci’ kazandırdığını izninizle söylemek istiyorum. Gene de, çocukluğumun geçip gittiği bir yaşta, bir gün sokakta tek başıma yürürken adımlarımı unutmamın (belki de karıştırmamın) kısa bir an için de olsa yaşadığı dehşetli çaresizliği hissedebilmeniz için ‘aynı deneyimi’ yaşamış olmanız gerekir. Deneyimin bilgisini şiirsel söz dışında aktarmanın yolunu bilmiyorum. Ya da, “Ağzında lokma bulunan kimse adını söyleyemez ve adını söyleyen kimse lokmasını acı kılar.” Ama kuşkusuz, patlamadan önce gökteki kapkara bulutların günlerce sıkışması misali bir yoğunlaşmayla, uzak/benzemez olanı yaşantıya yaklaştıran/benzeten ve derinliğini bakışa borçlu bir düşünme edimiyle, bir bakarken, bir düşünken olmakla, yaşanmamış

bu/bir deneyimin eşiğinden atlanabilir. Bu da ‘yaşantı’ demektir’ ve deneyimin dışından onu anımsayan kişiye katacağı fazlalık da adeta yüce bir şeydir!

Benjamin kadar ‘deneyime’ vurgu yapan, yaşamın her ânının özgül bir deneyim olarak yaşanmasının olanaklarını, “masalların ve çocuk kitaplarının vaatlerine sözcüğü sözcüğüne inanan” bir çocuğun ciddiyetiyle araştıran bir başka yazara rastlamadım. (Adorno’nun kulakları çınlasın!) Bir öğrenme biçimi olarak deneyimde onun en çok önemseydiği olgununsa ‘bakmak’ olduğunu düşünüyorum. Benjamin için ‘bakmak’ büyüleyici ve böylece yetkinleştirici bir edimdir: “Görüntü idealardan önemlidir çünkü bir görüntüden bin bir ideaya ulaşmak olasıdır.” Nesnenin tinsel diline ortak olabilmenin, bu dili anlayabilmenin, bu dilin sahibiyle iletişime geçebilmenin önkoşuludur bakmak. Onun, henüz yirmi bir yaşındayken, adeta bir “Yangın Alarmı” verircesine, “‘Güzelliğe yönelik romantik arzu, gerçekliğe yönelik romantik arzu, eyleme yönelik romantik arzu’nun modern kültürün ‘aşılamaz’ kazanımları olduğunu ilan ederek yeni bir romantizmin doğuşuna çağrıda bulunduğu ilk makalelerinden biri olan *Romantik’ten*” (1913) başlayarak, “birbirinden çok farklı üç kaynaktan –Alman Romantizmi, Yahudi Mistisizmi ve Marksizm– beslenen ve (görünürde) birbiriyle bağdaşmaz [?] bu üç perspektiften hareketle, bunların birleştirilmesini veya eklektik bir ‘sentezi’ni değil fakat derin bir özgünlük taşıyan yeni bir kavrayışın icadını” ortaya koyduğu son metni “*Tarih Kavramı Üzerine* tezlerine” (1940) kadar, güya bir sistem oluşturmayan, ‘fragmanlar’ halinde bölük pörçükmüş izlenimi veren yazınsal çalışmalarındaki –bu son *Opus Magnum*’daki– bilinçli seçiminin, bütünü alabildiğine parçalayan, görüneni muazzam bir şekilde soyutlayan bakışla ve sadece bu yolla edinilen bin bir düşünceyle girift bir şekilde ilişkili olduğunu düşünüyorum. Öyleyse nasıl bir bakış? Bakışı, za-

man dahil (hatta özellikle ve öncelikle zaman dahil), hiçbir olguyla henüz koşullanmamış olduğundan, hayat denilen kuşatıcı bütünü –aslında doğası gereği– ‘akustik’ biçimde algılayan ve her ânıyla şaşırtıcı bulduğu bu karmaşadan/kamaşmadan kendi anlamlarını ‘yaratan’ bir kâşif çocuğun bakışıdır bu. Yani, en saf söyleyişle, poetik bir bakış. Çocukken belki zararsız olan, (kuşkusuz zararları ebeveynlerce engellenen ve böylece köreltilen) poetik bakma yeteneğinin, yetişkin bir insanda nasılsa benzer bir safılık ve inatçılıkla sürüyor olduğunu –haksız sayılmayacak bir kuşkuyla bile olsa– varsayabiliriz. Ama gerçekte çoktan yitirilmiş bu tümlüklü algının kişinin sosyal yaşantısı içindeki yabancılaştırıcı, dahası (“çileci” bile değil) imha edici etkisini hissedebilir miyiz? Bu bence hiç kolay değil! Bunu hissedebilmek, bir nesneye/şeye onu kaybetmeyi göze alacak kadar indirgeyici/soyutlayıcı bir bakışla olasıdır. Poetik bakış işte budur! Soyutlanan ve nihayet kaybedilen şey ‘anlam’dır. İsimsiz kalmak denli korkutucu! Ne var ki, şiirin muazzam bir kısaltma olarak tanımı, ister istemez bunu gerektirir. Hiç kuşkusuz, (en kusursuz biçimiyle Blanchot’un vurguladığı) şiirin bu yok edici gücü Apollonvari bir dengelemeye muhtaçtır ve bu dengelemelerin her türü elbette bir yanılısına da olabilir. Tıpkı bakılan şeyde görünenin kendisi gibi! Ama bir tür şiirsel deneyimin herkes için olanaklı olduğuna –kuşkulu bile olsa– inanmak, anlamın herkeste aynı anlama gelebildiği kuşatıcı bir *poetik an* vaadini sürüncemede bırakacaktır. Ve her birimiz, hayatın insana daha yaraşır biçimde yaşanabileceğine duyduğumuz özlemle, böyle bir deneyimin gerçeklik payını araştırmaya mecburuz. Kaldı ki, tek başına Benjamin’in deneyimi, bunun olanaklarını fazlasıyla içerir ve anımsatır: Yeniden yeni bir biçimle kristalleşecek olan şey (ki bu şey *bütün* bir şeydir), yitirilmiş anlamdan başka bir şey değildir. Kaybetmenin (gizli) amacı, bulmaktır...

Benjamin külliyyatına hangi kapısından girerseniz girin, metnin esrarlı kapalılığında dolaştıkça izleniyormuşsunuz duygusuna kapılırsınız. Eğer korkmaz da bu labirentte yolumuza devam ederseniz, şeylerin bakışlarının hep bir ağızdan konuştuğunu, bağırdığını duyarsınız. Geçmişten, şimdiden ve belki gelecekte gelerek bulunduğunuz yere doğru akan uğultulu ırmakların içinde boğulan, yüzen sayısız insan, hayvan, nesne, gölge, yaşantı, deneyim: mutlak bir parçalanmanın resmi. Alman Barok Draması üzerine olan ve büyük yoğunluğu alıntılardan oluşan alegorik çalışması *Alman Tragedyasının Kökeni*'nde, kuşatıcı ve çıkışsız bir biçimde şöyle der Benjamin: "Hakikat akustik bir fenomendir." Ama bu onun kavranılamayacağı anlamına gelmez. "Hakikat, elbette ki, anlaşılabilir, anlaşılabilen bir şeydir; ama, *bu anlama işi* poetik bir fenomendir ve yalnızca poetik düşünme yeteneği ile idrak edilebilecek bir şeydir." (Ünsal Oskay'ın kulakları çınlasın!) Ve kişiye kutuplarda dolaşan sinekleri görebilme yeteneği kazandıran bu çok özel armağan, (Borges'in kulakları çınlasın!) elbette tehlikeli bir iştir: "Devingenlik, gelişme, özgürlük gibi insana ait ortalama dünyayı oluşturan her şey, Benjamin'de şekilsizlik ve öznesizliğe varan bir çözüme ile tüm doğal düzenin elinden alınan adalet içinde eriyip dağılır. Benjamin'in felsefesi bu çözüme nedeniyle aslında insanlıkdışıdır: İnsan, kendinden kaynaklanan ve kendi için varolan bir varlıktan çok Benjamin'in felsefesinin sahnesi, yeridir. Bu konunun yarattığı dehşet belki de Benjamin'in metinlerinin en derin zorluklarını tanımlar. (...) Benjamin'de kurtarıcı olan, gerçekten de tehlikenin olduğu yerde ortaya çıkar."

"*Lexicon Cosri*. 1692'de, Engizisyon Daubmannus'un yayınına imha ettirdi, yalnızca zehirli nüsha ve ona eşlik eden gümüş kilitli nüsha kaldı. Sansürden kurtulabilmişlerdi. Böylelikle, yasak sözcüğü okumaya cesaret eden boyun eğmemiş ve inançsız insanlar, ölümcül bir tehlike karşısında buldular

kendilerini. Kitabı açan anında felçleniyor, kendi yüreği kendisine bir iğne gibi batıyordu. Okuyucu dokuzuncu sayfadaki şu sözcükleri okuyunca da ölüyordu: *Verbum caro factum est*. Denetim nüshası zehirli yapıtla birlikte okunduğu takdirde, ölümün yaklaştığı anın bilinmesine olanak veriyordu. Bu denetim nüshasında aşağıdaki açıklama yer alıyordu: ‘Hiçbir acı duymadan uyandıığınızda, biliniz ki artık canlılar dünyasında değilsinizdir.’”

13

20 Kasım 2008. Benjamin’deki en olağanüstü durumlardan biri de, onun “geciken sonsuzluğun bir parçasından başka bir şey olmayan zamanı” kavrayış biçimidir. Aslında onun kavramlaştırdığı her şey, çok farklıymış gibi dursalar da, planlı/ayrılmaz bir bütünün parçalarını oluşturur – aynı şeyin başka bir mesafeden ve açıdan görünen yüzüdür. (Bu bakış, kâh sokaktaki oyuncakçının vitrininden içeriye seyreden çocuğun, kâh bir dağın zirvesinden dünyaya bakan kar leoparının, kâh bir çiçeğe kapanmış emen arının bakışıdır.) Benjamin’in felsefesine poetik bakış/algı öylesine nüfuz etmiştir ki, şiirsel uzamın en ayırt edici özelliği olan *hız*, birbiriyle bağdaşmaz görünen her durumu, olguyu, bakış açısını aynı çerçevenin içinde –göründüğü anda– durağanlaştırır. Şairin kolaylıkla gördüğü/keşfettiği benzerlikler, iç içelikler, *poetik ânın* dışında kronolojik hatalar, birbiriyle bağdaşmaz olgular/perspektifler gibi durur. (Onun tarafındaysa, çağlar boyunca hazırlanan/biriken her şey poetik ânın içinde sunulmuştur; *zahmetsizce* görür/işitir/alır: “Bir şey söylemesine gerek yoktur!”) Benjamin’i her çağda anlaşılmasız, ulaşılmaz ve bir o kadar şaşırtıcı, büyülü yapan da, yapacak olan da, bu muazzam zahmettir: *poetik ânın/uzamın anakronizmi*. Poetik uzamda görünür olan, birbirine eklemlenen anların çağaşımını kavrama yeteneği! [Bu tür bir algılama yeteneğinin

zahmeti, sadece ve sadece, deneyimi *poetik ânın/uzamın anakronizmi* içinde yaşayan kişide “zahmetsizliğe”, başka bir deyişle, yaşamın büyüleyici gerçek bilgisine evrilebilir. Bu bilgi, yani deneyimin nihai bilgisi, bir keşiftir! Ne yazık ki, zamanı geldiğinde tek tek her insandan özgün bir çaba, açlık, tutku ve cesaret gerektiren bu keşif, öncesindeki yolculukta insanoğlunun/insanlığın trajedisini de kuşatır. Her çocuk, babasını yaşlanınca anlar! Dellwood’un dediği ama henüz Türkçede demediği gibi: “*Anlaşılır olan bilgi, hissedilecek her şeyden daha güzeldir.*”]

Tıpkı “dili deforme ederek kullanım dışı bir dili yaratırken, gerçekte, ulaştığı yeni dilin ne denli saf, yalın, anlaşılır olduğunu, *geçmişte bir yerde işe yaradığını ve gelecekte bir yerde de kullanılabilir olacağını bilen*, hissedikten ya da sezgisel kavrayıştan öte(de) bir bilgi çeşidine [şiiresel uzamın içinde] sahip olan” şair gibi, bir flâneur ya da bir devrimci de, her an tetikte/uyarılmış olan bekleyişi içinde, tarihin sadece tek bir an görünüp kaybolacak olan uçucu imgelerini yakalama şansına kavuşabilir: O an, içinde, Spartaküs isyanının kaldığı yerden devam edebilme şansına kavuşacağı otantik ânı barındırır. Benjamin’in, o zaman olduğu gibi bugün de birçoklarına hâlâ fazla mistik, çokça gerçeküstücü bir söylem gibi gelen, “tarihin akışını durduran otantik bir an olarak *şimdinin zamanı*”na yaptığı muazzam vurgu, en çok Marksistlerin omuzlarına, tarihsel süreç boyunca ezilmişlerin, kınanmışların, haksızlığa uğramışların ve unutulmaya terk edilmişlerin öncelikle hatırlanmasının kefaretinin yüklemekle kalmaz, aynı zamanda onlara bu kefaretin nasıl ödeneceğine dair, devrimci bir yöntem olarak esinlenmeleri ve kullanmaları için şiiresel bir deneyimi de miras bırakır.

Benjamin, bence kendi olağan/gündelik bakış açısının bir sınaması olarak düşündüğü esrar deneylerinden 29 Eylül 1928 Cumartesi tarihli dördüncü deneyi hikâyeye ettiği *Marsil-*

ya'da *Esrar*'da, kavrayışının farklılığını 'ilk ağızdan' (birçoklarının es geçtiği –yanıldığı–, *yazarın anlaşılma kaygısı*) vurgular: “Richard, dünyada aynı türden olan her şeyi anlayan genç bir adamdı.’ Bu tümce beni çok sevindirmişti. Onun sayesinde şimdi, bu sözün daha önceden benim için sahip olduğu politik, rasyonel anlamını, bir gün önce yaşadığım deneyimin bireysel, büyülu anlamıyla yan yana getirebiliyorum. Anladığım kadarıyla Jensen’in tümcesi, kendine özgü olan bugün sadece ince ayrımların içine hapsedilirken, şeyler –kesinlikle hepimizin bildiği gibi– tamamen mekanikleştirilmiş ve akılsallaştırılmıştır sözüyle aynı anlama geldiği halde, benim yeni kavrayışım tümüyle farklıydı. Çünkü ben sadece ince ayrımları görüyordum, ama bunlar aynıydı. Önümdeki yaya kaldırımıyla ilgili düş(ünce)lere dalmış yürüyordum, ki bu kaldırım, üzerinde kayar gibi yürümemi sağlayan bir tür merhem sayesinde, –tam da bu taş haliyle– Paris’in bir kaldırımını da olabilirdi pekâlâ. Çoğu zaman, ekme yerine taşlardan söz ederiz. Bu taşlar benim, her yerde, her ülkede aynı olan şeyleri tadabilmek için üzerlerine aç bir kurt gibi saldıran hayal gücümün ekmeğiydi. Buna rağmen, burada, Marsilya’da, esrardan sarhoş olmuş halde oturuyor olmanın sınırsız kıvancıyla düşündüm: Bu akşamki sarhoşluğumu kiminle gerçekten paylaşabilirdim ve bu insanların sayısı ne kadar azdı; esrar hep var olacağından, hep sadık kalacağından, beni bekleyen talihsizliklerden, beni bekleyen yalnızlıklardan korkmak konusunda nasıl da acizdim. (...) Ama yalnızca tanıdık yüzler yoktu. Burada, sarhoşluğumun en yoğun halini yaşarken, iki figür (iki yurttaş, iki yersiz yurtsuz, ya da ne bileyim?) ‘Dante ve Petrarca’ olarak geçtiler yanımdan. ‘Tüm insanlar kardeşler.’ Böylece, artık peşinden gidemeyeceğim bir düşünce silsilesi başladı. Ama bu zincirin, beni muhtemelen hayvanlarla ilgili imgelere sürükleyen son halkası, kesinlikle ilkinden daha az sıradandı.” Birlikte afyon içtikleri arka-

daşı Jean Selz de, tipik bir Benjamin farklılığı dediği bu duruma *Walter Benjamin'in Deneyi(mi)*'nde çok haklı ve kederli bir katkı yapar: “Bana kalırsa Benjamin’i ilgilendiren (ki sanırım böyle söylemekte haklıyım), bir şeyle başka bir şey arasındaki kusursuz benzerlik değil, tek bir şeyin aynı anda farklı yerlerde olabilme olasılığıydı. Tipik bir Benjamin farklılığı olan bu durum, Benjamin’in Danimarkalı yazar Johannes Jensen’den ‘Marsilya’da Esrar’ içinde alıntılıdığı sözün (...), kendisinin işaret etmiş olduğu şeye ‘benzer bir şey söylüyor görünmesine’ neden dikkat çekmek istediğini de açıklar.”

“*Dr. Ebu Kebir Muaviye*. Onlara bakarken, kendi zamanının ve onların zamanının, geçmiş yüzyılların eskimiş bir anını bir malzeme gibi kullandığını düşünüyordu. Çünkü geçmiş, beslendiği şimdiki zaman içinde hapsolmuştur, ve başka gereç yoktur. Geçmişin, çeşitli binalar için kullanılan taşları gibi, yüzyıllar boyunca tekrar tekrar kullanılmış bu sayısız anı, eğer dikkatle bakmasını bilirsek, Vespasianus döneminin bir altın parasının pazarda belirlenmesi ve saptanması gibi, bugünümüzü açık seçik belirleyebilirler...”

14

23 Kasım 2008. Mekân, her şeyden önce bir referans noktasıdır. Saat 16:00’da sinemanın –ya da eskiden sinema olan kebabçının– önünde buluşalım dediğimizde, hem mekân hem de zaman gündelik algının somut ve tamamen ‘ayrı’ iki boyutudur ve birbirlerine birer köle gibi hizmet ettikleri sürece bir iç içelikten söz edilemez. Mekânın mevcudiyetinin bir başka –ve asıl– önemi, anımsatıcı işlevidir. Anımsattığı, zamanda tanıklık ettiği bir olaya, yaşantıya/deneyime, bir âna ya da anlara karşılık gelir. Bu mekân günün birinde ortadan kalktığında ya da kaldırıldığında, –belki hemen değil ama– bir süre sonra anımsatıcı gücünü yitirmeye, *uzamsallaşmaya* ve zamanın toprağına katışmaya başlar. (Bay falanca

şu tarihte falanca kentte doğmuştur ve şu tarihte öldüğü ev sonradan yanmıştır ya da müze yapılmıştır dediğimizde, mekânın zamanla kurduğu kölelik ilişkisi aslında gevşer.) Ne var ki, yaşanan anlar sonsuza kadar yerli yerinde durmaya devam edecektir – bir şiirde, bir öyküde somutlanmış ya da fotoğraflara ve mekânlara nüfuz etmiş olarak, ama çoğunlukla ve sadece zamanın esirgediği yaşantılar biçiminde...

En hafif söyleyişle zamandan esirgenmiş haliyle Paris kenti, Baudelaire'in –ve Gerçeküstücülerin– “Bir balığın tüm mimik ve jestlerine sahip göz”lerinde hiç durmadan, an be an başkalaşır. Adeta, her bakışta yeniden kristalleşir. (Bu *hızlı* bakış altında, ince ayrımların üzerine düşen ışık benzerliği aydınlatıyorsa, bütün de pekâlâ parçalarda görülebilir.) Baudelaire, *Yapma Cennetler*'in esrar deneyimini anlattığı bir yerinde, bakışının bütünüyle *alegorik bir bakışa* dönüştüğünden söz eder. Ne var ki, “şiirin en eski ve en doğal formlarından biri, en *tinsel* sanat formu olan alegorinin kendi meşru egemenliğine yeniden kavuşması, sarhoşluğun aydınlatığı bir zihinde” gerçekleşir. (“Sarhoşluğun aydınlığı” bile yeterince kafa karıştırıcı! Aslında, deneyime muhtaç!) Benjamin “alegorik parçalanma”yı açıklamak için müzikten ve Baudelaire'den yararlanır: “Esrarın etkisi altındayken dinlenen müzik, Baudelaire'de şuna benzer: ‘Şiirin tümü, yaşamla dolup taşan bir sözlük gibi beyninize girer.’” Şiirin müzik denli soyut hale geldiği (ki müzikten daha soyut bir sanatsal form düşünemiyorum), “imgelerin birbirine tam olarak nüfuz ettiği” anda bütünüyle *anlama* karşılık gelmesi, poetik uzamda edinilen *bilgi* çeşidinin en şaşırtıcı ya da ayırt edici ve dolayısıyla deneyime muhtaç yanını oluşturur. (Nietzsche'nin kulakları çınlasın!) Dış dünyanın (her şeyin her şeye benzeyebildiği/dönüşebildiği, her şeyin her şeyle *zahmetsiz bir coşkunlukla* ilişkilendirilebildiği bir biçimsizlik) tam bir ‘amor’f yapı olarak algılanmasını sağlayan ve sadece mekânları değil,

(Jean Selz'in de fark ettiği gibi) anları da iç içe geçiren şey, *balıkgözünün* muazzam kapsayıcı bakışıdır: poetik bakış! (Dönüp dolaşıp mecburen aynı yere geliyoruz.) Çünkü, poetik bakış da mekânı (hatta zamanı) *uzamsallaştırır*, ya da uzamsallaşmış mekânı (hatta zamanı) somutlaştırır.

Benjamin'in Baudelaire, Paris kenti, Gerçeküstücülük ve esrar yazılarındaki alt-metinlerden biri, mekânın *uzamsallaşmış*, zamanın köleliğinden azat olmuş ve böylece zamana nüfuz etme yeteneği kazanmış biçimidir. Buradaki özne, dindışı aydınlanışın örneklerinden biri dediği, mekânın/uzamın dilini ve gizini çözen *flâneur*'dür. Sadece kentin kalabalığında, on dokuzuncu yüzyıl Paris'inin caddelerinde ve kendisini evinde gibi hissettiği pasajlarında değil, ebedi yasına ortak olduğunu hissederken onun gibi dilsizleşmek de isteyeceği "Düzensiz Kırklar"da da dolaşan, *bitkilerin hışırdadığı yerde bile kederli bir müzik*, "Ağlayan Çayır"ların ağıtını işiten, ama bu ağıt –iç mekânlara da nüfuz etmiş olan– uzak zamanlardan ve yerlerden, tarihin unutulmuş trajedilerinden yankılanan iniltileri daha da tizleştirdiğinden bu soluksuz dilsizleşme isteğini aşarak, tıpkı esinlenen bir şair gibi bir "anımsama dâhisi"ne dönüşme olanağına kavuşan ve böylece kırdayken asla metalaştırılamayacak olan şair-"Flâneur figürü: Mekânı kendisine doğru çeken esrarkeşe benzer. Esrar sarhoşluğunda, mekân bize göz kırpmaya başlar: 'Sizce burada ne olmuş olabilir?' Ve mekân, tam da aynı soruyu sormak için flâneur'e doğru yaklaşır." Flâneur, "Kendimi sıksam keman olabilirim" diyen çocuğun saflığına ulaşır...

"*Dr. Dorothea Schultz*. Geçmiş birdenbire değişti; insan geleceğe doğru ilerledikçe, geçmiş değişiyor, tehlikelerle doluyor ve ertesi günden daha kestirilmez bir hale geliyor, içinden gitgide daha sık bir şekilde canlı vahşi hayvanların çıktığı, uzun süre kapalı kalmış odalardan oluşan bir yer haline geliyor."

24 Kasım 2008, alacakaranlık. Sarhoşluğun aydınlığında “taklide dayalı gücün algılama alanına, imge uzamına –ve buranın tüm biçim verilebilirliğine– egemen olmasının ve –kişinin etrafındaki şeylerin bir parçası haline gelmesiyle– kişiliğin içeriksizleşmeye, perspektifin dağılmaya/nüfuz etmeye, düşüncenin tenselleşmeye başlamasının” yanı sıra, bu tür bir aydınlığın bir parçası olan yoğunlaşmanın ve hızın şairin yazma/bakma deneyimini flâneur’ün esrar deneyimine benzettiği bir varoluşta, flâneur-şairin mekânı uzamsallaştıran algısı, tersinmez zamanın içindeki anların sırasını da beklenmedik biçimde değiştirir. Bu tür bir varoluşta anlamamanın anlamlık parlıtısından söz etmeye gerek yoktur. Bunun yerini, yekpare bir “şimdinin zamanı” içindeki anların peş peşe anımsanması alır. “Marsilya’da, esrardan sarhoş olmuş halde oturuyor olmanın sınırsız kıvancıyla” *anımsar*: Bu evrede, müdavimi olduğum yakınlardaki bir gece kulübünden gelen müzik de rol oynadı. G. bir arabanın içinde geçip gitti yanımdan. Bu olay, **tam olarak, az önce**, U. kendisini bir liman aylağı ve pezevenği biçiminde teknelerin gölgelerinden sıyırdığı **anda, birdenbire** oldu.” G.’nin ve U.’nun iç içe geçmiş görüntülerini –ki ikisi de yan yana ama geçmiştedir artık– zamansal olarak ayırıştırma ya da anımsanan ânın yerini/sırasını saptayabilme çabası, tümceye, seçilen sözcüklerde göze çarpan bir aşırılık yükler: *tam olarak, az önce, anda, birdenbire*. Bu çabadaki trajik boyut, deneyim sahibinin tanıklığını deneyimin dışındaki okura, deneyimin dışından (öyleyse kendisine de!) açıklama/anlamlandırma sorumluluğudur. Şair, poetik uzamın içinde olduğu anlar boyunca eğer şiir yazmıyorsa, gözlerindeki ölçülmez hızla gündelik hayatın içinde trajik bir varoluşa doğru sürüklenir. Bu bakma hızının şiir yazımı dışında bir yerde kullanılır olmadığı söylenebilir. Anların sırası basit bir şekilde karışır, ama bu basitlik içinden çıkı-

lamaz bir karmaşaya dönüşür. Olan sadece, tek bir ‘an’ önce göz göze gelinmiş bir nesnenin –bir kapının örneğinin– bir an sonra ya da o an anımsanmasıdır. Yaşanmış geçmişte kapının açılması ve kapıdan birisinin çıkıyor olması, şimdide göz göze gelinen ama gene anlamanın gevşek dokunmuş ağına takılmayan, böylece ve sadece görsel olarak anımsatıcı bir işleve sahip bir başka nesnenin/durumun varlığıyla anımsanır. Dışarıdan bakılıp değerlendirilince, geriye yönsemeli bir şimdiki zaman yaşantısıdır bu. Şairin hep bir ağızdan konuşan nesnelerin kalabalığına çevirdiği bakışının yoğunluğu ve hızı, sınırsız zamanın sınırlarını kaldırır. Zaman tek bir ânın kalbinde süner gider. (Yönsüz ve yekpare bir zamanda, bu tek bir ânın, diyelim bir yüzyıl olabilme olasılığını düşünün!)

“Anlamayı aşarak anımsamak, ya da anlamanın yerine anımsamak. Sonun başlangıçtan ya da yanıtın sorudan önce gelmesi, ya da sonucun nedenin yerine geçmesi. Bir an için. Tek bir an için. Sonra, yeniden makul sınırları içinde yaşanılan zaman. Anmak için uğraşılan şeyin ait olduğu geçmişle anmanın gerçekleşeceği şimdi arasına doluşur bu anlar. Şimdiyi tutup geçmişe sürükler bir tanesi. Ardından bir diğeri. Şimdi yoktur, geçmiştir. Evrenin, sözcüklerin anlamlarından öte imgeleriyle, varoluşun içindeki an be an değişen, billurlaşan, saçılan tiz resimlerle algılanır olduğu, ancak böylesine muazzam bir soyutlamanın içinde kişiye mutlak bir bütünü peşindeymiş, ve daha hızlı bakarsa ve duyarsa zamanın liflerine ayırdığı bütünü kavrayacakmış hissini veren, dahası kişiyi sarsılmaz biçimde duyumsadığı bir inanca çivileyen gürültülü, tutkulu bir iç ses, hem de sonsuz değil, tersine, bitimli ve biçimli şeylerden, nesnelere yankılanan, gözlerimizde kırılan ve içimizdeki boşlukta biriken bir iç ses. Nerden gelir şeylerin sesi? Önümüzden? Ardımızdan? Yaşamdan ya da ölümden! Belki ikisinden birden, her taraftan, her yerden. Resimlerin geldiği yerden, resimlerin ta dibinden. Oysa, şim-

diki zamandan gözleri bağlı, gönlü kapalı geçer kişi, gülünesi bir durum bu, Gülünesi bir Aşk gibi tıpkı, evet. Ama daha gülünesi olan, gözlerimizin bağının anlayınca değil, anımsayınca çözülecek olması. Çünkü hayatın anlık bir hissedişten ötesini sunmadığını bilen kişi her an dönüp ardına bakmaya meylettiğinden, şimdiki zamanın çağrılısı gibi duyumsar kendisini. Oysa şimdi yoktur, gitmiştir. Görünce değil, gördüğünü anımsayınca ferahlar. Şimdiki zaman hep bir adım geriden izler kişiyi. Hayat boyunca, ölene kadar ...”

“*Nikon Sevast*. Bir sabah Sevast, umutsuzca resimlerine bakıyordu ve ansızın niteliği farklı bir sessizliğin, onu dağıtarak kendi suskunluğuna gelip yerleştiğini hissetti.”

16

24 Kasım 2008, sabah. Galiba, 1996 senesinin Aralık ayının ortalarıydı, ya da sonraki yılın ilk günleri... Dünya denen gezegen üzerinde nefes almaya başlayalı tam olarak 10.592 gün 6 saat olmuştu ki, kusurlu kelebek yaşamı bitirdiğim doğum günümde, ormanın تنها bir köşesinde oturup *Dip Metin*'i yazdım. Fiziksel ağırlığım –kalemim ve kâğıtlarım dahil– net 55.279 gram, ayakkabılarım ayağımdayken boyum 166 santimetreydi. Ve bir kez daha, “*Uçan kar, barbar göğü sersemletiyor*”du ve “*İçim öylesine yücelmişti ki, göklerin üstüne çıkmıştı.*” Bu esinlenme deneyiminin birkaç hafta sonrasıydı işte! O yekpare ânın bana bağışladığı ve bir türlü aklına oturmak gelmeyen hızdan tortop olmuş heyecan buhranı içindeki halimle, ormandaki hurdalıkta mastırımı yapıyordum. Ama geçecekti, biliyordum. Hemen hemen bir yıl önce, hızdan tortop olmuş düşsel bir hızlı zamanın durağanlığında aklına uyumak gelmeyen sarhoş fare halimden biliyordum. O nasıl geçtiyse bu da geçecek ve yerini “Süreklilik içindeki felakete karşılık gelen hisse, şimdi ile az önce yaşanmış an arasına yüzyıllar koyan, antik çağı yorulmak bilmeden üreten Spleen”e

bırakacaktı. (Bizzat yaşayarak öğrenmiştim ki, hızın biçimlendirdiği ipince, zahmetsiz bakan/gören/yaşayan varoluşlar vardır. Ama hayat biraz yavaşlamaya görsün, varoluşun biçiminin nasıl yamulacağı bile kestirilemez. En eskiye dönüş yoktur. Kişi en eski lümpen halini bile arar, tıpkı bir çekme deneyi numunesi gibi, makinenin çeneleri arasında boyun vermiş, ha koptu ha kopacak haliyle, hayatın hayhuyu içinde en gündelik sıkıntıları bile özler hale gelir.) Öyleyse elimi çabuk tutmalı, layıkıyla oynamam için kıçımından ha bire kan alıp duran bu akademik oyunun ilk çinkosunu kazanmalıydım. Bu beklenmedik bir şanstı ve bu hızlı ve zahmetsiz halimle henüz deneylerini yapmaya başlamadığım tezimi yarın sabaha yazıp bitirmem içten bile değildi! Soğuma hızının, hızla katılaştıran Al-Fe-V-Si alaşımının mikro-yapısı ve yüksek sıcaklık dayanımı üzerindeki etkisini araştırıyordum. Bu, yüksek sıcaklık uygulamaları için geliştirilmiş, ticari kullanımı olan bir alaşımdı. Ağırılıktan üretim maliyetine kadar birçok avantaj sağlayacak ve titanyum alaşımlarının pabucunu dama atacaktı. Hani ya, titanyumdan imal edilen parçalar, eğer becerebilirim artık benim hafif ve ucuz, ama süper dayanıklı metalimden üretilirdi. Benim umurumda olmasa da, para dünyayı şekillendiren şeydi. Ama bunun için, normal koşullarda alüminyum içinde ezelden beri neredeyse hiç çözünmeyen demir elementini, hem de % 10 gibi çok büyük bir oranda çözünür kılmam ve alaşımın içyapısını da suyla tuzun kardeşliği kadar rafine hale getirmem gerekiyordu. Doğaya tam olarak meydan okumak demek olan, Herakles'in işlerinden bile zor bu zahmetli işi başarmaksa, ancak ve ancak, (diyelim 1000 santigrat derecede) eriyik halinde bulunan alaşımın sıcaklığını, 1 saniyede en az 100.000 santigrat derece birden düşürmekle olasıydı. Vay canına sayın seyirciler, hatta vay anasına! Ergimiş alaşımı, potanın dibindeki minicik delikten yüzeyi bakır kaplı ve su soğutmalı döner bir tambur

üzerine püskürten bir aparatı, –aslında basbayağı bir makineyi– yapıp bitirmiştim. Sıra onu test etmeye, işin asıl eğlenceli kısmına gelmişti. Eriyik, hızla dönen buz nefesli tamburun üzerine daha adımını atar atmaz donacak ve incecik şerit folyolar halinde uzaya fırlayacaktı. Folyolarda elde etmeyi umduğum kalınlıksa, ki işin püf noktası tam olarak buydu, yaklaşık 30 mikrondur. [Alaşıma bu olağanüstü biçimi verecek olan, bu akıl almaz soğuma hızıydı (100.000 °C/s); hıza ilişkin nihai form, yani folyoların kalınlığı da ($30\mu = 0,03 \text{ mm}$) içyapıdaki imkânsız kristalleşmeyi/bütünleşmeyi sağlayacaktı: Normal koşulların aksine, –tamamı olağandışı olan bu anlık prosesin ardından– bu kez, bırakın ‘verili/uygun/güvenli’ mekânlarına aheste aheste gitmeyi, atomların hiçbir şey için tek bir an bile düşünmeye vakitleri yoktu, olamayacaktı. Tıpkı şiir gibi ey okur, ya da belki de, devrim gibi!] Metallerin hayatında gerçekleştireceğim katliam için her şey hazır. Önce sevgili alaşıma hazırlamalıydım. Sabah erkenden dökümhanedeydim. Çalışırken demirci Thord Hurdlika gibi daima deri eldivenler giyen ve onları hiç çıkarmayan teknisyenimiz Hamit Abi benden önce gelmiş, çayı demlemiş ve vakit kaybetmeden o günkü programının hazırlıklarına başlamıştı. Benim deney ilk sıradaydı. Zavallı alaşıma 1 kilogram hazırlayacaktım ve bunun için 847 gram alüminyum gerekiyordu. Diğer üç elementin toplamı kalan 153 gramı oluşturacaktı ve bunun 117 gramı demirdi. Bu üç element için gereken miktarlarda malzemeyi tartarak hazır ettim. Alüminyumu da, kesiti 5×5 santimetre olarak önceden hazırlanmış ve dökümhanenin bir köşesine istiflenmiş kütüklerin birinden kesecektik. Otuz-kırk santimetrelik birini seçip getirdim. Hassas tartıya koyarak ağırlığını öğrendim, bana gereken miktardan çok fazlaydı. Hızlı gözlerim kütüğün kesilecek yerini bir bakışta işaretleyiverdi. Kalemimle çizdim. “Hamit Abi,” dedim, “tam buradan keseceksin.” Yüzüme bakıp gül-

dü. Gülümsemesinde, gülüşünün saflığını bozan şeyi tanıdım. Aldırmadım. Ben de gülümsedim. Başı kalabalık olsa, ikinci bir zahmete girmemek için ve haklı olarak, “Bir zahmet eline kalem-kâğıt-cetvel al da adam gibi hesapla-ölç-biç ve öyle çiz getir” derdi, biliyorum. Ama sanırım, o da bu işi gizli bir bahis gibi görmek ve oynamak istiyordu. Çünkü dünya “Hep aynı dünyaydı ve gene de sabırlıydı.” Karısı Fern için ellerinin daima yumuşak kalması gerektiğini düşünen Thord Hurdlika gibi, giymeden önce tek tek her parmağın içine vazelin sürüp sürmediğini bilmediğim deri eldivenleriyle kütüğü alıp metal testesine koydu, testereyi çalıştırdı. Bu arada çay olmuştu, ofise geçtik ve çayın yanında birer de sigara tütürdük. Kesilen parçanın tablaya düşünce çıkardığı sesle –ki sesi bile, ben 847 gramım diyordu– yerimizden kalktık, testerenin yanına geldik; alüminyum parçayı elime aldım, üzerindeki kayganlaştırıcıyı bir bezle sildim ve temiz halini tartсын diye Hamit Abi’ye uzattım. Onun, kargaların bokunu daha kışındayken donduran o kış günü, bir süredir gözlerime musallat olan apacı hızın varoluşuma kattığı zahmetsizlikten ne anladığımı bilmiyorum...

“Her serüven ıstırap dolu olabilir, ama bütün ıstıraplar biçimlenme lütfuna erince anlam kazanır. Alüminyum bu yüzden demirin fazlasını kusar, serüvene ihtiyacı yoktur, sınırlarını bilir, dimyata pirince giderken eldeki bulgurdan olmak istemez. Varsın yumuşak, parlak ve hafif olayım, beni de ciddiye alanlar var der, avunur. Oysa için için demiri ve hatta haddi olmasa da vanadyumu bile kıskanır. Her ikisiyle de gizli fakat ortak bir izdivaç düşler durur. O vanadyum ki, demirden çok daha kuvvetli, daha güzeldir. Demir gibi her taşın altından çıkmaz, ele ayağa düşmemiştir, bu yüzden asil ve çok değerlidir. Onun gibisi az bulunur. Öyleyse alüminyum, bırakın demiri kustuğu gibi kusmayı, vanadyumu yutamaz bile, denir. Doğrudur. Hakikatten duyulan korku, iç yaşantılarımızın ma-

ruz kalacağı depremin bilinmez şiddetiyle ilgilidir. Ayakta kalabilmek kalıtımsal değildir, her şeyin şansa bırakıldığı imkânsızın denenmesidir. Ne kadar inceleyeceğimiz ve ne kadar öteye savrulacağımız, böylece ne kadar demiri ve vanadyumu hazmedebileceğimiz, hepsi de sınanmak içindir. Altımızdaki zemin ne denli kaygan, ne denli soğuk ve ne denli fırtınalıysa, o denli hızlanır, o denli inceleriz. Öte yandan, yalnızca paramparça olmuş biri mükemmele özlemi bilir. Yalnız sürgüne uğrayan adam sonsuzluğa ulaşır. Çok yüksek, anlık soğuma hızı, alüminyumun dayanıklılık sınırlarını alabildiğine genişletirken (ki bu demir ve hatta vanadyumla kucaklaşmak demektir – yepyeni bir isim, yeni bir yazgı, tanıksız bir iç yaşantı), ona nihai biçimini de verir. Böyle tehlikeli, böyle korkunç bir soğuma hızının yatak elementi alüminyuma yaşattığı hazı, doyumsuz tatları ve onun gereksinim duyduğu romansı biliyorum.”

“*Dr. İsaio Suk.* Ama düşünceler, kelimelerle temas edince bozulurlar, kelimeler düşüncelerle temas ettiklerinde ne kadar çabuk bozulurlarsa, o kadar çabuk bozulurlar. Ondan bize kalan yalnızca katliamdan kurtulabilmiş olandır.”

17

26 Kasım 2008, gece. Şöyle bir oturup on gün boyunca zamandan kıskançça ve bin bir zahmetle çaldığım anlarda ne yazmışım diye geriye dönük bir okuma yaparken, 20 Kasım’da yazdığım (ve Benjamin’in zamanı kavrayış biçiminin olağanüstü farklılığını poetik uzamdaki şairin görme biçiminin olağandışılığıyla ilişkilendirdiğim) yazıda (13. fragman) küçük bir tadilat yapma ihtiyacı hissettim. İçimden, yazıyı yazarkenki yoğunlaşmanın yazıya bulaştırdığı taşkınlığa orada müdahale etmek gelmiyor. Orası öylece kalmalı. Bu noktaya şimdi dikkat çekmek istiyorum. Böylece, yazma hızının düşüncenin hızına yetişemediği, sözcüklerin ve düşüncelerin

birbirlerini karşılıklı olarak ve çaresizce/acımasızca deforme ettiği bir yazma biçimini okura bir kez daha anımsatırken, umuyorum ki, yazının ilerlemek isteyip de ilerleyemediği, çünkü sözcüklerin ve düşüncelerin göz kamaştırıcı dansının da etkisiyle belleğin karanlığına açılan yolları şimdi bir kez daha ve başka açılardan görebilmenin, mümkünse aydınlatabilmenin olanaklarını bulabilirim. Demişim ki: “Benjamin, bence kendi olağan/gündelik bakış açısının bir sınaması olarak düşündüğü esrar deneylerinden...”

Her ne kadar Gershom Scholem’e yazdığı 30 Ocak 1928 tarihli mektubunda, “Kısmen bağımsız olarak kısmen de bu deneylerin yazılı tutanaklarına dayanarak tuttuğum notlar, bu notlarla çok yakından, uyuşturucunun etkisiyle yaşadığım deneyimlerimle ise belli derecede ilişkili olan felsefi gözlemlerim için çok yararlı bir eke dönüştürülebilir” demiş olsa da, esrar deneylerini onun “olağan/gündelik bakış açısının bir sınaması” olarak nitelediğim tümcedeki aşırılık, okura, esrarın halüsinojen etkilerini göz ardı etmek istediğimi düşündürtebilir. Oysa, Marcus Boon’un “Esrar Üzerine” kitabının yapısıyla ilişkili olarak işaret etmiş olduğu gibi, “Yoğun bir bütünlükten ya da yapıttan –tamamlanmamış fragmanlardan oluşan ve kendi anaforu içine terk edilen bu düzensiz karışımından– duyulan endişeyi, sarhoşluğun kendisiyle ve uyuşturucuya bağlı kavrayışların ve deneyimlerin kendilerini sarhoşluk sona erdiğinde tutarlı bir şekilde sürdürmemeleriyle ilişkilendirmemek zordur.” İki farklı deneyimin bir görme ve algılama biçimi noktasındaki mutlak benzerliğini vurgularken, (şiirden tanışık olduğum ve kendiliğinden gerçekleşen) şiirin kısaltma yapma niteliğinin yazıya (kimi zaman çok da ihtiyacı olmayan) bir tür kapalılık olarak yansımaları, gene de yanlış anlaşılmalara yol açmamalı. Tam tersine, bu kapalılık okurda, yeri geldiğinde metni açımlayacak bir yoğunlaşmaya –ve hatta, mümkünse esinlenmeye– vesile olabilmeli...

Biliyoruz ki, “dinsel aydınlanmanın gerçek ve yaratıcı bir biçimde aşılmasının kaynağının uyuşturucularda aranamayacağı” bilen Benjamin, “Zehir olarak gördüğü bu uyuşturucuları, onları kullanmakla edineceği bilginin hatırına aldı.” Ne var ki, *Gerçeküstücülük* denemesinde, “Dindışı aydınlanış, gerçeküstücüleri her zaman [esrarın sağladığı] bu eğitime uygun, ya da kendi kendilerine yeterli bulmamıştır” derken de, “Uyuşturuculara ve bilincin kimyasallar kullanılarak araştırılmasına şiddetle karşı çıkan André Breton”un tersine, yaşamın her alanında en önemsedığı şeye, ‘deneyim’e ve ‘deneyime içkin bilgiye’ *bilinçli* bir vurgu yapar: “Gerçeküstücü deneyimler’den sadece dinsel esrimeyi ve uyuşturucu etkisiyle kendinden geçmeyi anlamak büyük bir hata olur. (...) Dinsel aydınlanış gerçek ve yaratıcı bir biçimde alt etmenin yolu *dindışı bir aydınlanışla*, materyalist, antropolojik bir esinle olasıdır ve esrar, afyon ya da her neyse, bu tür bir aydınlanma için sadece bir ön eğitim sağlayabilir. (Ama, dinsel eğitim kadar katı olmayan, tehlikeli bir eğitim.)”

Ama kuşkusuz, “Sessizce! Henüz hiç kimsenin geçmediği yere geçmek istiyorum, sessizce! Sizden sonra sevgili dil” diyen Breton’un aynı ölçüde tehlikeli deneyiminin şairce katılığında benzer bir *noktaya* dikkat çekme arzusu var. İkinci Manifesto’da (1929) “Her şey bizi şuna inanmaya sevk ediyor ki, zihinde, yaşamla ölümün, gerçekle tahayyülün, geçmişle geleceğin, iletilebilir olanla iletilebilir olmayanın, en yukarıyla en aşağının çelişki olarak algılanmadığı belli bir nokta vardır” dediği yer, tam da şiirsel uzamdaki *poetik ânın* çekirdeğidir. Benjamin’in esrar deneyiminin “kesintili akışında” saptadıklarını (ki bu deneylerdeki notları büyük “*edebi montajı*”nda kendisine *zahmetsizce* yer bulur), şair de *poetik uzamda* an be an, üstelik *kesintisiz bir akış içinde* saptar, notlar. “Benjamin’in ‘aklın ayak parmaklarının ucuyla dansı’na benzettiği, bir bakıma, uyuşturucu deneylerinin bu

noktacı karakteri”, *poetik uzamın* toplumsal/estetik/etik vb. tüm denetimlerden ve donanımlardan bağlantısızlaşan şaşırıcı ve büyümlü karakterine fazlasıyla benzer...

Ne var ki, şiir de, esrar da, ya da sonuçta aynı şeye hizmet eden türlü başka deneyimler de, hiç kuşkusuz gündelik hayatın içinde gerçekleşir. Bu deneyimlerdeki yalıtılmış/saf algılayışı çok katmanlı, çok boyutlu yapan, poetik bakışın ta kendisidir. Ama şiirin şaire yaşattıklarını gündeliğin dışında (aslında üzerinde demeliyim!) görme lüksü de sadece “şaire” aittir ki, bu da sonuçta, en aydınlık bilinçle var edilen şiirin şaşırtıcılığına *bilinçli* bir vurgu yapmak içindir. (Bu yanılısama olmadan, şair, sezgisel kavrayışın en aydınlık bilinçle örtüşmesi sayesinde girdiği ve içinde evrenin kâtipliği işini üstlendiği şiirsel uzama giremez. Tıpkı Benjamin’in *flâneur*’lük yaptığı “bir pazar günü ikinci vakti birdenbire Belleville’de karşısına çıkan Place du Maroc’da kentin ve açık havanın [*flâneur*’ün bakışında] nasıl somut bir şekilde birbirine sarıldığını, ama böyle bir manzaraya uyanmanın genellikle sarhoş edici maddelere atfedilen bir şey olduğunu, hatta imgelerin bu şekilde birbirine tam olarak nüfuz etmesinde bazı patolojik olgulara, örneğin gece vakti saatlerce ve hiç durmadan şehirde dolaşan ve evinin yolunu unutan bir hastanın pençesinde olduğu güce ilişkin kanıtlar da bulunabileceğini vurgulaması gibi: Sıra sıra döküntü apartmanlarıyla ıssızlığa terk edilmiş bu taş yığını, (...) ona rastlayıverdiğimde, benim için sadece bir Fas çölüne değil, aynı zamanda sömürgeci emperyalizmin bir anıtına dönüşmüştü; topografik görünümle bu meydandaki alegorik anlam sarmaş dolaş olmuştu, ama Belleville’in kalbindeki yerini bir an için bile yitirmeden.”)

Bu *bilinçli* vurguyu da gene deneyim sahibi yapacaktır elbette. *Gerçeküstücülük*’ten devam edelim: “Gizemli olanın gizemli yanına yapacağımız yapmacık ve fanatik bir vurgu bi-

zi bir yere götürmeyeceğinden, gizemli olanı, onu gündelik hayat içinde tanıyabildiğimiz kadarıyla, hani ya gündeliği nüfuz edilemez nüfuz edilemezi gündelik olarak algılayan diyalektik bir bakış sayesinde kavrayabiliriz. Örneğin, telepatik olgularla ilgili en tutkulu araştırma, (son derece telepatik bir süreç olan) okuma hakkında bize, okumanın sağladığı dindışı aydınlanışın telepatik olgular hakkında öğrettiklerinin yarısını bile öğretemeyecektir. Ve esrar sarhoşluğuyla ilgili en tutkulu araştırma da, (son derece uyuşturucu olan) düşünme hakkında bize, düşünmenin sağladığı dindışı aydınlanışın esrar sarhoşluğu hakkında öğrettiklerinin yarısını bile öğretemeyecektir. Okur, düşünür, tetikte bekleyen kişi ve flâneur de, tıpkı afyonkeş, hayalkeş ve sevince boğulmuş insan gibi, aydınlanmış kişinin örnekleridir. Ve daha dindışıdırlar. Yalnızken aldığımız en korkunç uyuşturucuyu –kendi benliğimizi– saymıyorum bile.”

Tıpkı Nietzsche'nin güçlü çağların şairlerinin *esinlenme deneyimiyle* özdeşleştirdiği –ve on dokuzuncu yüzyılın sonundaki şairlere anımsatma gereği duyduğu– kendi deneyimini kusursuzca tanımlaması gibi, Benjamin de aslında, *poetik uzamın* şaşırtıcı bir tasvirini –ama şiirsel deneyimi özel ve güçlü bir biçimde vurgulamadan– yapar. Pek çok şey gibi, şiiri de algılama biçimi, modern okur için yıldızlar kadar uzaktır artık: “Antikçağ insanı evrenle farklı bir ilişki kurmuştu: coşku, neşe ve zindelik taşan bir büyülenme hali olarak sarhoşluk [Rausch]. Çünkü, bize en yakın ve bize en uzak olanı, sadece bu deneyimi yaşarken tanıyabiliriz, ve asla biri olmadan diğerinin varlığı bizi ikna etmez. Ama bu demektir ki, insan evrenle böylesi coşkulu bir iletişimi ancak komünal bir şekilde kurabilir. Bu deneyimi önemsiz ve vazgeçilebilir saymak, yıldızlı gecelerin şiirsel taşkınlığı gibi görerek bireyle sınırlamak, modern insanı tehdit eden yanılığdır. Hayır, bu deneyim tekrar tekrar kendini anımsatıyor. (...) Sadece

Aurora 2

hız deneyimini hatırla(t)maya ihtiyacımız var.” Ama Nietzsche’nin, aynı deneyimi yaşayan birine rastlamak için bin-

lerce yıl öteye gitmek gerekir diye bitirdiği sözlerinde, küçümsemeden çok, hak edilmesi gereken bir özgürlüğü hak etmiş yaratıcının “sendeleyeni, kendine övgü yağdıran, rüyadan seslenircesine karmakarışık ve yoruma muhtaç konuşan” sesi duyulur. “Ama aralıksız beş ay boyunca düşen eser yıldırımlarının bu korku ve dehşetini, bu esin mucizesini kim tanımlayabilir?” (Stefan Zweig’in kulakları çınlasın!)

Şair bu uzamda sonsuza dek yaşayamaz. Arthur Rimbaud’nun gene de güzelim hayatı seçmesi, bu gerçekliğin hâlâ en taze örneğidir. Esrarın sarhoşluğu sona erdiğinde uyuturucuya bağlı kavrayışların ve deneyimlerin kendilerini uyumlu/tutarlı bir şekilde sürdürememeleri gibi, şair de çok yorulduğu bir gün “şimşeklerle dövülmüş” bu harikulade uzamdan sıradan gündeliğin içine, “güzelim insanların” arasına, ama mutlak bir fazlalık, olağanüstü bir kazançla geri dönmeye mecburdur. Çünkü dünyayı ‘orada’ düzeltemeyiz. Çünkü dünyayı tek başımıza düzeltemeyiz. Bunun için insanın bu dünyada “en azından iki kişi olması gerekir” (Edip Cansever’in kulakları çınlasın!) ve bu sevilen kişinin de, dünyanın değişmesi gerektiği konusunda sizinle, hiç değilse hemfikir olması gerekir. [Bu iki kişi, ormanda devrilen bir ağacın ses çıkarıp çıkarmadığı üzerine sürekli tartışan –hani ya tartışacak olan– Dellwood ve Ida olsa bile. Öyle ya, gerçeği kim bilebilir?] Gene de, şair için bile, o uzamın sözlerini (şiiri işte!), ama en otantik anlamıyla *yeniden anımsamak*, eskisine benzeyen yeni bir deneyimle olasıdır. Tıpkı ‘düş’ gibi sevgili okur! Yıllar sonra bir düşün devamını görmek gibi. Ya da farklı zamanda ve uzamda farklı iki insanın aynı düşü görmesi gibi!

Bertrand Russel’in sözleri, ya da Tanrı’nın nasılsa parmağını dokunduğu fotoğrafın trajikomik biçimde anımsattığı görüntü sizi yanıltmasın: “İki sayısı, bireyselleştirmiş olsak bile, hiçbir zaman gerçek anlamda emin olamayacağımız me-

tafizik bir özdür.” Öz olsun da, varsın metafizik olsun! “Altı ayda ölümün bile modası değişir” diyor Paul Morand. Ve “Bergson, mizahı, aldanmış bir umut olarak tanımlıyor.” Adorno da, “sanat kırılmış bir mutluluğun taşıdığı vaattir” demiyor mu! Öyleyse, tüm tanımlamaların ve kavramların ötesindeki ‘deneyim’de ne tadilatı! “Sana beni düzeltme demiştim. Dan! Dan, dan, dan!..”

“*Yehuda Halevi*. Hiçbir şey sevincin üstünde olan şeyden daha iyi değildir, hiçbir şey adaletsizliğin altında olan şeyden daha kötü değildir.”

18

2 Aralık 2008, gece. Işık her şeyi soyar. Başka bir deyişle, bilişsel ya da düşsel, “onura ve özsaygıya varan” her tür aydınlık –ya da çıplaklık– hakikate de varır. (Bilge Karasu’nun kullandıkları çınlasın!) Öte yandan, her göz gibi, şairin gözü de, her ortamda fotoğraf çeker. Kameranın ortamın aydınlığına paralel olarak değişen enstantane hızı gibi, poetik bakma yeteneğine sahip gözün hızı da, ışıkla doğrusal bir ilişki içindedir. Işık artıkça hız artar. Hız arttıkça düşünmeye ne zaman ne de gerek kalır. Böylece, poetik uzamın kusursuz aydınlığında bakan şairin sözü ya da şiir, ebedi bir şimdiki zamanda söyleniyor olan, ama içinde geçmişte söylenmiş ve gelecekte söylenecek olanı da esrarlı bir şekilde saptayan/kapsayan “an resimlerinin” toplamı olma gücüne erişir. Ama bu imgesel toplam söze muazzam bir kısaltma olarak çevrilir ve bu kısaltma kaçınılmaz biçimde müthiş bir yoğunluk içerir. (Bu yadırgatıcı değildir, çünkü hakikat sahihtir ve açıklamaya gerek duymaz.) Şiirsel sözün anakronik şaşırıcılığı buradan gelir. Işık ve hız arttıkça, doğal olarak göz de kısılır. İmgelem düşer yatar. Şairin düş avcılığı başlar. İmge ve anlam ikiz düşlerdir. Poetik uzamın dışında, ama sadece dışarıdan bakınca, imge düşün giyinik, anlam ise çıplak halidir. Bu ayırım, en başta, şi-

ir uzamındaki aydınlığın izini taşıyan şairin kendisi için geçerlidir. Şair, fenerinde hakikatin gölgesini taşıyan bekçidir.

“*Samuel Kohen*. Her yıl fazladan bir giysidir, / Al bütün giysilerini, yılın bütün mevsimlerini / Alevim sönmeden önce.”

19

3 Aralık 2008, alacakaranlık. İlk kez esrar içtiğimde on dokuz yaşındaydım. 1986 yılının Ağustos ayıydı. Henüz Sovyetler Birliği dağılmamış, Soğuk Savaş sona ermemiş ve Demir Perde ülkeleri liberal ekonomiyi benimsememişti. Bir kutup ayısı ailesinin doğuştan esrarkeş olması gereken sevimli bireylerini ellerine şişeler verip Coca-Cola reklamlarında oynatmak henüz kimsenin aklına gelmemiş, şafak tanrıçasının ve Uyuyan Güzel masalındaki prensesin ortak adı da, Fransız süper marketler zinciri “Kavşak”ın ayrıcalıklı müşterilerine dağıttığı alışveriş kartının üzerine basılmamıştı daha.

Kitabın pazara düşmediği, kavun-karpuz muamelesi görmediği güzel günlerdi. Kuş gribi icat edilmemişti, domuz gribi de. Normal grip vardı sadece. Bol C-vitamini, bir hafta istirahat – geçirdi. Kamyonculara meta değerini yüzde ellisini öderken çevirmene yüzde bir buçuğu (1,5) reva gören yeni nesil yamyam yayıncı-patronlar türememişti henüz. Sadakayı sorgusuz sualsiz, hatta sevinçle kabul eden sözde yayın danışmanı-çevirmenler de piyasada yoktu. Çünkü Best-Seller virüsü diye bir virüs yoktu. Yeni milenyum için bu ikisi, hani ya duyunca “İnan gülemiyorum bile!” diyeceğiniz bu iki tip insan türü, Walter Benjamin’in sözünü ettiği, kalabalıklar içindeki metropol insanı için yaşamı algılanabilir, hatta anlaşılır kılan çağdaş “şok deneyimlerin” mümessilleri olabilirdi olsa olsa. Hatta tam olarak böyleydi. İnsan ancak bu iki virüs ithalatçısına, bu iki vahşi kapitalist ruha rastlayınca yaşadığını, nefes alıp verdiğini duyumsayabiliyordu: pislikten!

[Ida'nın ağzından Bay Kulübe'nin, ya da Kulübenin-İçinde-Bir-Yer'in ya da Duivichi-un-Dua'nın ya da Ay Ayısı'nın ya da Hey-Sen ile Gel-Buraya-Çocuk'un bir gün size de anlatacağı gibi, "Altın Tepesi'ndeki Mükemmel Damar'ın keşfedilmesinden sonra halkının Excellent'ta kendi altın madenine sahip olması gerektiğini iddia eden uzak görüşlü William B. Merrilee" gibi, Ahir Zaman Azizleri İsa Mesih Kilisesi'nin çağdaş havarileriydi bu yamyamlar ve buraya –bir asır sonramisyonerlik faaliyeti için gönderilmişlerdi. Bu faaliyetlerini yerine getirirken de, "Altın Tepesi'ndeki altınları konusunda, sadece toprağın yanlış yerinde yürüyorsunuz diye sizi vurabilecek *tybolar*, yani beyaz adamlar kadar ciddi" idiler.]

Dedim ya, hayat kadınlarının da kitap satın alıp okuduğu güzel günlerdi. Hayatımızdaki her şey Zeki Müren'in sesi kadar temizdi. Ajda Pekkan (sanırım) az gergindi. Nazan Öncel Size Bir Tıklatmam Lazım şarkısını bestelemek için malzeme arıyor olmalıydı. Masaüstü bilgisayarlar yoktu, hiç değilse bizde yoktu; okulda verilerin sarı kartlara delik olarak açıldığı ve sonra delikli kartların yemesi için makineye verildiği kocaman bir bilgisayar vardı ve hâlâ karbon kâğıdı kullanılıyordu. Net ürünleri bizdik: ikizim ve ben. Sirkeci Garı'ndan trene binmiş, beş günlük bir yolculuktan sonra adaya varmıştık. O güne dek olduğu gibi, yolculuk boyunca da trende ve mola verdiğimiz kentlerin sokaklarında, hem ticaret hem de ziyaret için geldiğimiz adada, "üst üste koymanın ya da bindirmenin esrarla [ve flâneur'lük, okuryazarlık, aşk, bakarkenlik ya da bakışa içkin hayalkeşlik/düşünkeşlik gibi iksir gücü olan her türlü edimle] birlikte gelen ve benzerlik kavramı yoluyla yakalanabilen görünümleri"nin yan yana yürüyen iki canlı örneği olarak, bir dolu komik olay yaşamıştık. Dahası, "bilinci canlandırma ile ilintisi asgari düzeyde" olan, ama "esrar dünyasında sınırsız bir ayırt edici nitelik kazanan" "benzerlik [hatta aynılık] kategorisi", cin gibi bakan tezgâh-

tarların gözleri önünde, küçük çaplı aşırımları kolayca hal-letmemizi sağlamıştı. Ayaklarımızda Çin kesleri vardı ve gemideki *free shop*'tan bir kutu Gauloise almıştık. Daha önce kara tütün içmemiştik, paketin üzerindeki kask resmine kanmıştık sadece. Pek çok şeyin acemisiydik, kızların bedenlerini ve termodinamiği bilmiyorduk. İyi müzikle ve iyi edebiyatla tanıştığımız söylenemezdi. Geleneksel tüm disiplinlerin sınırları içindeydik ama yeni şeylere bakmaya, yeni şeyleri denemeye, tatmaya ve karıştırmaya can atıyorduk. Ada ve adalılar bizim için yepyenyidi. Hatta yağmur bile... Esrarsa, tıpkı kadın bedeni gibi, her şeyiyle bilinmedikti ve keşfedilmeyi bekliyordu. *Kadın* ve esrar: "Her ikisi de imgeleme ait tehlikeli aşırılıkların imha edilmek için boşaltıldığı kavramsal atık alanlarına -kişiye verdikleri yasak bir iş yapma, sınırı aşma duygusu yüzünden çekicilikleri gittikçe artan yerlere dönüşür." İkisini de tattıktan sonra, *birinci* uyuşturucunun yeri, olması gerektiği gibi, *edebiyatla* hem genişleyecek hem de başkalaşacaktı. Tütüne başlayalı çok olmamıştı, daha ilk nefeste başım dönüyordu ve sigara içerken o sıralar yalnızca gizlilikten ötürü sandığım cinsel bir zevk alıyordum. Çünkü duman, çok net hatırlıyorum, hayal kurmamı kolaylaştırıyor, beni hayal kurmaya kışkırtıyordu. Daha ağzımdan çıkıp da mekâna yayılmaya başladığı anda, gün boyu duvarın üzerinden seyrettikten sonra, elektrik tellerine takılan ilk uçurtmasını itfaiyecilerden başka kimden ve nasıl geri isteyebileceğini gece boyunca yatağında düşünüp duran çocuk gibi, ben de, yaslandığım yerde, gündelik tüm kaygıların ve iletişim biçimlerinin dışında, içinde masalsi karşılaşma anları ve masalsi kızlar olan romantik hayallere dalıyordum. Çocukken de aklıma gelmişti gelmesine ama, o vakit telefon bir lükstü ve apartmanların güvenlik sistemleri anneannemin teni kadar gevşekti. Yangın alarmı vermek bu kez çözüm olabilir miydi acaba? (İstanbul'dan geldiği taşrada tüm kasabaya/şehre mo-

dayı ve konyağı tanıtan terzi Şükrüye Süer'in kulakları çınlasın!) Gerek kalmadı. Gauloise'larımız bitince tütün sarmayı öğrenmek zorunda kaldık, adada sigara çok pahalıydı çünkü. "Tütüne onun parmaklarını, onun dilini, onun kokusunu ve onun ağzını da kattım böylece. İlk kez o zaman, tütünün böylesine yoğun bir paylaşma/dayanışma biçimi, bir davranış, kendini sunma biçimi olabileceğini, dumanın da, beni bu dünyaya hem sonsuzca yaklaştıran hem de ondan alabildiğine uzaklaştıran," çok ucuz ve çok özel bir öğretmen olduğunu "keşfettim. Duman bir iletişim ortamı sağlıyordu, kendi içime ya da evrene açılmamı kolay kılan bir pencere, denetimi sadece kendi elimde olan bir bağ, bir şifre idi. Bu şifre ile dünyayı, yalnız size özgü anlamlarla kodlamak, dolayısıyla yalnızca sizin kılmak ve seçtiğiniz nesnelere/insanlarla", doğa olaylarıyla "donatmak olasıydı. Dumandan havaya kaleler kurabiliyorduk." Ve bu şatoların pencerelerinden dürbünlü imgelemlerimizle dünyaya baktığımızda, "evrimin en uzun vadeli yöneliminin egoizmden özgeciliğe doğru" olduğunu tıpkı bir pusu nişancısı gibi kolayca görebiliyor, adil ve sosyalist bir dünyayı "Toplumsal Statikler" listesine ekleyebiliyorduk:

"Bazıları der ki, 'Zaman her şeyi meşrulaştırır. Çok eskilere dayanan mülkiyetin yasal olarak kabul edilmesi gerekir. Çağlar boyu özel mülk olagelmiş ve böyle alınıp satılmış şeylerin artık geri dönülmez biçimde bireylere ait olduğu kabul edilmelidir.' Böyle konuşanlar görüşlerini açıklayabildiklerinde, herkes onları yürekten destekleyecektir. Ancak bunu yapabilmeleri için şu sorulara doyurucu yanıtlar vermeleri gerekmektedir: Başlangıçta *yanlış* olan bir şeyin *doğru* olabilmesi için ne kadar zaman geçmesi gerekmektedir? Geçersiz iddiaların geçerli olma hızları yıllık ne kadardır? Eğer bir tapu bin yılda kusursuz hale geliyorsa, iki bin yılda daha ne kadar kusursuz olacaktır? Bunların çözümü için yeni bir hesaplama yöntemi gerekmektedir."

Bir sarhoşluk hali olarak hayal, hayalkeşi, sadece metafizik anlamda değil, fiziksel olarak da zamanın ve uzamın bağlarından koparabilir, çok başka yerlerde ve zamanlarda, yepyeni ilişkilere (ndirmele)r, yepyeni yan yanlıklar kurabilmesini sağlar. Hayalkeşin gözü, kendi elini bile gövdesinden koparabilir. “Kalemleri kulak küpelerinde, ağızlarını mürekkep hokkası yapmış insanların, yüzyıllardan beri biriktirdiği ya da bozduğu bütün yazıları” okumayı hayal eden Benjamin’in, eski yeni tüm bağlarından kopardığı alıntıları *ebedi* bir montaja dönüştürürken ortaya çıkacağını hayal ettiği *ebedi* “Aynılık, bir biliş/irdrak kategorisidir; açık konuşmak gerekirse, ayık algılamada bulanamayacaktır. (...) [Baudelaire] aynılığın mal ekonomisiyle beraber kök salan tarihsel sanrısının yardımına dâhice koşmuştur. Ve esrarı anlattığı mecazlar bu bağlamda yorumlanabilir.” Sarhoşluğun aydınlattığı bir bilinçle bakmayı ya da *poetik bakışı*, nüansları büyük ve zorunlu ihtiyaçlar olarak sunmakta uzman olan kapitalizmin aynılık üzerine kurduğu mal ekonomisine çeviren Benjamin, 23 Şubat 1939 tarihinde Theodor W. Adorno’ya yazdığı mektubun devamında şöyle der: “Mal ekonomisi aynılık fantazmagorisini silahlandırır, ve aynı zamanda, sarhoşluğun bir niteliği olarak, kendisini benzeyişin merkezi bir figürü olarak saptar. ‘Bedenindeki bu iksirle, çok geçmeden her kadında Helen’i göreceksin.’ Fiyat, malı, aynı fiyata satın alınabilen tüm mallar olarak aynılaştırır.”

Bence Benjamin, Baudelaire aynılığın mal ekonomisiyle beraber iyice yerleşmiş olan tarihsel sanrısının yardımına koşmuştur derken, flâneur-şairin *poetik bakışında*, metalaşmaya direnen ve onu aşabilecek olanağı görür. Hayal, tam tersine, gözbağcılığın maskesini indirir. Çünkü “Richard, dünyada aynı türden olan her şeyi anlayan genç bir adamdı.” Ve “Ben sadece ince ayrımları gördüğümünden, bunlar aynıydı.” Kapitalist düşünce, “zamanı ve mekânı kendine bağımlı kılmaya, boyutlarımıza ve en derinde yatan isteklerimize gerçekten uygun bir

çevre yaratmaya olanak tanıyan, aynı zamanda sağladığı güvenle kendini bulmaya izin veren tütün içmeyi” yasaklamak yerine, tütün içme ediminin ürünlerini, tam da “bizi şeyleştirdiğini” düşündüğü için, günbegün ipince ayrımlarla sunmaya iştahla devam eder. (Christian Mériot’nun, Aurora’nın ve Rupert’in kulakları çınlasın!) Benjamin’in tamamen farklı kavrayışında “bu sahnelemeyi aşan”, flâneur-şairin *poetik bakışında* şifreli –ve denenmeye muhtaç– hız ve hızlı zaman deneyimidir. Sadece sarhoşlukla aydınlanmış bir zihnin üst üste koyan, yan yana getiren, sekmeyen, toplayıcı, saptayıcı, indirgeyici, dönüştürücü poetik bakma yeteneğine sahip bakışdır bu ve sadece *poetik uzamda* kendiliğinden kazanılır – ama hayalin, ama uyanıkken görülen düşün, ama derin düşünmenin, ama flâneur’lüğün, ama aşka temayülün, ama esrarın, ama *yazmanın* yardımıyla, ya da hepsinin katkısıyla... Çoktan unutulmuş poetik bakma ve düşünme yeteneğinin, bu güçlü antik *tutkaların* kusursuzca anımsatılmasını, dipteki bekleme süreci boyunca ve nihayet gören gözün bakışı altında yeniden kristalleştiği için de “derin bir özgünlük taşıyan bu yeni kavrayışın icadını,” Michael Löwy’den sonra başka bir açıdan bir kez daha vurgulamak gerekirse, Howard Eiland’in *Esrar Üzerine*’nin Önsöz’ünde yaptığı saptamayla, “Walter Benjamin’in sarhoş edici maddeleri kullanarak daldığı bu felsefi derinlik, duyuların Sembolistçe karıştırılması değil, aklın dönüştürülmesidir. Şöyle denebilir: geleneksel çelişmezlik mantığının ve geleneksel özdeşlik prensibinin dönüşümü.”

Baudelaire, akı uyaran düş(ünce)lerle dolu halde yürürken sokakta rastladığı ve ha bire çoğalan ihtiyarı ölüm krallığının kapısı Akheron Irmağı’nın kayıkçısı Kharon’a benzetmiş olmalı. Ölümü yaşamın içine, unutuşu anımsamanın kucığına –diyalektik düşü(nceni)n tam kalbine– yerleştiren “Léthe” şiirinde uyuşturan sevgilinin içinde olduğu yataktan duyduğu korku, “Yedi İhtiyar” şiirinde *poetik bakışın* hızıyla

kapıldığı dehşetin yarısıdır. “Yapma Cennetler”inde bunu şöyle tanımlar: “Dış dünyanın ve olayın tehlikesinin akla getirdiği ve emrettiği düşünce silsilesini çok iyi betimleyen ‘çoşkun’ sözcüğü, esrar hakkında büyük ve daha korkunç bir hakikati barındırır. Burada insan aklı, bütün akıntıların merhametinde sürüklenen bir enkaza dönüşür ve düşünce silsilesi de *sınırsızca* hızlanarak ‘çoşkun’ hale gelir.”

Hangi dilde yazılmış olursa olsun, sözcüklere gizemli işaretlemlerin tesadüfen yan yana gelmiş biçimleri olarak bakan ve hava rüzgârlıysa dış mekânlarda gazete bile okumaktan korkan birisi olarak, söz konusu bir de Walter Benjamin’i – yabancı bir dilden– anlamaya çalışmak gibi bir uyuşturucu olunca, *Esrar Üzerine*’yi Türkçeleştirirken her tümcede, her sözcükte kapıldığım kuşkuyu tahmin etmek zor olmasa gerek. Bu kadarı yetmezmiş gibi, bir de “Benjamin’le Yaşamak”ı yazmaya cüret ettim. Bu saatten sonra nasıl durayım? Kuşdiline kandığım romantik avcının çenelerini, bu kanayan yarayla nasıl açayım? Bu korkunç labirentin karanlığında, ayrıntıların buz fırtınası altında, düşüncelerimin ipliği çözülüyor Ariadne. “Ne gidecek bir yerim ne de vatanım – yok.” “Defim!” “Dil-im!” “Hayalet-im!” Şansım yok. Eskiden tüm yağmurunu, karı, fırtınayı, dolunayı sevinçle göğüsleyen kırlangıç kanatlarım varken, felaketime karşılık mutluluk varken... Ama sevgili, mutsuzluğumun derinliğini sana nasıl anlatabilirim! Kanatlarıma yazdığım bu fragmanların göğsümde onardığını hissettiğim yaralar, bir an sonra, inan tek bir an sonra tekrar kanamaya başlayıp da, bir kan ırmağı, vahşi suskunluğuna doğru daha da çırpıntılı akmaya başladığında, içimden yüksek sesle sana bağırışım geliyor: “Yanlışlığın karşısında gerçeğin var olduğunu ve onun insanlar isterlerse bulunabileceğini, aramaya değer olduğunu ve yalnızca en değerli şey olmakla kalmayıp aynı zamanda da dünyanın en güzel şeyi olduğunu biliyorum.” Seni beklerken, dudaklarını mühürle-

yen akıldan ve Locke'tan nefret etmeye başladım. Ya sen? Hâlâ neyi arıyor, hâlâ kimi bekliyorsun? Her fırtınanın ardından sığınacağı limanı mı, seni üç kez yiyen adamı mı? Yanına gelmişim. Tarihin görkemli bir ânında trene atlayıp, "Bir Kış Yolculuğu" gibi yanına gelmişim. Tekli pulman koltukların birinde bir kuş! Nasıl da güzeldim. Nasıl kederli ve coşkuluydum oysa! Umutluydum. Korkuyordum. Açtım. Üşüyordum. "Ateşi parmaklarımla yakmış. Şiirimi yüreğimle söylemişim sana. Ağlamıştı kalbimin telleri." Keşke Almanca biliyor olsaydın. Keşke öğrenmek için geç kalmasaydın. Keşke buz tutmuş gözlerime baksaydın da, son dileğime sen de ağlasaydın. Ah keşke, piyanonun kapağını bir kez olsun açsaydın! Aslında esini yok etmek içindir ada. Tenin kokusuyla değiş tokuş etmek içindir. "Özlediği batıktadır, aklı, yüreği, kemikleri. Bin yıldır, teni. Suyu sevesi gelir, köprünün kirişini tutan dikişin." Bu da benim sorunum işte. Daha açık yazabilmek isterdim. Kuşkusuz hayatı anlamak Benjamin'in yazılarını anlamaktan daha zor. Biz bir duvar halısında iki ayrı ilmik gibi mi olduk, yoksa hep mi böyleydik? Sen kırmızı bense beyaz bir ilmik, ve sen halının ortasındaki kaplanın gözünden bakıyorsun, bense halının kenarındaki yırtığı tutmaya çalışan son birkaç düğümden bir tanesiyim. Ama ne olursa olsun, düşüncelerime parladıkları anda el koyabilmeliyim. Başka şansım yok. Başka kurtuluşum yok. Bir sırrı çözmek için değil, sadece yaşayabilmek için. Yazmak benim için bir disiplin ve süreklilik işi olabilseydi, ne seni düşünmeye ne de unutmaya çalışmaya gerek kalırdı. Ama biliyorsun hiç böyle yazamadım. Dengeli insanlara hep imrendim. Zaman zaman senin de ruhun çok sıkılıyor olmalı ama artık ben bunu hissedemiyorum. Aslında hissetmekten korktuğum için düşünmemeye çalışıyorum. Her yüzde yüzünü görmekten, her seste sesini duymaktan yoruldum. Bak, gırtlığıma bıçak dayanmış gibi konuştuğum günler geride kaldı,

tıpkı mutlu olduğumuz günlerin anıları gibi. Hayallerim de bir tükenebilse...

Esrarın dünyasındaki bağlamından koparınca bile, Benjamin'in benzerlik kategorisine dair söyledikleri, gündelik yaşıntımda nasıl da somut ve belirleyici: "Diyebiliriz ki, orada her şey yüzdür; tek tek her şeyin, bir yüzü incelerken görünür olan bu tür özelliklerin araştırılabilmesini sağlayan be-densel bir varlık düzeyi vardır. Bu koşullar altında, (bırakın tek bir sözcüğü) bir tümce bile bir yüz edinir ve bu yüz, o tümceyle çelişen başka bir tümcenin yüzüne benzer. Bu yolla, her hakikat açıkça kendi karşıtını amaçlar ve bu durum da kuşkunun varlığını açıklar. Hakikat, sözün ve karşı sözün birbirlerini düşünebilmek için yer değiştirdiği bir ritim içinde yaşayan bir şey haline gelir."

Howard Eiland *Esrar Üzerine* için yazdığı Önsöz'de, 'dil' denen muammaya ilişkin -sarhoşluğun aydınlığa kafa yoran tüm okurlar için- yaşamsal bir noktaya işaret ediyor: Adeta her şey demek olan "*Rausch*, Nietzsche'nin, genç Benjamin ve onun tüm kuşağı için çok önemli olan Dionisyen bilgiyi tanımladığı daha sonraki felsefesinde önemli bir kavramdır. 'Yaratma sarhoşluğunun tüketilmesi' fikri, en yüksel entelektüel beraklığın somut biçimde taşınması durumu olarak *Rausch* (...) bu ciltte en çok 'sarhoşluk' ya da 'esrime' olarak karşılanır ki, her ikisi de tam olarak tatmin edici çeviriler değildir. İsim olarak *Rausch*, yansımaları *rauschen* fiilinden gelir: çalmak, hışırdatmak, gayret etmek' (*rustle*); koşmak, hücum etmek, düşünmeden girişmek (*rush*); gürlemek, kükremek, haykırmak, kahkahayla gülmek, uğuldamak (*roar*); gümbürdemek, gürüldemek, bağırarak (*thunder*); çağıldamak, homurdanmak, mırıldanmak, kendi kendine söylenmek (*murmur*). *Rauschen* fiiliyle aynı kökten olan İngilizce 'rush' sözcüğü, bu Almanca kavramın, sarhoşluğun şiddetini vurgulamak amacıyla (hızla ilgili olarak yukarıdakilere değinen) önemli bir yönünü orta-

ya çıkarır. (...) Felsefi kullanımının yanı sıra karmaşık varoluşsal bir durumla da ilgili olarak *Rausch* terimi, uyuşturucu tutanaklarında söz konusu özel uyuşturucu deneyiminden –uçuş– söz etmek için kullanılır. Benjamin, sık sık ona düşük doz gibi gelmesinden yakınırken, uyuşturucu etkisi altında olmanın karakteriyle ilgili ince ayrımlar yapmıştır.”

“*Dr. Dorothea Schultz*. Gerçeği kanıtlamak için yağmurun babası gibi müthiş ve güçlü, sarsıcı bir yalan bulmak gerekiyor. Böyle bir yalan uydurmak isteyenin gözlerinin yerinde boynuzlarının olması gerekir. Sahte kurbanımız tarafından kurtarılacağız.”

20

3 Aralık 2008, ikindi-akşam-gece. İlk gençliğimin o mucizevi yaşında, 19 yaşımın kusursuz aydınlığında, “göl canavarının yaşadığı, akşamların geceyle gündüz arasında bir hamak gibi sallanıp durduğu kır kaplı yağmur ülkesinde âşık olduğum, ‘hiçbir şey bilmiyormuşçasına beyaz’, kuzeyli, küçük memeli ve sosyalist kız,” akşama esrar içeceğimizi söylediğinde çok heyecanlanmıştım. Günlerdir tanıklığında aç kurtlar gibi seviştığımız yağmur bizden çok yorulmuş, nazlanarak da olsa dinlenmeye çekiliyordu. Şimdi, ara sıra, dağın şemsiyesi biçiminde köpüren şarap gibi, acımdan anlamı kaybedebilirim. Ama evvel zaman içinde, hayatı çekilmez kılan şeyi bilmiyorduk, özgür ya da mahkûm değildik. Ateşin başında, herhangi bir savaş sonrası alacakaranlığa gömülmüş künyesiz bir apartmanın kutup dairesinde, eli kanlı bir tüccarın merhametinde yaşadıkları rivayet edilen, “yüzleri ve davranışları birbirlerinin antitezi, gaipten sesler duyan çatlak karakterler” gibi, baktıkları göğü bulanıklaştıran, oturdukları çayırı kurlayan bir arkadaş grubuyduk. Yiyecek alışkanlıklarımız birbirinden çok farklıydı; kimimiz et, kimimiz bulgur, kimiz ot yiyordu, kimimizse tırnaklarını... Minimalist anlatımları seve-

meyecek kadar küçük, zamana ve mekâna sıkıştırılmayacak kadar büyüktük. Ortak yaşamının güzelliğine ve “Dünyadan Yararlanma Hakkı”nın kutsallığına inanıyorduk. Tek zararlı alışkanlığımız, birinin ağzından bir şarkıyı, birinin kaşından bir seğirmeyi, bir başkasının gözünden bir damlayı çalmaktı. Tüm hayvanları, rezervuar köpeklerini bile seviyorduk. Paylaşma ve taklit yeteneğimiz sınırsızdı. Kendimizi sıkınca, üst üste, alt alta, yan yana, iç içe, tek bir ağız, tek bir ayak ve tek bir kalp olabiliyorduk. [1863’teki altına hücumdan önce adı Topraktan-Çıkan-İyi-Sıcak-Su anlamına gelen Excellent’taki Ida’nın Yeri’nde yaşayan Ay Ayısı’nın, hani ya çok sevilen bir çocuk olarak birçok adı olan Bay Kulübe’nin deliot çeken hayalkeş ailesi gibiydik – “bireyi baskı altında tutsa bile onu güçlendiren” bir aile. (Adorno’nun kulakları çınlasın!)] Kaybedecek bir şeyimiz yoktu ya da bize öyle geliyordu. Son vapura ya da trene yetişmek gibi bir derdimiz de yoktu. Akıldan, saatten ya da yağmurdan nefret etmiyorduk. Esrarı ya da herhangi bir yazgıyı paylaşıyor –hava bir türlü kararmıyor!– ve hiçbirimiz konuşamıyorduk. Eski bir şatonun bahçesi çayırılığın üzerinde, ateşin çevresinde oturmuş, dilimizde duman, gözümüzde duman, aklımız, menzilimiz, hayalimiz duman, büyülü bir kutup ninnisi dinler gibi, ufukta sahnelenen sessiz sinemayı izliyorduk.

“Güneşteki solar patlamalardan çıkan yüklü parçacıkların dünya atmosferiyle etkileşmesi sonucu oluşur. Bu yüklü parçacıkların bazıları dünyanın manyetik alanına kapılır, çoğuyorsa dünyanın manyetik kutuplarına doğru çekilir. İşte, uzaya yayılan bu fotonların dünyanın kuzey ve güney manyetik kutuplarındaki iyonlarla çarpışması sonrasında enerji dönüşümüne uğrayıp farklı dalga boylarında ışımalarına bu ad verilir: Aurora.” Not: Mırıl mırıl konuşan bir kaleydoskopun içinde dans eden renkli halelere benzerler. Ortamın apokaliptik olması temaşa etkisini daha da arttırır.

1997 ilkbaharında çektiğim o iki fotoğrafa neden on sene önce tanık olduğum bu doğa olayının adını verdim bilmiyorum. İki uzak tarih, apayrı iki ruh hali! Birkaç ay önceki (anımsatayım, Aralık 1996) mavi melek halim, beyaz mizah duyumum, ışıktan bile hızlı bakan gözlerim tarihin malı olmuştu. Paylaşamadığı için belki, *Dip Metin* sihri yitirmiş, alışımın, yaşarken olmasa da, bana ihanet etmişti. İncecik şerit folyolar üretmeyi başarmıştım başarmasına ama, kelebek kanadı narinliğindeki bu folyolardan Taramalı Elektron Mikroskobu ve Geçirimli Elektron Mikroskobu için numune hazırlamak Çin işkencesinden beterde. Sonrasına katlanmak daha da beter... Bakalım neler olmuştu hain alışımımın içinde? Sıcacık potanın içindeki asude hayatı, bir ânın yüz milyonda biri kadar bir süre içinde nasıl değişmişti? Bu hız ve buz deneyini yaşarken hiç tanık yoktu, olamazdı da. Mikroskoplar sadece katliamın sonundaki cansız halinin grafiklerini ve fotoğraflarını çekecekti. Ben de onlara bakacak, bu ailenin aşkları, hayalleri ve özledikleri hakkındaki hakikati bilmeden (ya da unutmuş olarak) ve o başkalaşım ânında çektiği acıdan habersiz (ya da unutmuş olarak), sobanın başında çayımı ve sigaramı içerken, onları yorumlayacaktım. Bu iş bile aylarımı aldı. Kendini kasap gibi hissetmeyen bir kasap gibi hissediyordum. Berbat haldeydim...

O zaman bile, mühendislik okumuş ve mühendislik mastırını yapıyor olmama rağmen, kutup ışığı görüntülerinin bilimsel tanımından haberim yoktu. Birçok şey gibi onun da gerçek nedenini merak edip öğrenmemiştim. Hayat denen mumun fitilini tükürüğümlle tutuşturuyordum ben. Bugün bunun acısını çekiyorum. Çok iyi anlaşsak da, sanırım Edip Deniz, diğer çocuklarla konuştuğunda babasının pek bir şey bilmediğini düşünüyor olmalı. Umarım arkadaşlarıyla birlikteyken mahcup olmuyordur. Hoş, bir şey bildiğim de söylenemez. Ama iyi biriktiririm...

“Dr. Dorothea Schultz. Zamanın hangi yöne doğru aktığı unutursan, sevgi kılavuz olacaktır sana. Çünkü zaman her zaman sevgiye ihanet eder.”

21

4 Aralık 2008, sabah. Fotoğraflara bu ismi koyarken de, hayatın içindeki tüm edimlerin erotik yanını düşünmüş, onlarda, ilkbaharın sarhoş haremağaları şanslı kır kelebekleri gibi, ölümün definin en güzel ve doğal çaresini görmüş olmalıyım. Ormandaki hurdalıktan bıkmıştım. Bezgin, uyuşuk ve mutsuzdum. İçim, süreklilik içindeki felakete karşılık gelen hisle dolmuştu gene. Tezi bitirip de ne olacaktı sanki? Benim o ara dönemde ilk kez ve ardından o miras gözlerle, daha gevşek dokunmuş da olsa (çünkü ilkinde büyülenmiştim) ikinci kez gördüklerimi kimse görmemişti! Ne tez hocam ne atkestaneleri ne gri büstler. Belki sadece fizikçiler! Hiçbir kızı da kandıramamıştım. Sadece hayran olmuşlar, korkup kaçmışlardı. Dirilmek istiyordum. Unutmak istiyordum. Bir léthé istiyordum. Aşk istiyordum. “Âşıkken varoluşumuz, Doğa’nın parmakları arasında, tutamadığı ve bu yüzden yeni doğumlar satın alabilsinler diye düşmelerine izin verdiği altın sikkeler gibi koşuyorsa, Doğa da şimdi bizi, tek bir şey bile ummaksızın ya da beklemezsizin, varoluşa doğru kocaman avuçlarıyla cömertçe fırlatıyor”du. Anımsıyordum.

O ilkbahar günü evden çıkarken iki gözüm, yoldaşım, sevgili fotoğraf makinemi nazlana nazlana yanıma aldım. Oysa, geçen senenin (1995) güzünde, yaklaşık üç ay boyunca yeni bir varoluş biçimi bulduğuma inandığım (hızdan tortop olmuş heyecan buhranı içinde aklına oturmak ve hızdan tortop olmuş düşsel bir hızlı zamanın durağanlığında aklına uyumak gelmeyen bir fareye dönüştüğüm) günlerde, bu varoluşun armağanı gözlerle birçok şey gibi fotoğraf çekmeyi de yeni baştan öğrenmiştim. Aslında keşfetmiştim. O zamanlar, daha

fiziksel ömrünü (şimdiki tabirle son kullanım tarihini diyeyim hadi) doldurmadan, capcanlı olduğu bir anda kalp krizi geçirme olasılığı çok yüksek diğer tüm nesnelere farklı bir makine kullanıyordum: Minolta X-700. (Ve dijital çağın ortalarına kadar da bu dostluğa sadık kaldım.) 28, 50 ve 135 milimetrelik açılarla bakan üç ayrı gözüm vardı. Ve umarsızca, makinenin tek bir dokunuşla çıplak gerçekliği saptadığı yalanını çürütmeye çalışıyordum. Saptıyordu saptamasına ama, her koşulda deforme ederek. Çünkü, ne olursa olsun, bu gerçekliğin bile çıplak olmadığını görmüştüm. Akustiğin oval su yatağındaki her şey izafi olmalıydı. Deforme olmaksızın, kimsenin olamayacağı kadar deforme olmuş, hayalkeş sarhoş bir fareye dönüşmüştüm; mesele hızısa, enstantane ayarım bile yoktu. Mekanik kardeşimin 1/1000 olan en yüksek enstantane değeri bile benim hızımın yanında komik kalıyordu – ondan en az yüz kat hızlıydım! Ve yeryüzündeki en çıplak varlık bendim. Bir atkestenesi kadar çıplak ve acıydım. Ve taş kadar inançlı, su kadar varoluşa yakındım. Güç mü? Dedim ya, Herakles'ten bile güçlüydüm diye! Bit pazarı akınlarında çocuklar gibi şendim. Yüzyıllarca, tedavülden kalkmış sapkın nesnelere yatıp kalktım. Remington daktilomdan, YASHICA Mat-124 G tepeden bakmalı fotoğraf makinemden, Sport Glass tiyatro dürbünümünden, LM Ericsson kadranı çevirmeli siyah telefonumdan, Universum-Stereo lambalı pikabımdan, 1500 kadar kırkbeşlik plağımdan ve diğer gönül okşayan nesnelere bahsetmeyeceğim, ne de önce kitaplık yaptığım sonra asli görevine atadığım ve şimdi hem ayakkabılık hem de Amerikan bar olarak kullandığım antika gardırobumun hikâyesini anlatacağım. Görevim mi? Bu ağır koşullar altında ve tarihin tam bu ânında, “Yeni Melek”in işaret parmağıyla gösterdiği geçmişi topyekün kurtarmaktı. Yazarak. (Yaa! Eskiden yani!) Fotoğraf çekmek tali işimdi. Ben bir fareydim, makinemse denek farem. Benim gördüklerimi

görebilecek mi diye üzerinde deneyler yapıyordum. Bir seferinde bir dansçı kızı kandırdım. Kız, Si Bemol Majör Trio eşliğinde dans edecek ben de onu çekecektim. Çekim bitince, birlikte karanlık odaya girmeyi teklif ettim. Kabul etmedi tabii ki. Etmiş olsaydı, geliştirici banyo küvetinde notaların kırmızı köpüklü dansını ona da izletecektim. Sonuçları görünce kendini tanıyamadı, aslında göremedi bile. Kurumuş kan kokan bembeyaz kartlarda çalan müzik Wellington Zaferydi çünkü. Banyomu merak ettiğini söyledi sadece. Sabitleyici banyoda hiçbir sorun yoktu dedim bilgiç bilgiç, ısınsını da süresini de çizelgede yazdığı gibi ayarladım dedim. Güzelim savaşı kızı elimden kaçırdığımı yaklaşık 2 ay sonra, hani ya poetik uzamdan kovulduktan sonra anladım. Salaklığımı doymayayım! Bir sabah da, sapsarı kestane ağaçlarının birinin dibinde dinelen Einstein'ın yanına geldim. Büstünün yanı...

“*Dr. Ebu Kebir Muaviye*. Kahire'ye ailesinin yanına dönmedi ve üniversitedeki işini bıraktı. Babasının İskenderiye'deki boş evine yerleşti; orada, balıkların solungaçlarından çıkan kabarcıklar gibi, tırnaklarının altından dünyaya doğru kaçan küçük beyaz kabarcıkları seyrederek hızlı bir yaşam sürdü. Saçlarını gizliyordu, toynak izi bırakan bedevi sandalları giyiyordu ayağına ve öküz gözü kadar koca damlaların düştüğü yağmurlu bir gecede, son düşünüyü gördü. Şöyle not etti bu düşü: ‘İki kadın, açık ve değişken renkli küçük bir hayvanın korudan çıkıp, yoldan geçtiğini gördüler; hayvan, iki küçük ayak üstüne konmuş pudralı bir yüz gibiydi. Bağırarak şöyle konuştu kadınlar: Bak, ... bu (adını söylediler hayvanın). Yavrularından birini öldürdüler ya da yuvasını yıktılar. Çünkü vahşet onu değiştirir ve daha güzelleştirir. Şimdi ona bir kitap ve bir kalem ya da reçel vermek gerekir. Okumaya ve bir şeyler yazmaya çalışacaktır, kâğıt üstüne değil çiçeklere...”

4 Aralık 2008, akşam. Öyle durmuş bana bakıyor, kendi kendine söyleniyordu. “Ben atomu iyi bir şey için keşfettim. Ben atomu iyi bir şey için keşfettim. Ben atomu iyi bir şey için keşfettim.” Çenesini yerden aldım ve yüzüne taktım. Sustu. Olsun dedim, ben de sınıfın en geç okuyan talebesiydim. Ama şimdi sana neden mutlak özgürlük olamayacağını (çenesine işaret parmağımla üç kez vurdum) kristal kafeslerin topuklarına, yanaklarına ve midesine dadanan, gidecek başka yerleri olmayan sokak atomlarıyla açıklayabilecek durumdayım dedim. Bir kakhaha patlattı. Çenesini yerden aldım ve yüzüne taktım. Talihsiz bir beyanat olduğunu hemen anımsadım ama renk vermedim. Aslında anlatabilirdim. Ama vazgeçtim. Hem konuşuyor hem de işimi yapıyordum. Serginin adı bile hazırdı: Ağır Bakmak. Çok farklı sabit açılarla bakan üç gözümü sırasıyla gövdeme takıyor ve Einstein’ı dünyanın tüm açılarından fotoğraflıyordum. Işık çok güzeldi. Her gözümle ayrı ayrı ama tek tek aynı açılardan, ve en dar gözümün diğer iki gözümde de olan en açık haliyle bakıyordum. Ağır ağır, hiç acele etmeden. Dağcılık kulübünden arkadaşlar gibi tam karşıdaki Avarel’in çatısına bile çıkmayı planlıyordum. Sonra aşağıya bir halat sarkıtacak ve halata dolana dolana inerken de her katta çekecektim. Böyle çekmek en heyecanlısı. Ama ömründe hiç modellik yapmadığından rahat değildi, kendini kasıyordu. Kasma dedim. Herkes hata yapabilir sevgili dostum dedim. Sosyalizmin bile o kadar çok düzeltilecek yanı var ki dedim. Bu arada 28 milimetreyle bakan gözüm Çin malı olduğundan burnum çenesine değdi ve yere düştü. “Nerden biliyorsun?” dedi. Duydum dedim. Poetik uzamdaki algının hızla bağlantılı bir niteliği de, gözle değil, kulakla ilgilidir. Tüm dünyadaki konuşmaların, bağrıışmaların, inleyişlerin ve zevk çığlıklarının ortasına düşüverirsin dedim. Şu an ben içindeyim dedim. Ve duyduklarımı bir bil-

sen dedim. Yirminci yüzyıl dönümünde, Eski Batı'daki Kızıl-derili Kafası Otel'i'nin (diğer adıyla İda'nın Yeri'nin) odalarında, özellikle de 11 numaralı odada ve otelin arka tarafındaki kulübede yapılan pazarlıkları, edepsiz sohbetleri bile duyabiliyorum dedim. Ve hatta Sıcak Dere'nin üzerine inşa edilen hamamda otel sakinlerinin ve Kuru Ev'de madencilerin yaşadığı rivayet edilen altın saatleri bile... "Vay canına!" dedi. Cesaretlenmiştim. Tam duyduklarımı daha yüksekte savurmaya hazırlanıyordum ki, beni kandırıldığını anladım. Hiç renk vermiyordu. Dedi ki: Bu gürültüde, "esrarkeşin zaman ve uzam üzerindeki talepleri yürürlüğe girer. Bilindiği gibi, bunlar kesinlikle muhteşemdir. Esrar içmiş biri için Versailles çok büyük değıldir, ne de sonsuzluk çok uzundur. İç deneyimin bu muazzam boyutlarının, bu mutlak sürekliliğin ve ölçülemez uzamın gerisinde bekleyense, var olan her şeyin sonsuzca kuşku uyandırıcılığını artan bir şefkatle anımsatan, olağanüstü mutluluk verici bir mizah duyumdur." Organım (organlarım demeliyim çünkü herkes gibi bende de iki tane var) dumura uğramıştı! Hemen çenesini alıp yüzüne taktım. Sırada 135'lik gözüm vardı. Yüzüme taktım ve Avarel'in çatısına çıktım. Böylece yalama olmuş çenesine dokunma ihtimalim de kalmamış oldu. İkinci kez, aşağıya inene kadar her katta birer ikişer çektim. Yanına geldiğimde tükenmiştim. Değıl ağzımı açmaya, deklanşöre basmaya bile halim yoktu. Ama daha 50'lik gözüm vardı. Gerçek gözüm, en sevdiğim gözüm. Kestane ağacının dibine oturdum ve bir sigara yak-tım. Konuşamayacağını bildiğim halde, laf olsun diye sordum. "İçerim," dedi. "Yıllar var ki içmiyorum. Çok özledim." İrkilmiştim. Hemen çeneyi alıp yüzüne taktım. Düştü. Gülmeye başladı. Çene yerinde durmuyordu artık. Çerçöp alıp altına üstüne sıkıştırdım. Oldu. Tam oturuşordum ki, gene düştü. Gülmeye başladı. Hemen işimi bitirip uzaklaşmalıydım. Sigarayı yakıp ağzına tutuşturdum. Tutkuyla derin bir

ilknefes çekti ama susmadı. Anlatmaya başladı: “İnsan iki kişi olmalı ama aynı hatayı iki kere yapmamalı evlat,” dedi. Anlamamıştım. Çekiyordum. “Ben çocukken sadece koyunun postu olurdu, bir de acının: postacı. Postacı acılarımızı bir zarfın içinde getirirdi. Biz de acılarımızı bir zarfın içine koyar, zarfı da posta kutusuna atardık. Ya da acılarımız acilse postaneye gider ve acımızı postacılara okurduk. Onlar da iki tık tıkla postalardı. Sonra her şeyin postu olmaya başladı. Diplomanın, binanın, durumun, dayının, varsayımın... Anarşistin bile postu çıktı. Bunlar sadece konuşsa ne âlâ. Yazmaya da başladı. Ben bu “Son Moda Saçmalar”dan hiç hazzetmiyorum, hiçbir şey anlamıyordum. Kuramlarımdan bile karışık ve dünyanın daha adil bölüşülmesi gerektiğine inanan herkes için vakit kaybı olduğunu düşünüyordum. Öte yandan, sanki bir kasıt vardı. Bir gün bu postentelektüellerden biri aynen şöyle yazdı (okuduğumda mezarımda ters döndüğümü anımsıyorum): ‘Tam orada şimdi geliştirmeyeceğimiz ama bizi ilgilendiren nesneyi, yani şiirsel dili, yeni bir biçimde (onlarsız mümkün olmayan bir biçimde) ortaya koymamızı sağlayacak kavramları veren *varoluş teoremlerini* buluyoruz. Genelleştirilmiş varoluş teoreminin bilindiği gibi şöyle bir boyutu vardır: ‘ $\varphi(x_1, \dots, x_n)$, hepsini içermesi zorunlu olmasa da x_1, \dots, x_n ’den başka serbest değişken içermeyen bir ilkel önermesel işlev olsun, bütün x_1, \dots, x_n kümeleri için $\langle x_1, \dots, x_n \rangle \in A \equiv \cdot \varphi(x_1, \dots, x_n)$ olan bir A bölüğü vardır.’ Bu teorem, şiirsel dilde değişik dizelerin, onların hepsini kuşatan bir işleve eşdeğer olduğunu belirtiyor. Buradan iki sonuca varabiliriz: 1) Şiirsel dilin nedensel olmayan zincirini [*enchaînement*] ve kitaptaki harfin genişlemesini belirliyor; 2) iletisi mümkün olan en küçük dizide ortaya koyan bu yazın’ın bu menziline [*portée*] vurguluyor: Anlam (φ), sözcüklerin, tümceler kavşağının kipinde içerilir... Bu teoremi ilk kez bilinçli olarak yaşama geçirenlerden biri Lautréamont’dur...

Şiirsel dil için şimdi ileri sürdüğümüz seçim aksiyomunun ortaya koyduğu kurulmuşluk kavramı, şiirsel dil uzamında bir çelişkinin oluşturulmasının olanaksızlığını açıklıyor...” Benim uzama hiç benzemiyor dedim. Bir yandan çişimi yapıyordum. Hemen işime döndüm, son iki açı kalmıştı. Einstein devam etti. “Günün birinde, büyük amaçları uğruna köle imgelemleriyle bilimi çarçur eden bu postabiler ve postablalar, Atlantik’in karşı tarafında olduklarından bak postacı geliyor şarkısını çok seven iki fizikçiyi fena halde kızdırdılar. Bu ikisi önce posthavuzu bir güzel yemlediler, postbalıklar doluştu postyemlerin çevresine. Mest olup kendilerinden geçtikleri bir anda, çapariyi hızla çekti ikisi. Artık şans hangi postbalığa vurduysa. Kimisi karnından, kimisi kıçından yakalanmıştı iğnelere. Dilinden ya da ağızından yakalanan bir tane bile postbalık yoktu. Duyduğum en güzel makaraya alma hikâyesidir bu...” Rahatlamıştı. Harika pozlar verdi. Ben de aldım elbette. Hem dinleyebiliyor, hem bakabiliyor, hem de çekebiliyordum o zamanlar. Zahmetsizce. Beni bu yapayalnız uzayda tek anlayan, dahası şaşkırtan kişi oydu: bir taş. Ben de rahatlamıştım. “Dahası, öylesine hafif ve emin adımlarla yürüyordum ki, geçmekte olduğum büyük meydanın taşlık ve engebeli zemini, gece vakti enerjik biri gibi uzun adımlarla yürüdüğüm kır yolunun yüzeyine benzemişti. Ama bu kocaman meydanın sonunda, kapısında ışıklandırılmış bir saat bulunan çirkin, simetrik, hangara benzeyen bir bina vardı: postane.” Karanlık odayı hazırladım. Ya geceydi ya da gündüz. Bilmiyorum. Saatim yoktu aylardır ve güneş hiç batmıyordu. Üç filmi de sırayla makaraya sardım ve film yıkama tankında bir güzel yıkadım. Bir süre sonra bu çok modern ve çok komik hikâyenin negatifleri elimdeydi. Hayat kadar aydınlık her kareyi tek tek kestim ve üst üste koydum. Ilfobrom karta bastım. Bira bardağına düşmüş, o susamış, o yapayalnız “Şair”i hemen tanıdım...

“*Yusuf Mesudi*. Uyuyan, sürekli, uyanık olanın gerçeğini düşler. Şimdi, uyanık olanın ölmekte olduğunu düşün, çünkü ölümden daha zor bir gerçek yoktur. Gerçeğini düşleyen insan aslında ölümünü düşler, çünkü o andaki başkasının gerçeği ölümdür. Dolayısıyla nasıl öldüğünü, kendisi ölmekten avcunun içi gibi görür. Ama hiçbir zaman uyanamayacaktır, çünkü öbürü, ölen, artık hayatta olmayacaktır ve hayatta olanın gerçeğini düşleyemeyecektir, gerçeğinin ipini öreceğ bir ipek böceği bulunmayacaktır artık. Sonuç olarak, uyanık olanın ölümünü düşleyen bir daha artık uyanamayacaktır, düşünde görmüş olduğunu bir daha hiç anlatamayacaktır bize ve böyle bir deneyime doğrudan tanık olduğu halde, ölenin deneyimiyle ölümün nasıl olduğunu da anlatamayacaktır bize kesinlikle.”

23

5-6 Aralık 2008. Bitiremeyeceğimi bildiğim tezimin aklıma üst üste yığıldığı kaygılarla sabah akademik ormanıma geldim. Ne mekâna ne de zamana – yakışmıyordum. Bu bedbaht halimle, kusurlu kelebek yaşımdan aşına olduğum on dokuzuncu yüzyıl iç mekânına da yakışmazdım. Hepsini yiyip bitirmiş, ağzımı da peçeteyle silmiştim, o yüzden eski melek/mizah duyumumun kırıntısı bile kalmamıştı dudaklarımın kenarında. İçim dışım – hiçbir tarafım gülümsemiyordu. Tez lafi duymak istemiyordum. Fotoğraf çekecektim. Ama önce patronlara şöyle bir görünmem gerekiyordu. Asistandım ya! Görüntü verdikten sonra kaybolabilirdim. O gün sınav gözetmenliği yapmak ya da sınav kâğıdı okumak gibi ağır işlerim yoktu. Ofisim vardı, hatta ofisimin bir kapısı, kapısının da bir anahtar deliği vardı. Anımsatayım, 1997 senesinin ilkbaharıydı. Öğleye daha çok varken, sabahla öğle arasındaki o mahmur keyif vaktinde, bir flâneur olarak, mimarlık bölümünün önündeydim. Uzunca bir yol yürümüş bir de yokuş

çıkmiş olduğumdan terlemiştim. Hava da ilkyaza uygundu. Eskisi gibi, makineyi film kamerası gibi sallaya hoplata fotoğraf çekmek nerde? Tüm uzuvlarımla sefil haldeydim. Çekecek konu arıyordum. Yol boyunca düşünüp durdum. Bir at gibi boynum bükük, gözlerim yerde yürüyordum. O yüzden, çiçek açmış badem ağacı bakındım ama göremedim. Bizim oradaki aptallar daha ilk cemrede kendi rızalarıyla tecavüze uğradıklarından, kardeşlerinin iğnelerinden en değerli uzum için bilezik yaptım. Etrafındaki birkaç kelebeği kovaladım. Kantine inip bir çay içmeye ve bakınmaya orada devam etmeye karar verdim. Hemen vazgeçtim. Belki güzel bir kıza rastlar ve konu sorununu kökünden çözümlerdim. Hemen vazgeçtim. En iyisi önce, “hem Charlemagne’ın taş giyme törenine hem de IV. Henri’ye düzenlenen suikasta, hem Verdun Antlaşması’nın imzalanmasına hem de Otto ile Theophano’nun nikâhına tanıklık etmiş” hamama gitmeli diye kişnedim. Göbekaşına uzanır, ilkbaharın süzme çiçek balı gibi tatlı ışığı tepemden akarken bir güzel yıkanırdım. Bölüme amfi tarafındaki hep girdiğim kapıdan girdim. Kubbealtı’nın yanından dönüp kantine indim, bir çay alıp geri çıktım. Bir de sigara yaktım. İstikamet hamamdı.

O vakitler hâlâ mutlu vakitlerdi. Komünizmin ölmesine daha iki yıl vardı. Karma ekonomiler de vardı ve piyasanın içinde olup da ekonomik krizi hissetmeyen dangalaklar her yerde çoğunlukta idi. Sigara içmek ikinci sınıf vatandaş sayılmak için yeterli ve geçerli önkoşul olmamıştı. İnsanlar, kafalarının bir yanında, daha ulvi amaçları için depolar kiralandı. Hadi gelin bugün dumanı toplumsal bir utanç haline getiririm deseniz size gülerlerdi. En azından Kızılderili arkadaşlarınız gülerdi. Hem devletin hem de akademinin sosyal yanları kanunların koruması altındaydı. Akademisyenlik gibi gönül indirilen bir mesleğin erbapları ya da okuma/yazma edimine gönül koymuş insanlar arasında sigara, içki, kadın, esrar

gibi tatları ve fonksiyonları iç mekânlarda ikinci dereceden bir bilinmeyenli en basit parabol denklemi gibi misli artan kötü alışkanlıklara getirilecek yasakların kabul görme yaygınlığı ya da hızı, sıfırın altında bile değildi. Yoktu. Her insan, hayata, dünyayı ve içindeki her şeyi yeni baştan çaresizce tecrübe etmek için gelirdi. Her kedinin ve her köpeğin hayatı bambaşka, biricik bir hayattı. O yüzden dünyayı değiştirmek daha kolaydı. Kuşaklar birbirine tutkalla, aşkla ve Red Kit'le bağlanırdı. Başyapıtlara duyduğumuz gönül borcunda, kitapların sayfalarına daha müsveddelerken sinmiş dumanın da payı vardı. Velhasıl, ne olduysa nasıl olduysa oldu, dumanın zararlarını insanoğlu son çeyrek asırda birdenbire, sanırım ilk olarak Atlantik'in karşı tarafında bir büyülenmeyle keşfetti! Bazı ülkeler de ithal etti.

Uzaktan göbekaşının dolu olduğunu görebiliyordum. Sabah sabah keyfime limon sıkmak için kalkıp hamama gelen pazarıcı kılıklı bu kent insanı da kim diye kişnedim. Biraz yaklaşınca, kendimi bir Dionysos cümbüşünün tam ortasında buldum. Mekânın hemen önündeki 8 basamaklı son engelin en üst basamağına çayım ve sigaram eşliğinde oturdum ve az aşağıdaki, fuhşun platin çağında cereyan eden bu eğlenceyi seyre daldım. Göbekaşının üzerinde durduğu geniş kaide ve kaidenin ve binanın ve tüm dünyanın ve zamanın da üzerinde durduğu zemin, tarihin parıltılı anlarındaki bir sürü ıskarta yaşantıyla birlikte görücüye çıkarılmıştı. Benjamin'in, sağdaki Kızıl Meydan penceresinin önünde duran kollu sandalyesini hemen tanıdım, yarısı yoktu ve üzerinde bir denizyıldızı vardı, yıldızın da yarısı silinmişti. Brooklyn Köprüsü'nün Manhattan çıkışındaki Cola makinesinin üzerindeki yazılarda, ortamdaki sinekleri isyana teşvik eden yaman bir çelişki gözüme çarptı. Bibliothèque Nationale'de, aşkı iple çeken gazete kâğıdından adam matematik çalışıyor ve romantizmini maskeleyen entelektüel bir bakışı var. Pera'da, Asmalıescit

Sokağı'ndaki bir pavyonda çalışan bir kadın rom şişesinin içine düşmüş ve bir palyaço kafasını şişeye yaslamış âşık olduğu kadın için gözyaşı döküyor. Blake'in kaplanını gırtlaklamış maskeli savaştının parmaklarından hâlâ taze kanın buharı tütüyor. Ağzındaki şarkı kaybolan bir uygarlığa ait – anlaşılmıyor. Arka planda, başka bir masada, umudunu yitirmiş bir çalar saat ya Requiem ya da Tanju Okan dinliyor. Yanında Vefa Bozacısı'nın elinden kaçmış bir şişe, bir rulo tuvalet kâğıdı ve bir parmak, sanırım bozacının parmağı. Eski Mısır'da, Sirius Takmyıldızı'nın etkisi altındaki günlerin birinde, sevdiğinin hem gerçeği hem de yansıması olmayı düşleyen kâğıt kayak karanlık odanın kırmızı ışığı altında küvetin tıpasına bakıyor. Işıklara bata çıka göbekaşının üzerine doğru rap rap yürüyen dokuz tane beton çivisi ve bir ustura – hepsi de güneyli bir dilencinin defin töreni için. Üzerinde kelebek resmi olan yanaklı bir otomobil lastiği kırmızı ışıklar arasında uçarcasına yol alıyor – Spleen'e aşına olduğu o kadar belli ki! Orta çağların birinde, Parmak İzinin Mucizesini kiliseden izinsiz Kılıbaba oynarken keşfeden çocukları içine atmak için şehir meydanının tam ortasına açılmış karanlık bir kuyudan Kafka'nın harfleri ışıltıyla fışkırıyor ve kar altında uzun yıllar kalmış bir matmazel bu seyirlik intikama gözlerini yapıştırmış “ne zaman okumalı seni” diye inliyor. Ama onun bakışında kuyu ve harfler alev alıyor. Cehennemde bir kafe: Port Sudan. Ayakları buzun içinde bir çöpkız: Tutunamayan. Bira bardağının kulpuna doğru yüzen bir su canlısı: Altın Balık. Efes Pilsen tercih eden bir kutup hayvanı: Büyük Ayı. Tavaya sümkürmüş bir yumurta: Descartes'in Omleti İçin Sahte Âşıklar. Anadolu Kavağı'nda, kömür çuvallarının üzerinde birbirine dolanmış uyuyan üç kedi yavrusu: Son Yazı Bekliyorlar. Bademli tepede üçayağa bağlanmış balonlar kızlara şairin telefon numarasını veriyor: Beni Ara Bebek. Breton'un, YASHICA Mat-124 G'nin gözünden bakan kadı-

nı: Nadja. Güneş Tutulmasından Az Önce Elveda. Küçük Prens. Kristal Dondurma Küreleri. Hayat Hakkında Dertleşen Mankenler. Aurora. Baudelaire Beni Çağırıyor. Beethoven Ormana Kaçıyor. Lambam yitirdiğim aşka ağlıyor; kalbim yeniden kristalleşiyor; çadırım aşktan, fil de çadırımın içinde yanıyor; Doktor Benjamin sokakta gördüğü ayrılık öpücüklerini topluyor; mağarasında mutlu bir çocuk, sosyalleşmekten öcünden korkar gibi korkuyor; belki beni yarın seversin, belki bana yarın dönersin diye, gözüm vizörlerden geçerek sana ulaşmak istiyor...

“Uzam kendini gizlemiş, çekici bir yaratık gibi, ruhsal durumuna uygun kostümler giymişti. Eninde sonunda, şeyler sadece birer mankindir ve hatta dünya tarihinin önemli anları bile, sadece, anlık bakışın suç ortaklığını hiçlikle, önemsiz ve bayağı olanla değiş tokuş eden birer kostümdür. Bu tür bir nihilizm burjuva rahatlığının en içteki çekirdeğidir – esrar sarhoşluğunda şeytani rahatlığa, şeytani bilgiçliğe, şeytani serinkanlılığa yoğunlaşan ve on dokuzuncu yüzyıl iç mekânının kendisinin sarhoşluğun ve düşün ne denli yoğun bir uyararı olduğuna eksiksiz bir biçimde işaret eden bir ruh hali. Üstelik bu ruh hali, açık havadan, (deyim yerindeyse) yeni bir aydınlatmayı dönemin abartılı iç mekân tasarımının üzerine geçiren Uranüs’e özgü atmosferden hiç hoşlanmaz. Bu iç mekânlarda yaşamak, kişinin bir örümcek ağının içine kapanıp kendisiyle ilgili sık bir kumaş dokumasına benzer; bu zahmetli işinde dünya olayları, birçok böceğin gövdesiyle kuru havayı emmesi gibi, gevşekçe asılmış olarak sallanır. Bu mağaradan kımıldatılmak hoşumuza gitmez.”

Başımı fırıldak gibi döndüren bu pasajdan bir an önce çıkmalıydım. Gözlerim bin tane gözyaşı şişesini dolduracak kadar çalışmıştı ve iki paket sigara içmiştim. Midem bulanıyordu. Bu savunmasız halimle eski günlere dönmek hiç işime gelmezdi. Daha tez ve yapılacak bir dolu amele işi vardı. Beni

bekliyordu. Hem bu lunapark birkaç gün daha açık kalacaktı. Kalanına yarın gelir bakardım. Aslında kararsızdım. Karar verdim ve göbekaşına doğru yaklaştım. Yüzüme hangi gözümü taktığımı anımsamıyorum. Sanırım 135 yaşında olıydu. Aslında bu işime de gelmişti, böylece fazla yaklaşmam gerekmedi. Gene de korkuyordum. Göbekaşında, hem de o kapkara melek halimle elimden kaçırdığım dansçı amazonun çelik telden örülmüş elbisesini tanıdım. Bir kazığa geçirilmiş ve kilitlemiş halde öylece dikiliyordu. Bu olağanüstü ziyafetin tatlısını bir güzel fotoğrafladım...

Kendimi günışığına attığımda, sabahla öğle arasındaki o mahmur keyif ânı havada bağdaş kurmuş beni bekliyordu hâlâ. Ofise dönemezdim. Şair olduğum odaya gidip uyumak istiyordum. Birden Matmazel'i anımsadım. Bölümün otoparkında beni bekliyordu. Aynı yolu bu kez ters yönde, gözlerim kapalı ve yokuş aşağı yürüyerek sevgilimin yanına geldim. Gözlerimi kapattığım için kimselere görünmediğimi biliyordum. Arka koltuğa uzandım. Halimden anlamış olacak, çeyrek kontakta çalıştı ve beni bilmediğim yollardan yarısı toprak altındaki kırırma götürdü. Kucakladı, yatağına yatırdı, üzerimi örttü ve fotoğrafın antik büyüyle ilgili bir masal anlattı: Masaldan, fotoğrafın ilk keşfedildiği yıllarda çekilen fotoğraflara –özellikle de portre fotoğraflara– o akıl almaz kederi veren şeyin, fotoğrafı var kılmak için gereken uzun pozlama süreleri olduğunu öğrendim. Çünkü o fotoğraflar çekilirken de kederliydi. Çünkü fotoğraf, ânında mesafe kat eden özelliğine kavuşmadan önce, önünde duran özneyi karta, taş, metale ya da her neyse ona geçirdiği o tükenmek bilmeyen anlar boyunca kendini öznesinin yüzündeki ışıkla pozluyor ve emdiği ışığın yerine de, fırından yeni çıkan ekmeklerin üzerinde tüten buhar gibi, zamanda soğuyan ya da hafifleyen kederi koyuyordu. Duruşa karşılık keder... “Çok yakında artık önümüzde olmayacağını bildiğimiz şey, işte görüntüye dönüşen

Aurora 1

şey budur,” diyen Walter Benjamin’in de bu tür fotoğraflar çektiğini, ânın poetik uzamını kuran ya da yaşamı ve ölü-

mü birlikte görünür kılan anların içinde uzunca durduğunu anımsadım...

Akşam uyandığımda baldan acı arkadaşım Hilmi'yi aradım. "Bir Kış Masalı" dinleyerek geleceğini söyledi. Bekliyorum dedim, unutma dedim. O gelene kadar da Matmazel'in talimatlarını yerine getirdim. "Ah Esin Perim, bana nedenlerimi anımsatan" "yabanım, sevgilim, esmerim" Minolta X-700'ümün içinde siyah beyaz uyuyan ama birkaç saat sonra "geriye inanç ve sevginin taslağını bırakacağını" hissettiğim Ilford HP5 filmimi (makinemın kapağını açmadan) geriye doğru, hâlâ solda boş ama tetikte bekleyen kartuşun içine sardım. Üzerini sabahla öğle arasındaki o mahmur keyif vakti Göbektaş Pasajı'ndaki Dionysos cümbüşünde korkuyla karladığım filmim, yeni bir çekim için hazırda. Kapağı açıp kendisini çıkarmayacağını öğrenince, kartuş şaşırda. Ama soru da sormadı. Düşündü sadece. Makineye bu kez en sevdiğim gözümü taktım ve her şeyiyle yeni bir ayine hazırlandığını anlayan yoldaşımı götürüp salondaki -ve aynı zamanda "Kayıp Dünya"daki- ince uzun ahşap sehpanın üzerine bıraktım. Telaşlanma, güzel olacak dedim, burnunun üzerini okşadım. Soyundum ve banyoya girdim. Küvetin tıpasını kapatıp kar suyuna uzandım. Yüzlerce zalim yılın eskitemediği o mükemmel yaşımı, ilk aşkıyı ve Aurora'yı düşündüm. "Düşümde düş görmeye başladığım zamanın, uyanma vaktimin gelmiş" olduğunu, banyo penceresindeki tıkırtıyla anımsadım. Uyandım. Donmamıştım ama tir tir titriyordum. Koşup kapıyı açtım. Hilmi gelmişti. Dişlerimin tıkırtısından hoş geldin bile diyemedim. Yarısı toprak altındaki odamda üzerime çarçabuk bir şeyler giydikten sonra, Kuzum'un tasmasıyla tavandan -diğer roman kahramanı- sehpanın tam üzerine sarkan -diğer roman kahramanı- Antikçağ miğferimin aydınlattığı "zamanın iç mekânına, mekânın dış zamanına" döndüm. [O gün oynadığım yetişkin çocuk oyununun bir adı yoktu.

Şimdi düşünüyorum da, henüz bir çocukken Kulübenin-İçinde-Bir-Yer'in oynamayı en çok sevdiği ve rüyasında gördüğü annesini aramak için gittiği Gerçek Bir Dağ Olmayan dağda oynarken anlamını keşfettiği oyun, biraz karışık ve biraz farklı gibi görünse de, benim de oyunumdu: Yağmurkuşu. “Yağmurkuşu oyunu, bir şey arıyorum ama ne aradığımı bilmiyorum demektir. Aradığım şey, yağmurkuşuydu.” Her yerdeki yağmurkuşu.] Hilmi salonda dinelmiş beni bekliyordu. “Su gibi çırılçıplak ve aydınlık” kalana kadar soyun dedim. “Ne yapacağım?” dedi. Sadece “şiddetin önünde saz gibi” sallanacaksın dedim. “Nerede?” dedi. Yeni ufukların tam altında dedim. Miğferi gösterdim. Birlikte sehpayı kenara çektik. Suç ortağımı elime aldım ve sabah dansçı kızın boş elbisesinin çizimleriyle doldurduğum defterin sayfaları üzerine, bu kez, “korkudan şarkılar mırıldanan” arkadaşımın çıplak gövdesini bütün hırsıyla boyamaya başladım. Çabucak bitti. Kartlara bakarken, “Aynı masalları dinlemelerine rağmen, ötekiler hiç böyle bir şey yaşamadılar,” dedi. Bu işte tanrıların parmağı var dedim. İki tanesini seçtik. “İsimleri ne olacak?” dedi. Aurora dedim.

“Nedir hâlâ alıkoyan bizi dönmekten, En sevilenler çoktan dinlenmeye çekilmişler.” “Şans,” diyorlar, “camdan yapıma, parlak, ama kırılğan,” kirpiklerime sevgiyle dokunan... “sonucu belirleyen zar, duruyor, duruyor / anlamıyorum bunu – ve kaybettiğimi.”

“İzak Sangari. Ona göre Tanrı'nın hariç, bütün diller ısırtıp dilleri, acı sözcükleridir. Şöyle diyor: ‘Acıların zamandan ve bedenimden bir yarayla aktığını fark ettim.’”

**“Sözcükler burada bitiyor,
bildiğim dünya burada son buluyor.”**

Fotoğraf: Al Calkins, "Ash"

“*Arma virumque cano*. Sigarayı, pipoyu, puroyu övmeye geldi sıra. Provokasyon olsun diye değil, öncelikle hoş olduğu için. Ayrıca bizim açımızdan mevcudiyetini koruyan bir uygarlık, bir tarih, bir geçmiş olduğu için. İnsanlar arasında, insanlarla Tanrılar arasında bir iletişim biçimi, zamanın ve mekânın bir parçası, bir ritim, bir nefes (ille de bronşitli olması gerekmiyor), bir arzu ve bir zevk olduğu için. Bir Katalan atasözü şöyle der: Şeytan oyun oynamayanın, sigara içmeyenin, aşk yapmayanın varını yoğunu elinden alır.”

Jean Jacques Brochier

24

25 Kasım 2008. Henüz dijital teknolojinin hayatımızı esir almadığı, şiirleri yatak odası sesiyle okumanın moda olmadığı günlerdi. Telefon kulübelerinin önünde uzun kuyruklar olurdu ve kimi zaman yeni işe alınmış seksi sesli telesekreterlerin kulağına ağlayasınız gelirdi. Aramızda kedilerin saralı, balıkların kör, kelebeklerin Chaplin’in çocukları olduğuna inananların dolaştığını hayal etmeyi, perdesiz evlerde yaşamayı, en çok şarap içmeyi severdik. Filmlerde çocukları öldürmek hiçbir yönetmenin aklına gelmezdi. Çünkü sevişirken geyikleri düşünmeyen anne adaylarının intihar etme olasılığının yüksek-

liği daha sonra keşfedildi. Yazlık sinemalara sadece Frigobuz yemek için bile gidilebilir, asansörlerde mutlaka selamlaşılırdı ve dam denince aklımıza en fazla keman ya da kedi gelirdi. Ve eğer tuhaf bir yaz ikindisinde seviştiysek, kırıkları tutkalla yapıştırılmış ve kuruması için pencerenin önüne bırakılmış amfora gibi, uykuya dalardık. Akşama doğru tatlı ölümlerimizden uyandığımızda, gökyüzünü görebilmek için önce camların buğusunu silmemiz gerekirdi ve eğer “ay hilal şeklindeyse canımız” rakı “ekerdi” ve mecburen “kavun” da... Her mahal- lede, her sabaha bayram telaşında başlayan insanların da yaşadığını bildirdik ve gerektiğinde bunlar birbirlerini düşüncelerle bulurlardı. Hız gündelik hayatın bir parçası değildi. Amerikan yapımı büyük arabalar vardı ve onların sokaktan nazlı nazlı geçişini seyretmek içimizde kırlara gitme isteği uyandırırđı. Yaz yağmurları bir gelenektir ve meteoroloji daima yanılırdı. Hayatın sevinçli yaramazlıkları şimdiki gibi kafamızı karıştırmazdı. Sümüğümüzü sinema koltuklarının altına yapıştırmak ayrılma nedeni olamazdı çünkü sümüğünü sinema koltuklarının altına yapıştırmayı seven kızlar da vardı. Ama kızlarla konuşurken parmaklarımız gayri ihtiyarı ceketimizin düğmelerini arardı. Mekanik her şeydi, güzeldi, saatler tıkr tıkr işler, “her aşkın içinden bir tren geçer”di. (Ahmet İnam’ın kullakları çınlasın!) Henüz lambaları ve kapıları aldatmak keşfedilmemişti ve dokunmak bir var olma biçimiydi. Bir sevgili kaybettiğimizde, eskiden en ayrıcalıklı yeri olan yatak bu kez odanın en acı çeken yeri olurdu ve bu değişmeyen bir kural olduğundan sevgiler de daha uzun sürerdi. şiire, yaşanmamış tesadüflere ve aşka daha çok inanmak zorundaydık. Çünkü bildirdik ki, yaşayabilmek için bunlar da gerekliydi...

25

29 Kasım 2008. Çocukluğumdan beri Ankara’ya masal anlata anlata yağan en beyaz kardı. Aralık ayıydı ve akşama doğru

usulca bastırmişti. Ama ilk işi, birkaç hafta önce haberci olarak yolladığı ayazın kesip biçtiği yaraları pansuman etmek ve özellikle sokak çocuklarından, sokak kedilerinden, sokak köpeklerinden, berduşlardan ve ayyaşlardan, geç kaldığı için özür dilemek olmuştı. Sonra, masalın doğasına uygun olarak, pencerelerin arkasından baktırmaya, yalnızlıkları unutturmaya başladı. Çok geçmeden, bu bembeyaz ninninin yüksekliği beş yaşındaki dizlerime ulaştı ve yarısı toprak altındaki limanımın önünden çınar ağaçlarının şemsiyesiyle geçen çift yönlü Yahya Kemal Caddesi de dahil her şey, herkes, tüm dünya, termodinamiğin ve sevincin yasaları denli akıl almaz bir sessizliğe büründü. Perdesiz evimin tüm ışıklarını söndürmüştüm ve salon penceresinin geniş pervazında oturmuş dışarıyı seyrediyordum. Birden aklıma, Azat Edilmiş Hakiki Siyahi Köleler Kumpanyası Wisdom Kardeşler'in (Homeros Wisdom'ın, Ulysses Wisdom'ın, Vergilius Wisdom'ın ve Kör Jude Wisdom'ın) ölümleri gibi, daha Türkçeleştirmedim ama bir gün Türkçeleştireceğim kitapların ve böyle havalarda seviştiğim ya da sevişeceğim kızların bilmediğim bir yasaya tabi olması gereken başka türlü ölümleri ve daha birkaç yıl sonra rastlayacağım Matmazel'i yandaki yokuşun en tepesine park etmem gerektiği ya da gerekeceği geldi. Ve hepsi birden bana, o geçmiş ya da gelecek anlarda ve şu an yalnızken hissettiğim yalnızlığımı anımsattılar. O an bendeki müzmin yalnızlık duygusunun yalıtılmış bir sistem olmamla ilgili olabileceğini düşündüm ve pencereyi açmayı akıl edebildim. Açar açmaz, karın tuhaf bir şekilde içimi ısıtan soğğunun, sanki buzdolabımın kapısını açmışım gibi odama dolduğunu ve gülümsediğimi fark ettim. Bir elektrik fırtınasına yol açabilecek kuzey ya da güney ışıkları olamayacağına göre, *bu ters yolculuğa* neden olan, belki de, caddenin az aşağısında bulunan ve kentin bu tarafına elektrik sağlayan ana trafoda meydana gelen bir kaçaktı. Belki de havayı elektrikleştiren, evin tam

Vizörlerden Geçerek Sana Ulaşmak 2

önündeki sokak lambasının saatlerdir kırpıştırdığı gözüydü. Neyse neydi, ama bu durum beni çok mutlu etmişti. Bir sigara yaktım ve tüttürmeye başladım. İlk derin nefesle birlikte, her gün çiş kumuna bokuyla şiirler yazan Solanj'ın tam bir odalık gibi sere serpe uzanarak çırılçıplak pozlar verdiği, mor üzerine kırmızı çizgili battaniyesini ve birkaç yastığı kapıp geldim ve pervazı konforlu bir yatak haline getirdim. Biraz sonra, gerine esneye Solanj da geldi ve koynuma girdi. İşte gene, “her şey gibi olmayan hiçbir şeye tahammül edemeyen lanet *tybolar*”ın geri zekâlı dediği Lanet Dave ve onun Lanet Köpeği gibi, iki kişiydik ve her kar tanesi, gözlerimizin içine baka baka, tüm doğal olaylarda olduğu gibi, yapayalnız düşüyorlardı yere. Çok geçmeden, sihirli bir ışıltının altında, evimde birlikte yaşadığım ya da henüz yaşamaya başlamadığım metal ya da dilsiz masal kahramanlarımın huzurunda, beyaz bir uykuya daldık. Mutlak yüceliğini ne yapsam hissedemeyeceğim, yalnızlığın da sevinçli ve düzenli bir sığınak olduğunu unutacağım ikisifirsıfiryedilik sapsarı günlereyse,

daha çok, çok vardı. “Ah evet, Aurora’yı anımsıyorum / dizlerimin üzerine çöktüm / ağzımı karla doldurdum, eridi / keşke sende de eriseydi...”

26

30 Kasım 2008 (“13 Şubat 2002”). Öyleyse, insanoğlunun kıllı olması pek muhtemel ve muteber kurtarıcısını bekleme-ye başladığı, ama beklerken boş durmadığı, kitaplar yazarken, resimler boyarken, yeni denizler ve karalar keşfederken, drenajı ve parfümü, TNT’yi ve kuduz aşısını icat ederken, aynı zamanda –ve hiç kuşkusuz kendilerinin çarmıha gerdikleri kendileri tarafından rivayet edilen kurtarıcının da adına– katliamlar yaptığı, yerlerinde sadece onların dilini konuşan taşların ve otların kaldığı birkaç uygarlığın kökünü, zamanda topluigne başı kadar bile yer tutmayan bir süre içinde, hani ya 29 yılda yeryüzünden kazıdıkları o başlangıç ânından “o güne” tam iki bin yıl ve iki bir yıl geçmiş, ve bir ocak ayı ile on üç tane de gün – Bay Edip hariç her dünyalının bildiği, 24 saatle ölçülen gün... (“1521’de Hernando Cortes Aztek İmparatorluğu’nun başkenti olan Tenochtitlán’a vardı; ardından da imparatorluğu belirli bir plana bağlı kalarak yok etti. 1500 yılında yaklaşık 400 milyon olan dünya nüfusunun kabaca 80 milyonu Amerika kıtasında yaşıyordu. 1550’ye gelindiğinde Amerika kıtasının nüfusu yalnızca 10 milyondur.”) Bir olayın sadece tarihini bile (belki tek bir sözcük eşliğinde, mesela bir yer adıyla birlikte) kaydetmek, onu yıllar sonra bir defterin içinde okuduğunuzda, olayın kendisini –bazen tüm çıplaklığıyla, tüm anları ve tüm mekânlarıyla birlikte– anımsatabiliyor. Tıpkı, çekildiği anda ışık değeri yeterince bilinmediği için akşama eskiyen her dijital fotoğraf gibi. Ama, mesela, güzel bir kızla son sevişmemin üzerinden (16 ¼ Kasım 1995 tarihindeki gözlerimle konuşuyorum!) kaç mevsim geçti, inanın hatırlamak bile istemiyorum.

Ki bu çeyrek altınlık sonbahar günü, daha önce ‘örfi idare’ betimlemesiyle değinip geçtiğim, dünyanın yaklaştıkça bulanıklaşması gerekirken tersine berraklaşan bir fotoğraf gibi gözümün ta içine girdiği, kendi kuralları olan, uykusu ve rutin alışkanlıkları olmayan o üç aylık hızlı ve yekpare zamanın tam kalbinde duruyor. Mekâna ve zamana nüfuz etmiş her bir ânın anlıklara bölünüp çoğaldığı ve benim onları içindeki her ayrıntıyla birlikte zahmetsizce ve çaresizce görebildiğim, topyekûn bir kurtarıma umuduna ve şansına nasıl bir büyülenmeyle kavuştuğuma şaşarak, ama bu şansını minnet ve sorumluluk duygusuyla sonuna kadar değerlendirebilmek adına, daha önce göremediğim bu aşikâr avların karda bıraktıkları kan ve pençe izlerini sürebildiğim yere kadar çocukça bir merak ve romantik bir cesaretle sürdüğüm o tarifsiz kederli ve tarifsiz sevinçli uzamda, hiç kuşkusuz çocukken öğrendiğim aynı sözcüklerle konuşuyor olsam da, dilimden mizah/melek duyumuna bulanmış olarak fıskıran her tümcenin karşındakini efsunlayan, bana karşı yok yere borçluluk hissetmelerini sağlayan, vaat edilmiş bahçenin kilitli kapısını bile açacağına inandığım masalsi bir kudreti vardı ve sanırım bu *zahmetsiz dil* hayatta kalmamı sağladı. Okurun, bu kitabın tamamı boyunca, balıkgözlerimdeki bu kalıpla konuştuğumu bilmesini istiyorum.

“O gün” işte, hani ya, bir önceki kâğıda “hani ya 29 yıldı...” diye yazdığım andan tam olarak 6 yıl 9 ay 17 gün önce, ara sokakların birindeki bir iç mekânda onu –üstelik ilk kez görünce ne hissettiğimi sadece enfarktüs ânıma tanık olan sevgili bilir. Ama bu tanımadığım sevgiliye yaklaşık 19:13’te rastladığıma ve saat de şu an tam ve az önce yaklaşık 16:00 olduğuna göre, 17 günün dolmasına henüz 3 saat 13 dakika var demektir. Şükür ki bu sürenin her çeyrek solukta bir saniye azalıyor olduğunu biliyorum artık ve, dediğim gibi, şeylerin başkalaşımıyla an be an kristalleşen ayrıntıların gözleri-

min önünde bir balıkçı ağı dokumasına izin vermiyorum. Öyleyse, hiç heyecanlanmadan, zaten hiçbir şekilde adaletli olmayan, çünkü akıldışı olan böyle bir savaşta ve orantılı güç kullanmayacağını baştan bildiğim böyle bir rakibe karşı, hem de yenilenlerin safında, hem de saat gibi uyduruk bir silahla yer almaya hiç ama hiç niyetim yok. İnsan bu süzme salaklığı bir kere yapmalı! Ve sevgilim, somut koşulların somut tahlilleri sonucu, biz, saatin tik-taklarına ateş etmeyi bırakıp, en fazla takvimin korumasıyla yetinelim ve yaklaşık olarak sınırlamaya devam edelim hikâyemizi. Böylesi inan çok daha güvenli...

Görünüşte takvimin ayarladığı “o tarihi gün”, göl balıklarındaki sadakat duygusunun anlık izdüşümleriyle ve orta yaşlı doğan kelebeklerin çocukluk resimleriyle ormanda açtığım sergiden yaklaşık 8 yıl sonraydı. Demem o ki, bu sergiyi, hayalkeş sarhoş bir fareye dönüştüğüm o 3 aylık örfi idare döneminden yaklaşık 1 yıl önce açmıştım.

Öykümüzün geçtiği “o gün”, hani ya 2002 yılının 13 Şubat günü, yaklaşık 7 yıl önceki, 16 ¼ Kasım 1995 tarihindeki gözlerimle, İstiklal Caddesi’nde, bir “kelebeğin kararsız kanadı”na aşına ayaklarımla, dalgalar arasına düşmüş bir istiridye kabuğu gibi sürükleniyordum. Akşam olmuş, dahası hava kararmıştı, ve artık binaların dış cephelerinde, üst katlardaki nişlerden, pencere pervazlarından, balkon demirlerinden ve çatıların saçaklarından sarkan pembe melek kızlara mavi melek oğlanlara bakmaktan başım da döndüğünden, yürümek ve düşünmekle, bir yere oturup bir şeyler yemek arasında seçim yapmak iyice zorlaşmıştı. Ara sıra defterime bazı *zoka notlar* düşüyor, yüz birinci defa geçtiğim sinemanın önünde duruyor, yüz birinci defa “Rated X” filminin NC-71 almış Türk versiyonunun afişine bakıyor ve yüz birinci defa dudak büküp yürüyordum. Ağa Cami’nin minaresi hatırıma sabah ezanının kulaklarıma kazınmış güftesini getirince, ya-

şanmamış bir tesadüf ânının kancık vaadine kanıyor, 4 saatte ancak soyabildiğim ama kalleş imamın sesi yüzünden elbise-lerini ¼ dakikada giyiveren, teninin kokusu kocaman bur-numda kalmış kıza tekrar rastlamak gibi modası çoktan geç-miş bir romantizmle gülümsüyordum. Ben de herkes gibi “Canlı olan bir şey arzuluyordum.” “İhtiyar sarı (havhav), geri dön sarı (havhav), dünyadaki en güzel, en huysuz köpek (havhav)!” Derken, kendimi gene, yeryüzü ve gökyüzü ya-şantısının birbirine yaklaştığı, minyatür bir evrenin girişinde, Avrupa Pasajı’nın kapısı önünde buldum. İçeri baktım. Sevi-şirken teni ve damarları şeffaflaşan bir erkeğin enfarktüs ânı-na tanık olan sevgili gibi, tarihin kalbindeki atardamarı tıka-yacak pis kan pıhtısını bir taşın dudaklarında görüverdim. Notre Dame’ın çanları tam yedi kere çaldı. “Yalnızlık ateşle birleşiyor İki geyik dumanla çiziliyor şişiyor Delinmeler Uy-ku genişliyor Aşk Orada uzakta anlaşılmadan” O an, okunur-ken ikiye katlanmış bir kitap gibi acı çektiğimi anımsıyorum. Nişin üzerinde oturan ama bakarken kafamı yastıktan kal-dırmam gerekmeyen taş kadına teşekkür edip hemen soluk soluğa ayrıldım oradan. Rahibe de, 16 ¼ Kasım 1995 günü öğleye doğru Rüya Sineması’nda ilk 14 dakikasını izleyip çıkmak zorunda kaldığım Yeşil Kapının Arkasında, doyum ânından 1 sanise önce, ¼ sanise bile beklerse çok geç olaca-ğını hissedip erkeğine teşekkür eden Azan Hemşirelerden Magpie oluverdi ve tarihin derinlikleri içinden minnet ve öz-lem dolu gözlerle arkamdan bakakaldı. Bu mekânla işlem bitmişti ve buraya bir daha dönmeyeceğimi, çok darda kalıp dönsem bile, onu aynı yerinde bulamayacağımı biliyor-dum...

27

1 Aralık 2008, sabah. Bazı kitaplarla karşılaşmak orgazm an-ları gibidir – “kimsenin adını söylemediği ama güvenin, arzu-

nun ve zevkin engellenmediği, bunların sonradan anlatılacak hikâyelere dönüşmediği” anlar gibi. Hani ya onunla ilişkiniz, ilk ya da son, rastlantısal ya da planlanmış, tek bir bakışma ânından uzun değildir. Tabii, eğer rastlayabilerseniz. Ama bazı durumlarda rastlamak bir zorunluluğa dönüşür. Kişi bakmayı öğrenmişse, bu zorunluluktan kaçış olmadığını da bilir. Ben her ânın bir kalbi olduğuna ve o anlarda gördüğüm şeyin onun imgesi olduğuna inananlardanım. Yazmak için bu yapışkan anların gelmesini “sabırla, tevazuuyla, elmalarla, yaz düşüyle,” ama tetikte beklerim. Falazlar içinde hapsolmuş öyle bir geniş ve öyle bir dar zamanın içindeki, hani ya ânın tam kalbindeki ânı, tıpkı doğuştan anlam kuşkulusu, tutku mühendisi Deniz çocuk gibi, ben de tanyabilirim. Ve onun, bu anların birinde kendisini hiç düşünmeden kendi fırtınasının içine kaldırıp çırılçıplak atmasını da, sonunda “tüm acılara aşına olmuş, tüm sevinçleri yaşamış, tüm zevkleri tatmış bin yaşında bir adam” olarak geri dönmesini de, hâlâ ve için için özleyebilirim. Bana sorarsanız derim ki, bu bile bir gelişmedir. Bu kendi kendine çok güzel bir sevişmedir. Bazen bu anlara rastlayabilmek için ne aradığınızı anımsamanız gerekebilir, ama çoğu zaman gerekmez bu, ya da yolculuğun sonuna doğru gerçekleşir. Anımsamak bir tür kayganlaştırıcı gibidir. Her halükarda, arayış, sonuca ulaşsın ya da ulaşmasın, tüm deneyimin kendisidir.

Kendi kendine yarattığı bu sünek anda Deniz’in hep aradığı bir kitabı vardı, onları ararken başka kitaplardan ters piramit şeklinde kuleler yaptı, kulelere tırmandı. Kuleler yapmaya mecburdu belki ama, bu kulelerin ters olmaları gerekmiyordu. Ama birinde, kule tam yıkılacağı anda, kâğıt kanatlarıyla kendisini boşluğa bırakıp Galata’dan Karaköy’e kadar kahkaha ata ata uçtuğunu gördüğümde, anımsadım ki, kafasının içinde bir projektörün 1000 vatlık lambası yanan ve bu fani lambanın ışığı mecburen gözlerinden de tüten bir ada-

mın sözlüğünde ters düz, doğru yanlış, kararlı kararsız, rastlantı zorunluluk, beyaz siyah, aşk nefret, yaşam ölüm, gece gündüz, aşağı yukarı, anımsayış unutuş gibi sözcükler yoktu. Tek bir sözcük dışında, sözlüğü boştu Deniz'in: mizah... Çünkü, sarhoş olmuş uçarken, "Şiirin tümü, yaşamla dolup taşan bir sözlük gibi beynine girmişti."

28

1 Aralık 2008, ikindi. Avrupa Pasajı'ndaki taş kadının "Geceye İlahiler" söyleyen titreyen dudaklarını gördüğüm an, yıllardır bir kitabı aradığımı anımsadım, yıllardır aradığım kitabı... O yüzden işte, o kış günü, akşamın kaynar suları tam yedide tam tepemden aktı. İmgeler gibi duygular da iç içe geçmiş ve adımlarıma dolanmıştı. "Aşk Orada uzakta anlaşılardan" beni bekliyor. Ve yorulmuş olmalıydı ve ben acele etmeliydim. "Bir yabancı gibi geldim, bir yabancı gibi ayrılıyorum şimdi." Ama biliyordum ki, bir gün, benden daha hassas ve aylak bir ruh çıkıp gelecek ve kadının şiirlerini besteleyecekti...

Şaire ve kitabına, göl balıklarındaki sadakat duygusunun anlık izdüşümleriyle ve orta yaşlı doğan kelebeklerin çocukluk resimleriyle ormanda açtığım sergide, şimdi fizik profesörü olan arkadaşım işaret etmişti. Not etmiştim. (Barış Gökhan Bağcı'nın kulakları çınlasın!) Dedim ya, tam ya da yaklaşık, 8 yıl önceydi. Sene 1994. Ah anımsadım, karlı bir kış ayının buz nefesli bembeyaz bir günü! Aralık ayı mı yoksa? (Ama ayın kaç olduğunu söyleyebilmem için eski defterleri karıştırmam gerek.)

29

1 Aralık 2008, akşam. İki gün önce, cumartesi günü sabahın köründe, çocukluğumdan beri Ankara'ya masal anlata anlata yağan en beyaz karı anımsadığım anda, birden yazı yazdığım

masadan fırladım ve termodinamik kitabımı aramaya başladım. Biliyordum, çalışma odamda, babamdan yadigâr eski koca ceviz kitaplıktaydı. Altı portatif ve upuzun raftan oluşan sandalda kitabı bulamadım. Kuvette de yoktu, ne de ecza dolabında. Bütün gün aradım. Ayakkabılığa, fırına, dış kapının, hatta apartman kapısının önündeki paspasın altına bile baktım. Sigorta kutusunun kapağını akşama kadar elli kere açıp kapadım. Salondaki, ahşabı gomalak cilalı, kapaklı kitap dolaplarına, orda olmadığını bile bile, defalarca baktım. Büyük ceviz kitaplığın karşısındaki duvara iki parça halinde yaslanmış, kumaş ve cam karışımı seksi kitaplığı da hoyratça talan ettim. Edip “Annemi istiyorum, annemi istiyorum!” diye uykusunda sayıklayınca durdum. Onun doğal sakinleştiricisi hazırды. İşe yarar mıydı bilmiyorum ama, keşke aynı kar gene yağmaya başlasa diye düşündüm. Aslında termodinamiğin yasalarını biliyordum ve öykümü kitaptan kopya çekmeden de yazabilirdim – ki çaresiz öyle de yaptım. Ama bulmak zorunda hissediyordum. Üniversitede kıçımдан en fazla kanı alan dersin sevgili kitabına bir kez daha el sürmeliydim. Dersin hocasını (aslında hocalarını demeliyim, çünkü bu ders için 6 dönem, üstelik parasıyla kan verdim) anımsadım, formüllerin arasında kaybolan zavallı yüzleri anımsadım, sınavlardaki çaresizliğimi, çektiğim kopyaları filan, hep anımsadım. Sonunda geçtiğim halde dersten pek bir şey öğrenemediğimi de anımsadım. Annem anemi yüzünden dedi. Metallerin tüm mahrem hayatı gibi, doğadaki süreçlerin olabilirlik kıstaslarını, nereye ne zaman kiminle gideceklerini, giderken tek yönlü mü yoksa gidiş dönüş bileti mi alacaklarını, peki ya biletleri nerden ve kimden alacaklarını, hani ya bu yolculukların ne işe yaradığını sonradan, fotoğrafların gölgelerinden taşan kederin peşinden geçmişe doğru umarsızca koşturup durduğum, kendi fizik, coğrafya ve etik yasaları, çok özel yeme-içme, sevişme-gülme ve adabımuâşeret kuralları olan örfi

idare döneminde belledim. Doğrusu, bir masal faresiyle romantik bir avcı kafama vura vura bellettiler demeliyim...

Ertesi gün, hani ya pazar günü de, anlatmaya “Öyleyse” diye başladığım insanlık öyküsünde, hani ya tam “hani ya 29 yılda” der demez, o sıkıyönetim dönemini başından sonuna belgeleyen binlerce fotoğraf, ses ve yazı kaydı, yeminli yeminsiz ifadeyle, haritayla, “pervaneler, gazoz kapakları iskambil kâğıtları, kedi tüyleri, çakıl taşları, otobüs, vapur, tren, uçak, sinema biletleri, opera, tiyatro, aşk biletleri, atkestaneleri, sigara külleri, izmaritler, duman kokuları, süpürge otları, çekirdek kabukları, teyp bantları, kırık plaklar, akmış piller, seks suçları, fare kuyrukları, ütülü mendiller, içli mendiller, üzüm cesetleri, incitilmiş yıldızlar, ağını düren örümcekler, tornavidalar, çiviler, rap rap raptiyeler, zap zap zaptiyeler, şeytan minareleri, manolya, gül, zambak, gelincik, osuruk kokuları, zamk, kumaş, kuru sabun, pudra (toz halinde mi), utanç, gurur (kiminse), balık kılçıkları, patronlar, kâğıtlar, peçeteler (ıslak), iğne topları, provalar, pruvalar, top gülleleri, bir kentin zaptı, duvarlar, yıkıntılar, göçler, kaçışlar, uçuşlar, patronlar, dilenciler, karaağaç gölgesi, kurutma kâğıdı, gözyaşı şişesi, yumurtanın beyazı, patlamamış mısırlar, duvar, boşluk, deniz, kan, rüya, parmak, bıçkı, söğüt, badem, tabiri caizler, imâlar, çağrışımsız bakışlar, donukluk, kar, buz, su, üzüm suyu, rüyalar, korkular, piyano, ud, Galata, Terapia, mezro, tarçın, cam önü, cam bezi, cam arkası, çocukluk (güzelim), yaşlılık, misketler, müselles, fotoğraf kareleri, siliklik, siniklik, pezevenkler, duvar (uzun yüksek), konyak şişeleri, eski kırkbeşlikler, yanık tozlar, çizikler, ses tonları, muşambalar, rüyalar, kitaplar, paket lastikleri, yoğurt lastikleri, boşluk, boşunalık, okumalar, kitaplar, kitaplıklar, kirpikler, göz uçları” ile birlikte, termodinamik kitabımı da, Schiller’in iyi insanının intikam alma şekline özenerek affetmeye karar verdiğimi, ve bütün o kara

ve kanlı geçmişimi çuvallara doldurup gecenin ayıpları örten ellerine sessizce terk ettiğimi anımsayıverdim. Geçen yazdı. 2007 yazının, mutlak yüceliğini ne yapsam hissedemeyeceğim, yalnızlığın da sevinçli ve düzenli bir sığınak olduğunu unuttuğum, köpekleri bile çıldırtan günlerinden biriydi işte...

Atmaya kıyamadığım bazı andaçlarıysa, (ki yekûnunu toplamak bile ancak bir ömre sığar), antik alışkanlığım ve romantik çaresizliğim gereği, ama biliyorum ki ayağı kapana kısılmış bir av hayvanının hayatta kalma içgüdüsünün tüm gövdesini yalvaran kanlı iki göze dönüştüren paniğiyle de birlikte, zamanda sadece yüzleri ya da maskeleri değişen yüreksiz insanlara artık hiçbir dünyalının yetişemeyeceğinden emin olduğum çok sevinçli bir hızla armağan ettiğimi, ah şu ânın tam kalbinde acı ve utançla anımsıyorum...

Oysa Rönesans'ın anahtarını cebinde taşıyan vahşi, yaşlı ve yorgun Hans'ın, "devrimin bu manevi evladının" da kırık gözlü ama hâlâ alımlı Michelle'den beklediği, son ve gerçek bir uyuşturucuydu. Öyle ya, burnu hariç aynı ona, yitirdiği karısına benziyordu. Ama dedim ya, kadınların boyun eğdikleri yasalar farklı; minnetin yetemeyeceği yerde bir kaplan, çıplaklığın örtemeyeceği yerde bir kuzu olabiliyorlar kolaylıkla. Rönesans'ın bile o kadar çok düzeltilecek yanı var ki! Ama Sarı Kitap'ın dediği gibi, "Hiçbir şey sevincin üstünde olan şeyden daha iyi değildir, hiçbir şey adaletsizliğin altında olan şeyden daha kötü değildir." Neyse, geçelim bunları...

Biz çocukken sevdiğimiz için top oynardık. Raf ayakkabılarımız vardı ve Çin kesi henüz lükstü. (Hatta Raf bile lükstü.) Halkımızın sağlıklı yaşamak için spor yapmayı keşfetmesi, Adidas ve Nike gibi pahalı ayakkabılara imrenmesiyle, çok sonra başladı. İnsan elbette iyi şeylere layıktır. Ama çok geçmeden, *Zafer* satın almak ve böylece sağlıklı kalmak için fazla mesai yapan ana-babalar türedi. (Adını her zaman Ben-

jamin'in adıyla birlikte andığım Ünsal Oskay'ın kulakları çınlasın!) Halı saha henüz icat edilmemişti. Tüm sokaklar mahalle maçı yapmak içindi. Hepsinden önemlisi, iki tane naylon top alır, birini keser dış yapardık, böylece top uçmazdı.

30

1 Aralık 2008, gece. Aralık değil Şubat ayıymış – sergi yani: 14 Şubat 1994. Ama karlı bir kış ayının buz nefesli bembeyaz bir günü olduğunu doğruladı kayıtlar: “Dışarıda müthiş bir kar var. İçeride de kaloriferler yanmıyor...” (Rıza Gürbüz'ün kulakları çınlasın!) Öyleyse, 8 yıldan bir gün az. Ama arada 2 tane de artık yıl var? Aman neyse, tam ya da yaklaşık, ne önemi var! Takdir görmesi gereken benim bu Yahudi alışkanlığım. Tuzak dolu, geçmişin her yeri, her ânı. Aman ha! Tedbiri elden bırakmamalı, ne kendime ayırdığım günlükleri ve anlıkları bir daha karıştırmalı ne de masamın üzerinde yeni bir kitap kulesi oluşturmalı. Hepsi kayıtlı zaten kancık aklımda. Bu akılla nereye kadar? Kitaplar, alıntılar, resimlerin karekökleri, kareköklerinin kareleri... Bir çerçöp dağı, bağırsık çağırış, düzen için yalvaran bir kaos yaratmamalı. Blanchot'ya nanik yapacak ülküyü kazandım bir kez zaten. Kuşku duymamalı. Harold Bloom'u kafakola almalı. Artık sadece şimdinin zamanını şimdi yaşamalı ve biraz da yazı denen bu uyuşturucunun tadını çıkarmaya bakmalı. Yoksa, “Biçare gönüller. Ne giden son gemidir bu. Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu.” Ama “Nafiledir rüzgârlar – Limandaki bir kalbe – Haritayla işi bitmiş – Pusulayla işi bitmiş!”

31

6 Aralık 2008, gece. Bir esin bir hayat kurtarabilir. Hikâyemizin en fazla deprem riski taşıyan kısmını oluşturan 13 Şubat 2002 akşamı saat yediyi iki dakika geçe, Esmeralda cansız kulaklarıyla belki duyar da uyanır diye Quasimodo'nun ke-

derle dövdüğü çanın tam kalbinde boylu boyunca uzanan İstiklal Caddesi'nin kör kalabalığında, yıllardır beni beklediği tam 120 saniye önce Bay Frederik'e zalimce anımsatılan kitabıma doğru 16 ¼ Kasım 1995 tarihindeki gözlerimin şeyleri ve anları paramparça eden dondurucu gücünü hatırlamış halde yürürken, pazaryerinin dağılma vaktinden 13 dakika sonra duracak aklım kalleş belleğimden bu sözcükleri toplamış, sıraya dizmiş ve dilimin ucuna yollamıştı: Bir esin bir hayat kurtarabilir. Esinin yürüyerek geldiği özgün tarih: 10 Ocak 1997, akşam.

Çocukluğumdan beri Ankara'ya masal anlata anlata yağan en beyaz kardı. Aralık ayıydı ve akşama doğru usulca bastır-mıştı...

Ama yarın sabaha, hani ya son ziyaretimizden tam 33 gün sonra, biz talihsiz bedevileri –aslında sadece beni demeliyim– bir kez daha kurtaracak olan, İki köprülü İstanbul kentiydi. Saat gece yarısına geliyor ve birazdan arife günü başlayacak. Bayram bizi dört gözle bekliyor. Yola çıkmadan önce birkaç saat uyumalıyım. 16 Kasım'dan beri, 21 gündür gece gündüz, trende vapurda, meyhanede kerhanede, bulduğum her ara vakitte hiç durmadan yazıyorum. Bu akşam eve dönerken, tarifi sadece şiirle olası bir coşkuya kapıldım. Yorucu, hatta sömürücü de olsa, "Benjamin'le Yaşamak" iyi gidiyordu. Sonu nihayet baldan tatlı arkadaşımın biten Aurora fotoğrafları öyküsünü ve böylece "Nedir hâlâ alıkoyan bizi dönmekten, En sevilenler çoktan dinlenmeye çekilmişler" bölümünü iş yerinde tamamlamıştım ve eve dönüyordum. Trenden indim, yeryüzüne çıktım, metro girişinin hemen yanındaki büfeye geldim. İki paket sigara alacaktım. Alacaktım almasına ama dudaklarımı açıp konuşamıyordum. Günlerdir aydınlığı anımsata anımsata tükenen bir mum gibi hissettiğimden olacak, dilim damağım birbirine yapışmıştı. Dışarıda duran meşrubat dolabından çaresiz bir şişe su kaptım

ve kana kana içtim. İçmez olaydım. Böylece, bir anlık dalgınlıktan elbette, antik alışkanlığımın yıllardır örüp duruyor olduğu “Dünyanın En Güzel Karabasanı”nın düğümleri bir bir çözülmeye başladı ve ben, bu esin mucizesine bir nefes esrar, bir kucak kır çiçeği ya da bir bardak su yüzünden kapılıp giden su kelebeği halimle, “Benjamin’le Yaşamak”ın, Su’ya söz verdiğim ve ithaf edeceğim romanıma doğru uçarak ilerlediğini anımsayıverdim. İki düşü birbirine bağlamanın vakti gelmişti. Nihayet başaracaktım işte. Suyu yeniden keşfetmiştim. Léthé’ye olan açlığım, suyun anımsatıcı kudretini yeniden keşfetmemi sağlamıştı ve bu halimle o örfi idare döneminin zahmetsiz su diyaloglarını da anımsayabilirdim, ki yazmaya başlamak için yıllardır sadece onları anımsamayı bekliyordum. İhtiyacım olan şehvet damarlarımdaki asil suda mevcuttu, zaten yüzde doksanım suydu ve gerekirse çok ucuza takviye yapabilirdim. Ama o zaman “Benjamin’le Yaşamak”a, alt başlık olarak “Anlıklar 3” demem gerekecekti. Hemen vazgeçtim. Kitap sayısını eksiltmeye gerek yoktu; tezgâhtaki kitap ve kitaptaki sayfa sayısı edebiyatımızın en önemli kriteriydi. Öyleyse önce Benjamin’e olan borcumu öder ve hemen sonra suyunkini ödemeye başlardım. Bu tümce bile kalbimi ve aklımı ateşe atmaya yetmeliydi ama aldırmadan devam ettim. Aslında yetmişti yetmesine de, bendeniz hepi topu, Homoekonomikus ya da Homoerotikus Çağ’da inşa edilmiş kuş gözlem evinden geriye kalan bir grup kayadan biriydim. Bu heyecanla, Cin Ali’nin çöp atını bile tek ayak üstünde yürütebilirdim. Anlıklar üçlemesinin çoktan hazır ve tetikte bekleyen ilk iki cildiyle birlikte suya aşkımla yazacağım üçüncü romanı tek cilt olarak “Anlıklar” adıyla yayımlamak ve “Asfaltı Bölen Kısa Boylu Taş Yol”u, “Fare Masalı”nı ve “Dünyanın En Güzel Karabasanı”nı bölüm başlıkları yapmak enfes bir fikirdi. Hatta, Dilyan Hanım’ın yüksek müsaadelerini ve gönülünü alıp, ki hâlâ bunun hiç zor olmadığını düşünüyordum,

KVK bayilerinde cep telefonu alanlara promosyon olarak verilmesi için tek başına yayımlanmasına karar verilen ama yayımlanır yayımlanmaz edebiyatın kapsama alanı dışında kalarak çarçur olan *Katli Vacip Kitap'*ı da olması gereken yere, "Asfaltı Bölen Kısa Boylu Taş Yol"un başına koyabilirdim. Böylece "Anlıklar" için ilave bir Önsöz yazma külfetinden de kurtulmuş olacaktım. Bir taşla birçok kuş. Âlâ ve rânâ! Hatta, vay canına! Bu durumda kitap sayısı azalacaktı azalmasına ama sayfa sayısında muazzam bir artış sağlanabilecekti. Bu kez de, bu tuğla kitabı futbol kulüplerine okuturdum. Nasılsa, sahaya kitap atmak henüz kararnamelerle yasaklanmış değildi. Bu cin gibi fikrimle ve adımın at yanıyla gurur duydum. Şu halime bak sevgili! Daha bir ay önce inin ve cinin mutsuzluktan bire bir maç yapıyor olduğu aklımın şu muazzam dost kalabalığına bak! Korkumu bin bir maskeyle örten heyecanımın göğsümden pabuçlarıma akmasına izin vere vere eve geldim, masanın başına bir sürahi su ve bir bardakla oturdum. Yedekte iki damacana suyum bile vardı. Ne yakın ne uzak, ne eski ne yeni herhangi bir ufukta, korkmak için bir sebep göremiyordum. Tek bir satır bile yazamadım. Duyuyor musunuz, tek bir harf bile! Sürahideki suyun tamamı ve damacananın yarısı bitmişti ve ben oval bir su yatağı gibi olmuşum. Bu saatten sonra, bu halimle sadece uyutabilirdim. Esin beni kandırmış, hangi yoldan ve yönden gittiyse artık, beni terk etmişti ve onu kim tekrar tutup kolundan benim gibi bir pezevenge geri getirirdi? Bu dualizmi keşfetmek için iktisat ya da tabiat bilgisi okumaya bile gerek yoktu. Bulanın malıydı o artık. Şu ana kadar emek emek yazdıklarımınla, uzay boşluğunda bir nokta bile değildim, koordinatlarım yoktu ki, sadece kartezyen bir şüpheciydim. Kendini adamak yerine üçkâğıt ha! Seni uyanık! Oh olsun işte! Bir kitabın esiniyle, çaktırmadan diğerlerini de aradan çıkarmak ha! Aklıma ilk olarak sevgili dostum Blanchot geldi. Bayram arifesiydi ve bu

vesileyi ona özürlerimi bildirmek, itibarını bir satır bile geç kalmadan iade etmek için değerlendirmeliydim. Hatta elini öpmeli, vereceği harçlığı bile geri çevirmeliydim...

Gerçeküstücülerin de en güçlü sacayağı olan mizahın korunç yanı, mizah yazarının kendisini bile isteye kurban seçmesidir. İpini, “sözcük olarak telaffuzu bile ılık su, soğan kokuları, caddeye bakan bir ev gibi sevimsiz çağrışımlar yapan kamuoyu”nun kör gözleri önünde kendi eliyle çektiği için o bir kurbandır ve bu gerçeği bilmeyen mizahçı en fazla saray soytarısı rütbesine yükselebilir. Sarhoşluğun aydınlığında okunduğunda, en kederli kitapların aynı zamanda en komik kitaplar olduğunu ya da en komik kitapların aynı zamanda en kederli kitaplar olduğunu ve “onlarda, toplum hayatının bizde uyandırıp durduğu tiksinti ve hüznü, bu hayatın sersemletici törenlerine alışık olduğumuzu göstermekteki beceriksizliğimizi, engin yarınlara açılan bir zamana duyulan özlemi okuduğumu” anımsıyorum. (“Yazamaz olduğunda evinden çıkarak yol üstünde bulunan umumi tuvaletlere gidip oradaki havayı derin derin soluyan ve sonra yeniden evine yazmaya dönen” Michelet’in kulakları çınlasın!) “Eğer edebiyat ‘ahlâki’ değerleri en derinlere yerleşmiş insanların” kendini ifade edişi olmasaydı (otantik olduğu ölçüde ve kendi bütünlüğü içinde) büyük bir tehlike yaratabilirdi.” Daha önce *Dip Metin*’in en dibinde de yaptığım bu anıştırmayla, Bibliothèque Nationale’de aşkı ipe çeken gazete kâğıdından adamın ve herkesin aklına, Benjamin’in ve dolayısıyla benim de kardeşim, “iliştiği her şeye, özenilmiş bir provokasyon bulaştıran içerdeki düşman” George Bataille geldi elbette ve böylece orospu esini Kurban Bayramı’nda beklemeye karar verdim. Varsın kaçıp gitsin bazı ayrıntılar, hatta kaçıp gitsin ki hayatta kalabilesin. Bu etik kaygıyla yaz ve hiç unutma: “Hakikat, sufilik incinmemektir.” Sen de sakın ol güzelim Deniz çocuk. Ve sakın umutsuz olma. “Fildişi bir kulenin kâkülünde, ok-

yanus kadar büyük bir yazı masasında, dökme demirden eski bir Remington'ın sakin esintisiyle yazabilirsin belki bir gün! Öfkeden ve kibirden arınmış bir hayatı, kuşlar kadar hür, sonsuz ve imrenilecek bir genişlik içinde karalayabilirsin!" [Tıpkı kiralık at ahırının en son bölmesinde Lanet Köpek'le birlikte yaşayan Lanet Dave gibi. Çizip duvarlarına astığı çocuk resimlerinde, aslında lanet dünyanın gözlerine görünen hikâyesini –belki de Lanet Köpek'in gözlerine görünen biçimiyle– anlatan, Mükemmel kasabanın kaydını tutan Lanet Dave gibi.]

Neyse ki imdadımıza Kurban Bayramı ve bekâr evi bir bankın üzerine inşa edilmiş olan, sonra da kendini hiç korkmadan bir baltayla ikiye bölen çünkü yün eğirmek ve çıplakları giydirmek gibi gerçek bir mesleğe gönül vermiş sevgili arkadaşım yetişmişti. Bayram bizi İstanbul'a, evine davet etmişti. Gece yarısını çoktan geçti, ama ben hâlâ dünün tarihinde yazıyorum. Neyse. Bari çay demleyeyim. Bir işe yararmış olurum böylece. Pelin'i uyandırırım, birlikte iki keyifli yudum çay içeriz ve sonra, keşif duygusuna sarılmış uyuyan Edip'i kucaklayıp çıkarız. Bekle. Geliyorum bir kez daha, ayak parmaklarının tam ucuna uzanmaya. Ben yaşlandıkça etek boyu kısalan güzel mürebbiye. İstanbul...

32

7-8 Aralık 2008. Bir esin bir hayat kurtarabilirdi ve çocukluğumdan beri Ankara'ya masal anlata anlata yağın en beyaz kardı. Aralık ayıydı. 16 ¼ Kasım 1995 tarihindeki gözlerimin şeyleri ve anları paramparça eden dondurucu soğuşunu hatırlamış halde kitabıma doğru yürüyordum. Tam olarak 10 Ocak 1997 akşamı gelmiş, kendini soymuş, teninin kokusunu bırakmış ve uçup gitmişti. O gelene kadar hep uyumak istiyordum ve teknoloji umurumda değildi. Demişti ki: Sarhoşluğun aydınlattığı uzama, kazara, hani olur da yazıyla girer-

seniz, işiniz şansa kalmış demektir. Yazdıkça uykunuz kaçır ve harflerin peşinden uykusuz, tensiz ve frensiz koşmak ölüm demektir...

Yaşamayı zahmetsiz kılan her şeyi ve teknolojiyi seviyorum. Sesleri solukları kaydedilmeden taşlara akan ve zamanın toprağına karışıp giden talihsiz onlarca kuşağı, aslında Homeros'un masallarını anlattığından habersiz dedeleri, meğrese Homeros'un masallarını dinlediğini büyüdüğünde, İlyada ve Odysseia'yı yazılı harflerle okuduğunda ancak, şaşkınlıkla ve katığı pişmanlık olan bir üzüncüle anlayan Raif Abimi düşündüğümde daha çok seviyorum.

Ancak sabaha karşı 04'te yola çıkabildik. Esin yoktu ve çok uykum vardı. Dün akşam, bir kez daha çorap söküğü gibi anımsayarak yazma düşüncesinin verdiği ve kucakındaki taşları bir ogrenin zaman zaman ve yersiz kapıldığı güven duygusuyla ortalığa döküp saçan coşkumun birkaç saat içinde yerini çaresizliğe ve paniğe bırakmasında komik bir yan yoktu elbette. Ama öyle anlatmalıydım. Çünkü hakikati bilmiyorum ve yaşamayı her koşulda seviyorum. *Zahmetsizlik ve melek/mizah duyumu* sözcükleriyle deneyime şifrelediğim su diyaloglarının da, mutlu günlerin anıları gibi, tarihin malı olduğunu çaresizce anlıyorum. Bu boşlukta bir zangoç gibi zır zır ağlayabilirim ama kuru gözler en çok şu an lazım bize, çünkü araba kullanıyorum. Mutlu sayılmam, üşüyorum, yün bitince yarım kalan bir hırka gibi hissediyorum. Ama eskiden olsa kendimi saçılmış ya da kaybolmuş hissederdim. Otomobilimin el, ayak ve motor olmak üzere üç freni, hayatımınsa iki freni var. Edip'e yolcular uyursa araba daha hızlı gider diyorum hemen inanıyor, keşif duygusunun frenine asılıp annesine sarılıyor ve gözkapaklarının iplerini yeniden bırakıyor.

Çocukluğumda mekânların gözüme kocaman görüldüğünü, ipini elimden kaçırdığım uçurtmalar gibi anımsıyorum. Aslında bu algı kaybolmuyor, sadece içine hava giren ve için-

den zaman çıkan balon gibi yamuluyor. Mağarasına dönüş yolunu unutmuş sosyal bir hayvan haline geldiğimizde, giden bir sevgilinin ardından yazdığımız ama yollamadığımız bir mektubu yıllar sonra bir kitabın arasında, yanına bir çiçek koyduğumuzdan belki, kristalleşmiş olarak bulduğumuzda da, özenle seçtiğimiz ve kederimizi o an eksiksiz dile getirdiğini düşündüğümüz boynu bükük sözcüklere şaşırıp kalıyoruz. Atomlardan oluşan dünyada, atomlardan oluşması gereken hayatı fakat özgürlük masalıyla atomlarına ayırıp sunan, böylece atomlardan oluşan bireye yaşaması için parçacık hayatlar bırakan bu büyük düzmeceyi reddediyorum. Einstein'a da söylediğim gibi, cesaret yoksa, verili hiçbir şeyin özgürce yaşanabileceğine inanmıyorum. Ben bana verilmiş atomlarımı, ama sadece katıksız cesaretimi anımsamak için, tıpkı diğerleri gibi kendi ellerimle parçaladım. Şimdi, arka koltukta uyuyan en güzel romanımın düşlerinde olmak var, dünyaya onun gözlerinden bakabilmek var! Unutmadım ki hiç, "Bir azarlanmayla ölmek nasıl düşünlerirdi?" Yazarak! Hiç şahidin olmaması o kadar da kötü değil. Varsın uyusunlar. Ne güzel uyusunlar! Yüreğimin sınırlarını ölçebilecek kadar hassas ve yüreğimin sınırlarını bulabilecek kadar hızlı. Zahmetsizce yazarak...

Mutlak yardımcıları hız ve melek/mizah duygusuyla birlikte zahmetsizlik, bu uzamın en ayırt edici niteliği. Her şey hazır veriliyor. Seçmek gerekmiyor. Sormak gerekmiyor. Tıpkı Rupert'ın esrarı uzatırken, "Sorma, sadece al!" ya da "Sorma, sadece çek!" demesi gibi. Bir şarkının nağmeleri, bir çiçeğin duruşu, taşın göz kırpması, suyun haykırışı, karnabaharın memeleri, ispanağın dişleri, kitabın sizi bekleyişi... Göz göze geliverdiğiniz ve beni de al diye yalvaran bir ânın içinde, o cömert ânın tam kalbinde, şeylerin sizi buluverişi. Şeylerin ve harflerin size kendilerini, ne bir an geç ne bir an erken, yazının kalbine tam dokunacakları anda çırılçıplak ve peş peşe sunuverişi. Dans pabuçlarını düşürmüş bir karganın ya da

Johann Sebastian Bach'ın süitimin içinden 16 ¼ Kasım 1995 tarihindeki gözlerimle 11 Kasım'da ve tam 09:29'da ağzında bir kediyile geçiverişi, "Re Majör # 6" oluverişi. Bağlantı aramak yok, ilişki kurmak yok. Seçmek yok. Sadece uzanıp almak var ve sadece uzanıp almanın seçimsizliği içinde sonsuzun görünür olduğu bağlantı da var ilişki de. Her nefes alışta sanki göksel bir çabanın yeryüzündeki tarafı olduğunuzu anımsatan öyle bir alışveriş ki, her nefes verişte sizi, giden ya da kalan, ama hiçbir sevgilinin uçuramayacağı kadar yüreklenendiriyor da. Bir dağın zirvesinde ya da okyanusun dibinde irtifadan, ya da bir trenin içinde hızdan kulakların tıkanması gibi, sözcüklerle temas edemeyecek kadar hızlı ve gönemli düşünceler, ve düşüncelerle temas edemeyecek kadar hızlı ve kederli kelimeler. Cesaretin özgürlüğe dönüştüğü. Yazmak. Kızlarının kanıyla mahpus duvarlarına yazan Sade'in kulaklarını çınlatıyor!

Bu yazdıklarımın böyle uysal bir su gibi aktığına kanmayın. Uysal bir su gibi akıyorlar çünkü, bunları 8 Aralık gecesi burada, şu zehirli pinpon masasını ve duvarlardaki çöp adam ve çöp at resimlerini saymazsak eğer, tüm gözlerden, kulaklardan ve dillerden çok uzakta, bana tahsis edilmiş kocaman bir çatı katının mutlak huzurunda, paniğin ve acının yolculuk boyunca gırtlığıma yapışan elleriyle tuttuğum ayrıntılı notlara bata çıka yazıyorum. Dünün kör karanlığında Ankara'dan yola çıkarken daha, sadece köprüleriyle bile, önce bulduğum sonra yitirdiğim mutluluğu ve tüm emeğimi zıyan edeceğini hissettiğim İstanbul'da nasıl yazabilirim yoksa? Deli bir su gibi akan büyük caddesine, adımın eyerinde, cılız bir ara sokak olarak sakince akabiliyorsam artık, hayallerle yaşama yaşımı çoktan doldurduğumu acıyla anladığım içindir. Ah İstanbul, ah İstanbul! Rüyada tutulan notlar da, rüyada yazılan şiirler gibi kayboluyor uyanınca. Ama biz, "ilk naralardan beri iki sevgiliyiz, eski ya da yeni, başka liman arama!"

Sert bir virajı cep telefonumu ve kayıt cihazımı evde unuttuğumu anımsadığım ânın paniğiyle alırken, pansuman tutmayan yaralarım açılıyor ve göğsümden ayakuçlarıma incecik, pis kokulu bir kan sızmaya başlıyor. İşte o andan beri, her yirmi kilometrede bir otoyolun önümde kıvrıla açıla uzayan menzilindeki tabelaların üzerinden çılgık çılgığa havalanan açgözlü kargalar aklıma konuyorlar. Öksürüyorum acıyorlar, kovalıyorum gitmiyorlar, ateş ediyorum ölmüyorlar, yalvarıyorum kakhahayla gülüyorlar.

İlk olarak Dorukaya'da mola verdim. Yaklaşık 05:41'di. Frenlerimin içinde uyuduğu otomobilimden iner inmez bir sigara yaktım. Binaya girdim, uzak masaların birine çöktüm. *Ve zoka notlar* hemen defterime düşmeye başladı. Düşüncelerimin sözcüklerle mecburen temas edecek olmasından fena halde huzursuzluk duyuyorum ama başka çarem yok. O saatte koca salonda bir ben varım bir de uzaktan bana doğru yaklaşan garson. "İçerde sigara içilmesine müsaade edemiyoruz efendim." Dedim ki, içmek ve yazmak zorundayım ve çok uykum var ve kan kaybediyorum ve bir bardak tavşankanı taze çay istiyorum. Sözcükler uçar korkusuyla sol elimin tırnaklarını geçirdiğim kâğıdın kanayan teninden sağ gözümü kaldırıp yüzüne bile bakmamıştım. Sol gözüm tetiğin üstündeydi. Düşüncelerine ve düşlerine pençeleriyle yapışmış yaralı bir hayvana namlu doğrultulmayacağını bilen kibar ve zeki garson çayımı getirdiğinde, geçmişimin ve geleceğimin kayıtları kâğıtlara akıp bitmişti. Çay eşliğinde ikinci sigaramı içtim ve benden para istemeyeceğini bildiğim garsonu elimle selamlayıp çıktım.

Leş kargaları bastırınca servis alanının girişini kaçırdım. Bir sonrakine 28 kilometre var. Düşüncelerimle daha da ağırlaşan bu yeni matmazelle oraya kadar ölmeden gidemem. Edip kuru kuru öksürüyor. Canım oğlum benim. Ş.'nin şairi sanki. Benimse aklım sökülüyor. Durmalıyım ama frenlerim

Vizörlerden Geçerek Sana Ulaşmak 4

tutmuyor. İki de uyuyor. Otoyolda durmak yasak levhasından bir karga ailesi havalanıyor. Düşünceler sözcüklerle te-

mas edince bozuluyor. Ben de onları şarkı gibi söylemeye başlıyorum, iç uzamda 28 kilometre dayansınlar istiyorum. “Düşük yapmak kısır olmaktan daha iyi” – biliyorum. Aslında ses kayıt cihazını yanıma almayı unutmadım. Uzun uzun bakıştıktan sonra vazgeçtim ve yerine OLYMPUS C-5060 5.1 megapiksel dijital fotoğraf makinemi aldım. Sanırım küçümsedim. Evet küçümsedim. Hemen vazgeçtim. Korktum çünkü. Cihazın varlığının anımsattığı örfi idare oyunlarından ürktüm. Tedbirli davranmak istedim. Hemen vazgeçtim. Boş kaset bulamadım, küçük kasetlerin hepsi bu dil oyunlarının kayıtlarıyla doluydu çünkü. Keşke alıp üzerlerine konuşsaydım. Cin Ali’nin Çöp Atı, Kılıbaba’nın Ters Versiyonu, Parmak İzinin Mucizesi, Uranüs’e Yolculuk, vesaire. Ama bu sayede fark ettim ki, harf şeklinde kâğıtlara yazılmaları gerekmiyor, düşünceler sesle temas edince daha hızlı yamuluyor. En iyisi gene sessizce düşünmek. Keşke yola çıkmak için acele etmeyip Dorukaya’da havayı doğru dürüst koklasaydım, o zaman havadaki kan emmiş kar kokusunu alabilir, yeni kuş akınlarının muharebe alanını seyreden tepelerin birinde planlandığını tahmin edebilirdim. Keşke yeni matmazelin otomatik pilotu olsaydı, gökyüzü kayar diyenlere inansaydım ve kuşken uzun süre çalıntı yaşamasaydım. Keşke konuşmak bu kadar zahmetli olmasaydı...

Yeni matmazeli emniyet şeridine çekip durdum. Otomobilde dörtlülere, asfalttaysa reflektörü ve çıralarla bir kamp ateşi yaktım. İçerde frenlerim uyuyor olmasa, emniyet şeridinde bu kadar ilave tedbir almazdım. Bagajı açtım ve OLYMPUS’umu çantasından çıkardım. Enstantane ayarını Bulp’a getirdim, sesli kayıt seçeneğini açtım ve deklanşöre bastım. Ama konuşamıyordum. Bir koşu defterimi ve kalemini alıp ateşin başına geldim. Ama yazamıyordum. Anımsadım ki, ne kayıt cihazı ne de dijital fotoğraf makinesi yazı yazmak için değil, hatta kâğıt ve kalem bile! Mola verince dü-

şünceler de mola veriyor. Aceleyle reflektörü topladım, kamp ateşine işedim, matmazele atladım, dörtlüleri söndürdüm ve sarhoşluğun alacakaranlığında gazladım...

Çok geçmeden, yaralarımın dikişleri ve aklını yitiren geçmişim yeniden sökülmeğe, kargalar üşüşmeye, hava aydınlanmaya başladı. Yaklaşık 06:20. Direksiyon başında yazmak da neyin nesi? En iyisi trendi. Tam bir burjuva yazarı gibi! Tren. “Galiba yanlış yoldayız?” Bu konuşan da kim? A, Edip uyanmış! En güzel romanım, en sağlam frenim. “Bunların adı ne baba?” Karga yavrum? “Soyadı ne?..”

Defterimi ve kurşunkalemimi Pelin’e uzatıyorum ve “Yaz” diyorum. Tam zamanında uyandı – daktilom, meleşim, kâtibim. Ben konuşuyorum o yazıyor. Oh ne güzel, oh ne rahat! Tıpkı Deniz çocukla Epifani’nin arka bahçedeki tahta masada, nar ağacının gölgesinde ve çatalkuyrukların minik ama sabırlı dişlerinin tıkırtısı eşliğinde yaptıkları gibi. “Epifani, kargaların kuru gürültüsünden ve ne yapsa yakasını bir türlü kurtaramadığı etekli kent paranoyasından sıyrılmıştı Deniz’in düşüncelerini. Saatine baktı, Başkent Ekspresi’nin kalkmasına daha bir saatten fazla vardı. Şimdi sabırsızdır, heyecanlı beni bekliyordur, özlemiştir. İçinin anlık ferahlığı, yeni açmış bir kır çiçeği ışıltısı yaydı yüzüne. Resimlerle değil kokularla tanıyan kadın, sözcüklerle değil tınılarla konuşan kadın... Karısı.” Ben konuşuyorum o yazıyor. Aynı Hazreti Deniz’in taş yolda Epifani’ye karın tokluğuna yaptırdığı gibi. Sadece mevsimler tutmuyor o kadar. O vakit yazdı. Şimdiyse kış. “Yazdı. İlk yazdı. Uyku, onun ismiyle uyanır, hem de birkaç defa, yorulana kadar ve gittikçe allegro, odasının bakir duvarlarında yankılanır, tül perdelere sürtünür, camın buğusunda eriyip gider olmuştu. Ve her sabah daha bir özlemle, daha yaşatıcı, doygun bir lezzetti, Side isminin uyandırdığı arka bahçenin vişne ağacının vişne çiçeği de burnuna kadar eğilir, Deniz’in saflığına günaydın, ruhuna kızıl pembe rengin huzu-

runu üflerdi. Fakat bu vişne çiçeğinin renginden daha saf olan huzur, uyanışın kıvamlı boşluğunda birden ve yeniden tersyüz olur, Deniz'in kör bir bıçağın varlığından acı çeken münzevi bir narın inilideyişleri gibi acı acı kişnediği duyulurdu. Tuhaf sözcüğünün daha hiçbir rüküş ve aciz sığara ihtiyaç duymaksızın, tam tamına karşılayabileceği yalın bir tuhaflık-taydı, Deniz'i çan sesinin yakarışı denli sonsuz yöne birden çekiştiren gelgit. Adeta ve sanki görülebilir olmuştu, Deniz'in elini ayağını kâh taşlara kâh bulutlara zincirleyen esintinin çelik halatı. Deniz onu fakat, varlığından tek bir an olsun, yalansa infaz edin beynimi, yüksünmeden tam yedi ay boyunca kalbinin en şefkatli, en mahrem yerinde taşıdı, Side'nin adını tüm evrene her sabah şükranla fısıldadı." Bir de mekânlar farklı. O vakit, meğerse içindeki solucanların atom boyutunda yeniden kristalleşip yılanı dönüşmeye durdukları yüksek duvarlar vardı, yüksek duvarların gözleri önünde güller ve soğanlar, güller ve soğanların kokuları önünde tahta bir masa, masanın kucağında Remington bir daktilo vardı. Kuzum vardı. Ve Solanj... Şimdiyse Edip var. Not defteri ve kurşunkalem... Yeni matmazelin iç mekânı ve geçmişin dış zamanı. Başka bir ağızdan dökülen düşünceler ve başka bir elin kâğıda geçirdiği sözcükler ve anlar – hiçbiri kaçıp gitmesin diye, yeni matmazelin tüm pencereleri kapalı. Hızlandıkça hızlanıyorum. Böylece yolda kaybettığım zamanı düşte kazanıyorum. "Sen benim düşümü anlatıyorsun" diyor Pelin. Ne düşünüyorum, tümü gerçek bunların. "Sen benim düşümü anlatıyorsun!" "Belki de Deniz'in bu huyu mutlu vakitlere, durgun denizlere özgü bir alışkanlıktı. Hangi huyu diye sordu Epifani, haklı, hangi huydu böyle yırtık dondan çıkar gibi bu muazzam bekleyişin en orta yerine zıplayan huy. Huysuzluk etme sevgilim dedi Deniz." "Huysuzluk etmiyorum, sen benim düşümü anlatıyorsun!" "Deniz aniden sıçradı çalışma yatağının üstünden, taş gibi yere yuvarlandı önce, her yanı

uyuştuğu için ayakları narin gövdesini tartamamıştı, yerde bungun yatarken sol eliyle sol kulağına bir şamar indirdi, koduğumun karasinekleri, düzüşe düzüşe bitiremediniz, hem de malum pozisyonda, doktorun kim senin çocuğum, ha söylesene, doktorun kim? söyleyemezler ki, ikisi de öldü, deniz sol kulağının kepçesindeki yatağı yorganı içindeki cesetlerle birlikte dürdü, kaldırdı, neyi kaldırdı dedi Epifani, neyi olacak sevgilim yatağı yorganı kaldırdı, hımm, ben de sandım ki, hişt, bu tür bölümlerde, hangi tür? gereksiz bir mola bile olsa, denizin gittikçe toprağa emilen evinde kendisini yazmak'a kurban olarak sunmaya hazırlandığı bölümlerde yersiz yurtsuz sorularınla müdahale etme metne. Epifani kırılmıştı, deniz hemen eğilip dudaklarından gönlünü aldı karısının, işte gene eskisi gibi, hatta daha bile tatlı. Hemen unutuverdi geçmişi... Oturup yeniden anlamaya, ayıklamaya kalksa? Yapamazdı ki, yapmamalıydı hem. Eksiksiz, tümlüklü bir algıyla inşa ettiği cam şatosunun en dibindekilerle, mahzeninde kalanlarla yetinmeyi öğrenmişti artık. Takvim diye geçirdi içinden, kanla başlamamalıydı öyleyse, tam da bu rastlaşma, karşılaşma ânı olmalıydı takviminin ilk günü. Her şeyin nedeni olan, bir masal kitabının son tümcesinin yerli yersiz, zamanlı zamansız ve bir tuhaf kahkaha eşliğinde yüzüne karşı söylenmesiyle içine savrulduğu ânın onarıcı kudretiyle, değişimi için biletinin kesildiği o tek bir anla başlamalıydı takvimi. Evet, o kusursuz, her şeyi kapsayan, platonik yazgının tek kişilik bileti ilk beyaz düşünüyü ve hatta ondan bile önce, mükemmel yaşındaki kuzey yolculuğunun üç kişilik tadını, göl canavarını, tütün hasırını bile emip içine alan Sidedensonraki o görkemli başlangıç ânıyla. Başlangıç diye bellediği an bütün o diğerlerinden çok sonra yaşanmış bile olsa. 'Biliyorum' dedi içinden, acıyla gülümseyerek. Her şeyi ben yaptım, hazırdım belli ki, ama O'nun yadsınamaz, ısıltılı, fısıltılı rehberliği olmasaydı başaramazdım elbette. Gene de bu an nereden

başlamalı? Efendim? O an diyorum, o rastlaşma ânı nereden başlamalı? Biraz daha konuşursan salak olduğuna karar vereceğim Deniz. Side olsaydı böyle derdi kuşkusuz, her şeyin oysa nedeni olan kadın, her şeyin nedeni olduğundan ama, habersizce. Sonsuza ötelenmişti çünkü, kanlı bir geçmişten bilinmez bir sonsuza. Sahi her şeyin nedeni o muydu, yoksa bir parçası mıydı yalnızca olan bitenin? Ya da bir kimyasal reaksiyonu hızlandıran bir karıştırıcı, bir katalizör müydü sadece? Ateş! Efendim? Yok bir şey. Neyse, yazı onu da ortaya çıkarabilirdi ya, eğer ki yeterince yoğunlaşabilir, her şeyi, anları, hatta karşısında oturan o en güzel ânı bile yitirmeyi göze alabilecek denli ve katıksızca yoğunlaşabilirse eğer, yazarken mutlak bir dürüstlüğe ve saflığa kavuşabileceğini, aynı deneyimi yeniden yaşayabileceğini biliyordu Deniz. Bu büyük eşiği ancak böyle aşabilirdi. Bir an bu bilgiyle ürperdi, buz gibi bir elin içindeki ılıman adalarda gezindiğini, onları karmakarışık ettiğini hissetti...”

“Sen benim düşümü anlatıyorsun” diyor Pelin. Tamam, bitti zaten. Yazdın mı hepsini? “Yazdım tabii ki, hiç zor değildi, hatta çok eğlenceliydi. Yeni bir deneyim gibiydi. Dalgaya düşmek gibiydi.” İyi o zaman. “Ama umarım yazımı okuyabilirsin.” Okurum, merak etme. Yazı senin ama düşünceler benim. Anılar benim, geçmiş benim geçmişim. “Hadi oradan çöp adam!” “Doğru yolda mıyız baba?” Elbette yavrum. “Çişim geldi anne.” “Bir sonraki servis alanında durabilir miyiz?” Öyle güzel dururuz ki hem, bir paket sigara bile içebilirim. “Ne kadar yolumuz kaldı Deniz?” Bir saate kalmaz zalim köprüünün kolları arasından geçeriz. “Neden bazı hayatlar daha renklidir anne?” “Rastlantı, şans, cesaret geni... Hepsi olabilir” oğlum. “Bir Ceo’nun maaşı ne kadar baba?” “Bu bayramda da şeker yiyebilir miyiz anne?” “Bu kapkara adam bize niye bakıyor acaba?”

9 Aralık 2008, alacakaranlık. Bir esin bir hayat kurtarabilir-di ve çocukluğumdan beri Ankara'ya masal anlata anlata yağın en beyaz kardı. Aralık ayıydı. 16 ¼ Kasım 1995 tarihindeki gözlerimin şeyleri ve anları paramparça eden dondurucu soğuşunu hatırlamış halde kitabıma doğru yürüdüğümü hayal ediyordum. Tam olarak 10 Ocak 1997 akşamı gelmiş, kendini soymuş, teninin kokusunu bırakmış ve uçup gitmişti. O gelene kadar hep uyumak istiyordum, ne mastır tezim ne kitaplarım ne çiçek açmış kiraz ağacı – hiçbiri umurumda bile değildi. Yaşama sevincinin de aynı işaretlerle yan yana, alt alta ya da üst üste kâğıda yazıldığı Tanrı'nın harflerini kaybetmiştim. Taş gibi hisliydim ve yeniden gülümsemek istiyordum. Demişti ki: Ben senin gözlerinden bakabilir, kulağınla duyabilir, düşlerini görebilirim, sevişirken çocukluğumuz da el ele tutuşabilir. Ama kadınlar başka türlü incinir. Sokakta bir kedinin ezildiğini görsem, göğsümde yıldızını kaydırabilirim. Bazı pilotların hasisliğinden uykumda bile utanç duyabilir, gözlerimi yumunca yıldızların kibrini kırabilir, bulutları ve dünyayı alaşağı edebilirim. Ve istersem, esinimle hayatını kurtarabilir, istemezsem suskumla hayatını kaydırabilirim...

Hayatın defteri neyle şifrelenmiş bilmiyorum. Edip'in keşif duygusuyla 2 mach hız kapasiteli hayalet uçağıma kartal gözlerimle binip yemyeşil vadilerin, karlı zirvelerin üzerinden geçmiş, bir saat sonra, hiçbir somut bilgiye ulaşmadan geri dönmüştüm. Çatı katımın penceresinde sigara içiyorum. Yemyeşil düzlükler ufukta beyaz altından bir çizgi olmuş doğudan batıya uzanan Küçükçekmece Gölü'ne kadar kuzeye doğru genişliyor. Kulaklarımı ve gözlerimi pinpon masasının ve çöp adam ve çöp at resimlerinin fısıltılarına kapatmış, Pelin'in tuttuğu notların nereye uçtuğunu düşünüyorum. Bir buçuk gündür bunu düşünüyor, sadece seçilmiş o anlar bo-

yunca bana dikte edilen tümcelerimi arıyorum. Aslında defter boş değil, ama aynı harflerin kuzeyden güneye, doğudan batıya, topraktan güneşe, sudan ateşe, korkudan aydınlığa, karanlıktan temiz havaya yan yana gelmesiyle oluşan yazılı sözcükler, benim ağzımdan çıktığını sandığım sözcükler değil. Oysa tüm pencereler kapalıydı. Hava da tam aydınlanmamıştı. Durup durup “Sen benim düşümü anlatıyorsun” diyor Pelin. O yüzden mi böyle rahat anlatmış, böyle okunaklı yazmış? Bu düş onun düşü o zaman! Ya da benim, ya da Edip’in! Ah kimin? Hangi dilencinin? Yatağından kalkmış, salona gelmiş, telaşla kazağını çıkarıyor. Bedeni, aklı, uykusu, geçmişi ve geleceğiyle hâlâ düşün uzamında. İçine girmiş bir kuşu (karga mı yoksa?) çıkarmaya uğraşiyor. Sonra fanilasını, sonra memeliğini – çırılçıplak kalıyor. Gözlerinden yaşlar, göğsünden kan akıyor. Şerefsiz bir şehir kargası kalbini gagalıyor. Bırak resmi, pinpona başla sen – kesinlikle pinpon. İlk kez eline alan biri için hiç fena değilsin. Hatta süpersin. Bileklerin çok yumuşak, karın ve dudak kasların oldukça gevşek. Sonra sen bana işin tekniğini, ben de sana pinpon hocalarının öğretemeyeceği şeyi, bu muhteşem oyunun felsefesini öğretirim. Tek ayak üstünde nasıl dengede durulur, top havadayken denge nasıl korunur, yalnızlık ve uzam çok ucuza nerede doldurulur, uzun molaların ardından tenin hafızası yorulmadan nasıl kaşınır, neyle gıdıklanır... Sonra ver elini turnuvalar, şampiyonalar. “Burada mizah olmaz, burada mizah olmaz.” Ama hayatta kalmalıyım çöp adam. “Nefes alıp veriyorsun ya, yazıyorsun ya! Ne istiyorsun daha. Daha benim hikâyem var, daha çöp atımın şekerini vereceksin, çok geçmeden her kadında Marlene’i göreceksin, her köprüde birinci köprüye ağlayacak, her sokakta Alageyik Sokağı’ndan Yüksekaldırım’a çıkacak, her adımda Baudelaire’in gözleriyle yürüyeceksin. Lüleci Hendek Caddesi’nde soluklanacak, dönüp kuleye bakacak, kafanı, kalbini ve organını onun bı-

raktığı geçmişte onun elleriyle kaşıyacak, yaşlı bir at gibi gözlerin yerde, boynunda hayat, Galip Dede Caddesi'nden geleceğe tırmanmaya devam edeceksin. Tötonların toprağından elin silahında titreyerek geçecek, Mevlevihane'nin önüne geleceksin, kapısında durup Alman Lisesi'ne kaç göz edeceksin. Havada kokular olacak – kesmeşeker, su, atkılı, atboku, atsidığı, vefasızlık, öpücük, vajina, kitap kokuları birbirine karışacak.” Yapma çöp adam, acı bana. Bir kova paslanmış çivi görsem bile dağılırım bu havada. “Merak etme toplarız, halis Sibirya çamından sana bir tabut çıkarız.” Lütfen çöp adam! “Konuşma, sıçtırtma gagana, lüzumsuz adam! Sus ve dinle, anımsatacaklarıma yeni başladım daha.”

“Franz, Hitler'e inanan milyonlarca insandan biriydi. Nazi Partisi'nin gençlik örgütüne katıldığında 15-16 yaşındaydı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İtalya'da tıkkıldığı hapisten, yaşı küçük olduğu için salıverildi ve memleketi Avusturya'ya gönderildi. İşsizdi, bir sirkte hayvan terbiyecisi olarak çalışmaya başladı. Sirkle birlikte geldiği İstanbul'u o kadar sevdi ki, geri dönmek istemedi. Fillerin, atların, cambazların arkasından el etti ve kendine yeni bir hayat kurmakta gecikmedi...”

Proust neden perdelerini örtüp yazmış, şimdi daha iyi anlıyorum. Sarhoşluğun 9 şiddetinde salladığı esinlenme depresiminde, fazladan bir ayrıntı bir hayatı kolaylıkla kaydırabilir. (Bir tanecik daha toz dibe çöker ve cılız ruha kızıl renkte, korkunç heyecan uyandıran solgun bir acı verir.) Sadece yırtılan fayların boşaltabileceği kadar büyük bir gerilimle yazarken gözlerinizi kâğıdın üzerinden kesinlikle kaldırmamanız, kulaklarınıza pamuktan tıkaçlar, burnunuza pamuktan tamponlar yapmanız, ayaklarınıza lastik botlar giymeniz ve mümkünse, bir çizgi film kahramanı gibi, her yarım saatte beş on saniye havada asılı kalmanız, eğer bu mümkün olmazsa, üzerinde elinizin kayar gibi yürümesini sağlayan bir

Beni Bırakma

tür merhem yardımıyla –*tam da* bu taş haliyle– her saat başı mastürbasyon yapmanız şefkatle tavsiye edilir. Bir zamanlar insanı mutluluktan çıldırtan öpücüklerin tadı gibi, sosyal hayat da delirten ayrıntılarla dolu mekanik bir resimdir. Çocukluğunuz kadar yitirilmiş bir geçmişi anımsayıp ne olacak demedim, çocukluğunuz kadar yitirilmiş zamanların her bir ânını anımsadığınızda sokağa çıkıp da ne olacak dedim. Bu anlarda sokağa adım atmak ölüme davetiye çıkarmaktır. Gözlerimi yumayım deseniz araba çarpabilir; yummasanız, sabaha kadar duvarın dibinde nasıl olup da yeşerebildiğine şaşıtığınız Sibiryaya çamının dikenleri, o âna dek hiç merak etmediğiniz duvarın arkasına bakmanız için gözlerinize bataabilir.

Plastik bir boya tenekesinin içinde, aklınızdan çıkıp kalbinize, göğsünüzden çıkıp karnınıza saplanmayı sabırla beklemiş onlarca inleyen çivi. Ve bu sadece başlangıçtır. Aşıkâr bir geçmişten ve bilinmeyen bir gelecekten rüzgârla kopup gelen ve beynin sağ lobunda, retinanın yırtığında ve kuyruksokumunda üst üste biriken her görüntü, her inilti, her dış her bilgi kırıntısı, her göz temasıyla, bir el bir dudak bir kulak temasıyla yeniden kristalleşecek ve varlığınıza yeni bir biçim verecek: toz. Yaşarken daha! Bu gözle, bu kulakla, bu dudakla, bu ciğerle, ah bu akılla, ah bu kalple nereye! Söyledim ya. Cehennem dibine. Yaşamak istiyorsanız, ilk yapmanız gereken (ve Bay A.'nın da yapması gereken buydu) sevgilinizi öldürmektir. Hatta, öldürmek ve gömmeden bırakmak. Ölmelerini istemek değil, “ve yağmurlar yağsın mezarına ve benim üzerime / beni ilk ve son kez sevenin yasını tutarken / yürürken sokaklarda.” Bu nahiflik, kalbine jet motoru takmış bir çağdan bakınca, uzay çağının anti kahramanlarına bile fazla! Romantik nesille birlikte toptan tükendi bu kar sızısı. Şarkılara meydan okumak isteyen Bay T. gibi, o da unutmak için, sevgiliye en çok benzeyen uyuşturucuyu seçti. Onlarinki seçim değil, şikâyetsiz vazgeçişlerdi. Birinin akli kesildi, diğerrinin bacağı. Ama artık ikisi de kalpsiz. Onlar, bu vefasız dışı çağın çiğneyip tükürdüğü romantiklerdi...

Dünün, bugünün ve yarının gazetelerinden üç haber gözüme çarptı: “Bazı kurumların, bazı insanların hasisliği karşısında utanç duyuyorum. 1987’de bir Ceo’nun maaşı aynı fabrikadaki işçininkinin 70 katıydı. Şimdi 410 katı.” “Franz, Tünel’de yaşlı bir kadının kitapçı dükkânında çalışmaya başladı. Hem işler hem yaşlı kadının bakımı ağır gelince Almanya’daki gazetelere bir ilan verdi: Yaşlı kadına bakacak, kitabevinde çalışacak genç kız aranıyor. Adres Türkiye.” “Craig Ewert ötanazinin yasal olduğu İsviçre’deki Dignitas adlı klinikle 3 bin sterlin karşılığında bir anlaşma yaptı. Ölümüne giden anları

saniye saniye kaydedildi. Sky TV'deki 'Ölüm Anı' programında ekrana taşındı. Zehirli karışım, 'Bay Craig bu bardaktaki karışımı içerseniz öleceksiniz' sözleriyle sunuldu. Craig eşine bakarak karışımı içti. Daha sonra dişleriyle bir düğmeye basarak solunum cihazını durdurdu. 45 dakika sonra klinik ölümü kayıtlara geçti."

34

9 Aralık 2008, sabah. Bir esin bir hayat kurtarabilirdi ve çocukluğumdan beri Ankara'ya masal anlata anlata yağan en beyaz kardı. Aralık ayıydı ve havada süt içmiş kar kokusu vardı. 16 ¼ Kasım 1995 tarihindeki gözlerimin şeyleri ve anları paramparça eden dondurucu soğuğunu hatırlamış halde kitabıma doğru yürüdüğümü sanıyorum. Ama dükkân kapalıydı? "Kapalı olacak tabii, dün bayramın birinci günüydü. Anımsatayım sarhoş kafana, bugünse ikinci günü." Bir dakika yirmi beş saniye sistem devreye girecek, dıdıdıdıd, bir dakika yirmi saniye sistem devreye girecek, dıdıdıdıd... Dokuz sekiz yedi altı beş dört üç iki bir, sistem devrede, sistem devrede, dıdıdıdıd... "Biz yatıyoruz, pencerelere bir metreden fazla yaklaşma! Öttürürsün yoksa." Ne! "Çatı katın hariç." Oh, şükür!

Dışarı çıkamıyorum, duvar ve çiviler var. İçerisi de tekin sayılmaz. Diplerine güzel işenen saksı bitkilerine rağmen, pinpon masası, Cin Ali ve Atı ve kocaman sarı bir radyo var. Lambalı. Duvardaki geniş nişin içinde uyuyor. Ah bir de ben uyuyabilsem, böyle kımıltısız, böyle sapsarı! Çalışıyor mu bilmiyorum, sadece bir dekor ya da fattan bir kadının maskesi olabilir. Açmaya korkuyorum. Açıp da ne olacak sanki, kulaklarımda pamuk tıkaçlar var. Kışın tek iyi yanı, sinekler kuzu oluyorlar. Dün gece odada bir tane vardı. Pencereyi gösterdim, hadi yürü evlat dedim yürüdü, çık dedim çıktı. Belki de benden ürktü kuzucuk. Tırnaklarım ve sakalım uzamış,

çüküm ter kokuyor olabilir pekâlâ. Ama bunlar hayat belirtileri. Öyle değil mi sevgili? Dinyeper Nehri boyunca casus uçağımla yaptığım başarısız keşif uçuşunun üzerinden bir-iki saat geçmiş olmalı. Güzel bir kahvaltı bile ettim aşağıda. Öküz gibi yedim ve oval bir su yatağına dönüştüm. Şimdi yeniden çatı katımdayım. Pencereden uzaklara bakıyor, geviş getiriyor ve sigara içiyorum. İyi ki sigara stokumu dünden hazırlamışım. Yoksa ne yapardım? Ufukta açık beyaz altından bir çizgi olmuş batıdan doğuya uzanan Küçükçekmece Gölü'ne kadar güneye doğru genişleyen yemyeşil düzlükleri okşayan havada, vahşet, rüşvet ve soygun kokusu var. Gölün üzerinde hem güneşin kısık gözleri hem yağmurun küt küt atan kalbi var. Hem de bu mevsimde? [Hazır jet uçağını bulmuş, casus olmuş ve yukarıda “şeytanın karısını –hafifçe– dövdüğü” bir havaya rastlamışken (İda Richilieu'nun kulakları çınlasın!), Dinyeper üzerinden ister istemez Eski Batı'ya bir kaçamak yapmış ve Excellent Idaho dolaylarını havadan seyretmiştim. Sadece meraktan. “Ah! İnsanlık!” Anlatılacak hiçbir şey kalmamış! Heyhat! Testere Dişleri düzleşmiş, Şeytan Geçidi otoban olmuş: tarih ve coğrafya – sıfır!]

Tarihin defteri neyle şifrelenmiş bilmiyorum. Ama alarm sisteminin şifresini ve sistemin çalışma prensibini, dün geceki tiz çığıktan sonra hemen belledim. Aferin! Çatı katımdan giriş katındaki mutfağa çay almaya inmiştim ve pencereden içeri bakan birini gördüm. “Yazar kimliğiyle hazırды yılanı karşılamaya, tavrını takınmış, hafif metalden silahlarını kuşanmıştı çoktan. Lakin yılan bir türlü gelmek bilmiyordu. Tıpkı jandarmanın ormandaki eylemi sabote etmesi gibi, yılan da kendisinin tek kişilik eylemini kâle almamış mıydı yoksa? Bu yılan da öyleyse asker kökenli olmalıydı, belki çavuştu, başçavuş. Fakat yılanın bahçede dolanan adımlarını hâlâ duyabiliyordu, yaklaşıyor ve uzaklaşıyordu mütemediyen, bunu sürekli yapıyordu, hışır hışır, hışır hışır... Deniz pencerenin

tam karşısındaki duvarın dibinde, çalışma yatağının üstünde öylece oturmuş yılanı beklerken, bahçede, pencereden kendisine bakan birini fark etti. Bir fareye benziyordu adam ve sürekli ve hiç kıılmadan kendisine bakıyordu. Çekilsene be adam, yılanımı ürküteceksin, hıştırtılar hâlâ vardı, şimdi pencerenin tam önünde olmalıydı, ama pencerenin önünde yılan yerine, kafası çerçeve içinde, yatakta bağdaş kurmuş oturan ve göğsünde RASAY yazan bir adam vardı, hıştırtılar uzaklaştı, kayboldu. Göğsünde RASAY yazan adam, kitaplığının yanına yaslı duran uzun tahta cetvele uzandı oturduğu yerden, deniz de uzandı aynı cetvele, ve birlikte, yani bahçedeki yazarla odadaki yazar, cetvel yardımıyla odanın kapısının yanındaki elektrik düğmesini kapatmayı denediler, üçüncüde başardılar bu işi. Bahçede pencereden odayı dikizleyen fare adam odasıyla birlikte kayboldu birden, avludaki oda karmış, bahçe, duvarlar ve sarmaşık hafifçe aydınlanmıştı bu kez, sola doğru az eğilince nar ağacı da bu çerçevenin içindeki loş aydınlığa dahil oluyordu, hıştırtılar hep içindeydi zaten, bir gelip bir giden yılanın varlığından ziyade sesi hep vardı, zehri var mıydı acaba, çünkü kıılmamıştı deniz, taş kıvamını bozmuştu, uyuşukluğun kilidini açar gibi olmuştu karanlık, öyleyse yeniden uyuşması gerekiyordu acı çekmemesi için, yılan nasıl yerd? yutarak, ha siktir! ne boktan bir ölüm, kemikleri kırılır mıydı ki emilirken? Ayaklarından başlasaydı bari yutmaya, en son kafasını yutardı böylece. Deniz, penceredeki karanlığın içinde, kendi kafasını yılanın açık ağzına emilirken gördü, sanki hiçbir şey olmamış gibi hâlâ tütün içiyordu yazar bozuntusu, kuşkusuz bu son isteği idi, saygı duyulmalıydı öyleyse, bırakın bitirsin çocuk, sarma tütün sigara yılanın çenesindeydi şimdi, gulp, denizin bıraktığı yerden yemek üstü sigarasını içiyordu yılan hazretleri. Gark...” Pencereye yaklaştım ve ne var ne istiyorsun diye sordum. Cevap vermiyordu ama dudakları kııldıyordu. Aynı soruyu farklı

bir üslupla üçüncü kez sormaya hazırlanıyordum ki, sirenler cayı cayı ötmeye başladı. “Oysa işte gene aynı yanılğı, içinde bu kentın kabarttığı, dışarı taşamayan, fakat içinde kalınlaşan tanıdık öfke, az önceki dondurmalı paranoya...” Hayır hayır, romanlar karıştı! Tırnak içindeki bu son alıntı tümceyi silin aklınızdan, onun yerine şunu yazın: Hay ben böyle paranoyak kentın ta içine!

Pera’ya gitmem gerek ama dışarı çıkamıyorum. Pencerenin önünde ha bire sigara içip uzaklara bakıyorum. Ne geliyorsa başıma, şeylerin ve insanların acılarını küçümsememden geliyor. Kendimi de hor görüyorum ya. Macera demiştim, sevsinler demiştim hani, bir daha demeyeceğim, kimseyi darılmayacak, kalbini kırmayacak, taşları bile kızdırmayacağım. Gönülalan arkadaşşıma güvercin postası yollayacağım. Bu arada bol bol portakal yemeli, narı sevmeyi yeniden öğrenmeliyim. Kalles dijital teknolojiden vazgeçip, Minolta X-700’üme geri dönmeliyim. Bir ara aşk ve soygun yapmalı, havaya ya da boş şişelere ateş etmeliyim. Yılbaşında Adalar’a gidip avazım çıktığı kadar bağırmalı, hatta danalar gibi böğürmeliyim. Cep telefonumun hafızasını silmeli, bu kente adımımı ilkyazdan ilkyaza atmalıyım. “Şu an nerede ne yapıyor olmak isterdiniz? Okyanusu gören beyaz kanepeli salonunda, HD televizyonun karşısında iki-üç kafa arkadaşla bol içki ve sigara stoku eşliğinde iyi filmler seyredip, çok az konuşmak.” Hakikati maskelememek için çok az konuşmak. “Arada televizyonu kapatıp, koca okyanus dalgalarını dinleyip, yine çok az konuşmak.” Bu kitaba başlamış olmak. Uyumak, ama bir taş gibi ve mümkünse hiç rüya görmeden. Yarın çarşamba sanıyordum meğer perşembeymiş, hani ya Ankara’ya doğru yola çıkma günü. O halde bugün de ayın 10’u olabilir. Kargalara yakalanmamak için şimdiden sağlam bir strateji belirlesem, öyle sarhoş olsam, yarınları unutsam iyi olur. Dün gece aynı salaklığı ikinci kez yaptım. Gene mutfak pencere-

sinden içeriye bakan birisini gördüm ve konuşmak için yaklaştım. Ama bu kez göğsünde yazar yazmıyordu adamın. İlk çığılıktan sonra yukarı koşup kâğıdı göğsümden çıkarmıştım çünkü. Bu seferki çirkin bir zenciydi. Bir Afro-Amerikalı olabilir. Geldiğimiz sabah yeni matmazeli sokağa, iki simsiyah Range Rover'ın arasına park edip malikânemize doğru yürürken, bahçe kapısının önünde durmuş bize yan yan bakan zengin zenci. Matmazel olsaydı dalgasını geçer, adama kültürüyle söverdi. "Erotizm," derdi, "ölüme dek yaşamın onaylanmasıdır." Haa! "Zonk!" "Hiç sevişme görmedin mi be adam." "Cinsellik ölümü kapsar." Derdi. Alarm menzilinin bahçe çitinden başladığını öğrendim. Öyleyse gece gece o zencinin bile pencereye kadar sokulması mümkün değil. O zaman kimdi o? Ne dijital teknoloji, ne de tarihleri ve günü günüşüne göre bölümlere ayıran ayrıçaları yazıyor olmam – beni kurtaramadı işte. İyisi mi bir sigara daha yakayım ve yarın sarhoşluğun aydınlığında yola çıkayım. Burası çok تنها, hiç bayram gibi değil. Ortada ne kan var ne de şeker toplayan çocuklar. Dün sabah çatı katımın penceresinden bakarken, aynı Amerikalının tam önümüzdeki vakum evinin kapısında üç oğlan çocuğu görmüştüm. Öyleyse bayramın ilk günü olmalıydı. Kapıyı çaldılar. Mutfağın dış kapıyı gören penceresinin perdesini siyah bir el araladı, siyah el, çocukların yüzüne bile bakmadan, sineklere elinin tersiyle kış kış yaptı. Bırakınız parayı pulu, okuduğum kitapların, kitap okumamı sağlayan zamanın bende biriktirdiklerinde bile, Afrika'daki aç çocukların hakkı var. Açlıktan ölecek, ölmüş ve ölüyor olan çocukların... İçimdeki utanç dalgası kabardı ve öfkeyle sahile çarptı. Bankacı Louis'in zevk kaçkını Melanie'ye yaptıklarını ben de Köle Isaura'nın keçi kılıklı torunu o adama yapmak istiyorum. [Wisdom Kardeşler'in hatırına!] Mutfak kapısının eşliğinde ayak parmaklarına kadar becerip her iki bünyedeki gerilimi de tavlamak, böylece –her cinsel münasebet sonrası

olduğu gibi- gözden düşen, her lafı Sibirya çamının iğneleri gibi batmaya başlayan partnerimi kürklü kahvaltılı soygunun hemen ardından otoparkta karnından kurşunlamak istiyorum. Hem böylece, “zamanında yasaklanmış, sansürlenmiş, unutulmuş, piyasa olmadığından önemsenmemiş, düşük bütçeli olduklarından fazla efektlerle süslenememiş eski kült filmlerin sahnelerini yazılarımda kullanarak” kuşaklar ve kıtalar arasında, Tommiks ile Teksas ve Batman ile Superman arasında bir asma köprü kurabilirim.

Pinpon masasından, uyuyakalmış çöp adamdan ve bu dehşet ikilinin anımsattığı Cin Ali'nin Çöp Atı, Kılıbaba'nın Ters Versiyonu, Parmak İzinin Mucizesi, Satürn'e Yolculuk filmlerinden kurtulmanın tek yolu dışarı çıkmak. Bir de eski sepya radyodan. Ama bu oyunları merak edenler bir zahmet gidip Side'ye sorsunlar. Cinlerle perilerle sohbet edip fal açan feylesof kadının bakalım ne kadar empati yeteneği varmış! Koynumda yattı ama neye ne kadar tanık olabildi? Sesten hızlı gözlerime baktı ama tozlaşmamı seyredemedi mi? Umarım yaşıyordur hâlâ, yoksa onu ben bıçaklamadım. Kuyruğumu bacaklarımın arasına kısıtırıp, karda pençe ve kan izleri bırakarak Vahşet Tiyatrosu'ndan kaçtım. Tümü toprak altındaki mağarama sığındım. Yaralı, aç, uykusuz, umutlu, bedbahtım. 1995'in Ekim ayında Bay Kyalo'nun, 16 ¼ Kasım 1995 tarihinde Bay Frederik'in ve (ondokuzaralıkbindo kuzyüzdoksanbeşsalıbarokçağırönesanskedilerkrallığıdünyanı nengüzelarabistanıdenizfenerindenfahişemistanbuldangalatak ulesindenportboudanbeşirfuatnilimeadadığıokorkunçgüzelçocukoyunundanbakıldığındabirfarenintertemizuzunbeyazkısıksesindengeçerek) Bay Deniz'in gözleriyle ve mecburen zahmetsizce ve masrafsızca çekiverdiğim bu filmler şimdi çoktan kült oldular. Ya geçen yaz, sapsarı keder denizine gözlerime kadar battığım ikisifırsıfıryedilik günlerde yalnızlık da sevinçli ve düzenli bir sığınaktır tümcesini bir türlü ezberleyemedi-

ğimden, bira bardağının içinde, biracıdaki kahreden öpücükte, insan gölgelerinden akan kanın namussuz heyecanıyla hiç bilmediğim sözcüklerin aklıma geliverişinde, ah tarih bıraksa, Bomonti Kardeşler'in bira fabrikasındaki fiçuların ve adil olabilmek için gözlerimin önüne koyduğum başka gözlerin içinde – aylarca aradığım hakikat! Nerede? Nefret etmeye mecbur kaldığım dut yemiş aklın içinde! Bu arayış o vakit “Benjamin Dokunuşları”na dönüşemese, ah tavanımdaki her katil gölgenin göz göz fotoğraf olduğu uzayda bir toz zerreciği. Ara ki bulasın şairi! Susarak ha, susarak! Asıl unutarak onu sen öldürmeliydin önce! Evet, hem kitabı hem şairi hem de geçen sene şairin aradığı hakikati de bulmak için, simsiyah güneş gözlükleri takmak işime yarayabilir. Zaten İstiklal'de, yıllar önce okuduğum kitabın, 16. sayfasının (ilk boşluğu saymazsam) 9. ve 7. satırları arasında randevum var. Hoşuma git-sin gitmesin, bu mağaradan kımıldatmak zorundayım gölgemi. En iyisi adalet ve tren. Efendim? Yok bir şey. Cep telefonumu da unutmadım, itiraf ediyorum. Asıl dış uzamdan parmak uçlarında gelen, çatı katımdaki mağarama pencereden nasılsa alarmı öttürmeden sinsice giren, beni bin bir acı rastlantının yalnızlığına göğsümden çivileyen bu kablosuz bağlantının canı çıksın! Pencere açıldı, ondan olmalı! Efendim? Ama çıkmalıyım, flâneur'lük etmeliyim daha gecikmeden...

“Canebière'den geçerken sarhoşluğun etkisi azaldı ve nihayet küçük Café des Cours Belsunce'da son bir dondurma yemek için köşeyi döndüm. Burası, bu akşamın ilk kafesine, hani rüzgârda uçuşan saçakları düş(ünce)lere dalmış seyrederken kapıldığım erotik sevincin esrarın işe yaramaya başladığına beni ikna ediverdiği kafeye uzak değildi. Ve bu durumu anımsadığımda, esrarın, aşkta aşına olduğumuz kendi varoluşumuzu –daha az bencil amaçlar adına– hesapsızca tüketmemiz için bize izin vermesi konusunda Doğayı ikna ettiğine inanmak istiyorum.”

9 Aralık 2008, akşam. Bu mucizevi karşılaşma ânını bir Dionysos şöeniyle kutlamalıydım. Heyecandan tir tir titriyordum. Dalgaya düşmüştüm ve akıntım vardı. Aynı ânın kalbinde uçarak Kuzey Kalkanı'na geldim. Pencerenin önünde, caddeyi gören masalardan birine tünedim. Mönüyü istedim. Hemen vazgeçtim, mönü tam önümdeydi. Osteria Bavaria Bar. Aldırmadım. Görünüşte takvimin ayarladığı ama Avrupa Pasajı'ndaki taş kadının Geceye İlahiler söyleyen titreyen dudaklarını gördüğüm an tam yedide 16 ¼ Kasım 1995 tarihindeki gözlerimin şeyleri ve anları paramparça eden dondurucu gücüyle birlikte anımsayıverdiğim ve 13 dakika sonra gerçekleşecek olan bu karşılaşma ânı, göl balıklarındaki sadakat duygusunun anlık izdüşümleriyle ve orta yaşlı doğan kelebeklerin çocukluk resimleriyle 14 Şubat 1994 günü ormanda açtığım sergiden yaklaşık 8 yıl sonraydı. Esmeralda cansız kulaklarıyla belki duyar da uyanır diye Quasimodo'nun kederle dövdüğü çanın tam kalbinde boylu boyunca uzanan İstiklal Caddesi'nin kör kalabalığında telaşa yürürken, yıllardır beni beklediği tam 120 saniye önce Bay Frederik'e zalimce anımsatılan ve 13 dakika sonra gerçekleşecek olan aynı karşılaşma ânı, çocukluğumdan beri Ankara'ya masal anlata anlata yağan en beyaz karı anımsar anımsamaz yazı yazdığım masadan fırlayıp termodinamik kitabımı aramaya başladığım sabahın köründen iki gün önce, 30 Kasım 2008 günü saat tam 16:00'da, "hani ya 29 yılda yeryüzünden kazıdıkları o başlangıç ânından o güne tam iki bin yıl ve iki bir yıl geçmiş, ve bir ocak ayı ile on üç tane de gün" diye yazdığım andansa, tam olarak 6 yıl 9 ay 17 gün önceydi – ve asla bilemeyeceğim sayıda an... Eskiden, hani ya örfi idarenin faşist yönetiminde olsa, her bir âna doluşan, parçalanarak billurlaşan, her yöne saçılan ama benim korkudan fal taşı gibi açılmış gözlerimden ya da her yeri göz olmuş dezenfek-

tan varlığımdan kaçamayan bu anlıkları zavallı bir Yahudi gibi toplayıp yapıştırmaya çalışırdım. A harfini yazar yazmaz, dünyada A harfiyle başlayan bütün hayvan, eşya, insan, çiçek, bulut, ot, element ve yer isimlerini aynı Â'nın içinde zahmetsizce görür, göremediklerimi bir yudum suyla anımsar, çoktan tarihin artığı olan ya da bir gün mutlaka tarihin iskartaya çıkaracağı bu şeylere önce toptan yemin ettirir, ardından, tek tek anlatın desem de, mutlak bir kurtarılma umuduna apansız kavuşmuş olmanın ayıplanamaz telaşıyla hep bir ağızdan bağrışan bu sapkın ve korkmuş nesnelere ve gölgelerin hayat hikâyelerini kâğıda geçirir ve gittikçe tizleşen bir sarhoşluğun içinde ha bire su içer, ha bire işerdim. [“En iyi hikâyeler gerçek hikâyelerdir.” İda Richilieu'nun kulakları çınlasın!] Panik ve heyecan buhranı içinde hızdan tortop olmuş, unutmayı unutmuş, “her yere ve her şeye yetişebileceğime, oysa hiçbir şeye geç kalmayacağıma” inanmış bir halde işimi, ama fare suratımın ve fare kuyruğumun maskeleydiği mutlak bir kurtarılma beklentisinden habersizce yaparken, bembeyaz arındığımı hissedirdim. Kireç ya da Zyklon B. Efendim? Edip Cansever'in bu dizelerden hemen sonra çocuğundan neden af dilediğini anladığımda, hani ya uzman olmayan bir flâneur-kâtip olarak tek başıma yaptığım bu jilette çınarları budama işinin uzmanlık gerektiren bir grup çalışması olduğunu anladığımda, iş işten geçmiş, çoktan çöplüğün malı olmuşum. Bayram nasıl gözlerini dikip kızların üzerindeki kazakların ipeliklerine bakıyorsa, ben de yıllar var ki vapurların, trenlerin kaynak dikişlerine aynı özlemle bakıyorum. Ama 1988 yılında basıldığına göre, şu an itibariyle beni tam tamına 14 yıl sabırla beklemiş olan zarif kitabımı koynumdan çıkardım ve Ekslibris sayfasına, anlam ve önemini belirten dizelerle birlikte günün ayracını kaydettim: “Bunu gelecek çocukta olmak için / beklemek daha sonra...” 13 Şubat 2002, Beyoğlu, ~19:13.

Yıllar sonra bugün, hayatımda ikinci kez geldiğim Kuzey Kalkani'na vardığımda akşam olmuştu. Siyah güneş gözlüklerimi çıkardım ve masamın üzerindeki dijital fotoğraf makinesinin burnuna taktım. Mönüyü istedim. Hemen vazgeçtim, mönü tam önümdeydi. Luther ve Vegener'in Yeri. Aldırmadım. Alacakaranlıkta Sayda Gölü'nden yola çıkıp dünyanın çevresinde Dinyeper Nehri boyunca üç tur attığım 'bogy' uçağımın yakıtı bittiğinden, Tophane'ye yeni matmazelle gelmiştim. Flâneur'lük etmeye zaman ve gün ışığı kalmamıştı ve kafamın içi Ulusal Güvenlik Dairesi NSA'nın soğuk savaş sırlarıyla doluydu. Bayramın yanılmıyorsam ikinci günü olduğundan caddenin kenarları bomboş sayılırdı ve yeni matmazeli, 10 Ocak 1997 akşamı gelen ve teninin süt kokusuyla birlikte fare masalının esinini annemin mavi moher ipliği gibi içime bırakıp giden genç Madlen'in bembeyaz hatırasının gülümsettiği gözlerimle demir kapının arkasında birkaç normal saniye şaşkın şaşkın seyrettiğim Zürafa Sokağı'nın önüne park ettim ve bildiğim ve en sevdiğim yoldan Tünel'e çıktım. Sadece Robinson Crusoe'ya göz kırptım geçerken ve Franz'ın yerine kapıdan uğradım. "Yıl 1991. İstanbul'dan haber gelmiş. Franz Mühlbauer kalp krizinden ölmüş." "Ve Deniz avcunu açmış, bir de bakmış ki avcunda bir yazı ve yazgısını tanımış. 'flâneur Esoterik Kolaj Kitaplığı' Deniz aramış, aramış, aramış, fakat kitaplığı bulamamış. Yıllar, çok yıllar sonra bir gün gazetede bir ilan görmüş. Birisi kitaplığının boşaltılması, kitaplığın ve kitapların tozlarının alınması ve yeniden yerleştirilmesi için gönüllü yardımcıları arıyormuş. Deniz koşup gitmiş, akıp gitmiş, tek gönüllü de oymuş zaten, yorulduğuyla kalmış. Bir bakmış, kitaplık o kitaplık, Deniz derin bir oh çekmiş, taşmış, taşmış, taşmış. Deniz kitaplıkta boğulmuş ve aynı gün ölmüş, bir kadının sırlarıyla ölmüş. Fakat bu acı masal, bu miras masal, bu öykünün konusu değilmiş, çocukluğunu arayan bir kuş adamın öyküsü, Dünyanın En Beyaz

Karabasani olacakmiş.” Katı Olan Her Şeyin birazdan Buharlaşacağından ya da çoktan buharlaşmaya başladığından habersiz, mönüyü istedim. Hemen vazgeçtim, mönü tam önümdeydi. (Almanların dil öğrettiği insanlara tattırmaktan gurur duyduğu mezelerden biri. Efendim?) “38 yaşındaki *Blueprint*, kıdemli subay arkadaşlarından epeyce yaşlıydı. [Savaştan çok sonra yerleştiği İstanbul’da, sol eliyle anılarını yazmaya başladı.] 1942’de *Donanma*’ya katılmadan önce, on yıldan fazla bir süre, hem Amerika’da hem de Avusturya ve Almanya’da Almanca okumuş ve Almanca dersleri vermiş, Ohio Devlet Üniversitesi’nden doktorasını almıştı. 1930’da Münih Üniversitesi’nde mezuniyet tezi için çalışırken, yemeklerini çoğunlukla yakınlardaki ünlü Osteria Bavaria barında yedi. Orada, çıplak tahta masaların arasında, sık sık, *Königinpastete* ve *russische Eier* yiyen başka bir düzenli müşteri görürdü. Daima aynı yuvarlak masada oturan ve etrafı dostları ve iş arkadaşlarıyla çevrilmiş sessiz fakat hırslı yerel politikacının adı Adolf Hitler’di.” Aperatifler, kahvaltılıklar, çorbalar, şarkılar, savaşlar, kitaplar, yemekler, kuşlar, filmler, tatlılar, içecekler... *Bauernfrühstücker*, *Königinpastete*, *russische Eier*, *Taco*, *Enchilada*, *Harpia harpyja*, *Megaceryle maximatus*, *Meleagris ocellata*, *Apteryx mantelli*, *Hyme à l’amour*, *Marseillaise*, *Ich bin die fesche Lola*, *Das ist Berlin wie’s weint*, *das ist Berlin wie’s lacht*, *Opiate Eucodal*, *Braunschweiger*, *Burning Candy*, *Combat Apple*, *Little Big Horn*, *Baby Go*, *Bobby Ray*, *Waterloo*, *Küçük Kırmızı Kitap*, *Fountainhead*, *Jane’s Fighting Ships*, *Terbiyeli Tavuk Çorbası*, *Aslan Ezmesi*, *Silinmiş Parşömen*, *Sana*, *Becel*, *Fruit d’or*, *Tango*, *Bonanza*, *Küçük Ev*, *Wag the Dog*, *Me voy*, *Naci en alamo*, *Alka-Seltzer* ve *en altta auf Wiedersehen*... Efes Pilsen var mı? “Var efendim.” O halde bir fiçı efes, bir *Braunschweiger*, bir *Baby Go*, biraz *Fruit d’or*, bol ekmek, yarısı kızarmış olsun, üzerine de iki *Alka-Seltzer* istiyorum. “Tablet-

leri her serviste zaten veriyoruz efendim.” “O halde, sürpriz. Beş gün önce, 1 Mayıs günü, ‘sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, Moskova saatiyle saat 5:36’da, bir Amerikan uçağı sınırimızı geçti ve Sovyet toprakları içlerine doğru uçmaya devam etti. Uçak düşürüldü.’ Tıka basa dolu toplantı salonu bir anda mahşer yerine döndü: alkışlar, çığlıklar, tezahüratlar, ayakları yere vurmalar. ‘New York, Chicago ya da Detroit üzerinde bir Rus uçağı görünseydi neler olurdu bir düşünün,’ diye ekledi, ‘Birleşik Devletler nasıl tepki gösterirdi? Savaşın başladığı anlamına gelirdi bu!’ Kruşçev, batıyı işaret ederken, bir kez daha havayı yumruklayarak bağırıldı: ‘O zaman şu soru akla geliyor: Bu uçağı Sovyet topraklarına kim gönderdi? Herkesin bildiğı gibi, Amerika’nın başkomutanı olan başkan mı? Yoksa bu saldırgan eylem, başkanın bilgisi dışında, Pentagon’un savaş yanlıları tarafından mı gerçekleştirildi? Amerikan askerleri kendi başlarına böyle bir eyleme kalkışabiliyorlarsa, dünya ne kadar kaygılınsa azdır.” “Tütsülenmiş domuz ciğerimiz kalmamış efendim.” Olsun. Zaten nerede olduğunu bile bilmiyorum. Ne gittim ne de gördüm. Ben Güzel Ankaralıyım. “Ama zehirli mantar sosuyla sadece özel müşterilerimize servis yaptığımız başka bir spesiyalimiz var. Biz ona Alpenkräher diyoruz. Braunschweiger’in muadili sayılır.” Âlâ ve rânâ! “Efendim?” Güzel yani, kırmızı gagalı dağ kargası da olur. Dağ kargası olduğu için olur ama! “Anladım efendim?” Çok açım, çok uykum var, çok susadım. Hırrrr!..

İstiklal Caddesi’ndeki kalabalığı ve kedileri Turkcell lambalarının ışığı altında seyrede okşaya yemeğimi yedim ve bir keyif sigarası yaktım. Biramdan büyük bir yudum içtim. Kafamı indirdiğimde Ankara’ya masal anlata anlata yağın en beyaz kar başlamamıştı henüz ve pazaryerinin dağılma vak-tinden 13 dakika sonra duracak aklım kalleş belleğimden bu sözcükleri toplamamış, sıraya dizmemiş ve dilimin ucuna yol-

lamamıştı. Bir esin bir hayat kurtarabilir. Tam 10 Ocak 1997 akşamı değildi o halde. Biramdan büyük bir yudum içtim. Kafamı indirdiğimde kırmızı bir tren büyük bir gürültüyle tam caddenin orta yerinden geçti. Trenin son vagonu, 1940'ta Çek polisinin Brno'da tutukladığı 250 Çingene çocuğunu Buchenwald Kampı'na, diğer vagonlarsa kamplarda toplanarak gaz odalarında imha edilecek 200.000 veya biraz fazla antisosyal ögenin bir kısmını Auschwitz'e götürüyor olmalıydı. Karşı kaldırımdaki kedi Kuzum'a benziyordu. Kuzum Alman kurt köpeği ve Sivas Kangal kırmasıydı.

Kuzey Kalkanı henüz kalabalık değildi ama büyük yuvarlak masada oturan grup çok eğlenceliydi. "Bir ara, (ki hangi bağlamda olduğunu asla öğrenemedim), felsefeci arkadaşım Ernst Bloch, durup dururken, hayatının bir döneminde milyoner olma fırsatını kıl payı kaçırmamış hiç kimse yoktur deyiverdi. Herkes güldü. Bu lafın onun tutarsızlıklarından biri olduğunu düşünmüşlerdi. Ama sonra konuşma tuhaf bir yöne saptı. Lehinde ve aleyhinde tartışmalar sürerken, Bloch'un sözü üzerine daha çok kafa yordukça onu daha fazla ciddiye almaya başladık; nihayet her birimiz avuçlarında milyonlara sahip olmaya çok yaklaşmış olduğu bir noktaya ulaştı. Derken birkaç garip hikâye gün ışığına çıktı." Birkaç yaşanmamış tesadüf, birkaç gölge yaşantı, birkaç güzelim tanıklık...

Sarhoşluğun aydınlattığı uzama, kazara, hani olurda yazıyla girerseniz, işiniz şansa kalmış demektir. "Biliyoruz ki, flâneur'lük yaparken uzak zamanlar ve yerler kır manzarasına ve yaşanan âna nüfuz ederek iç içe geçer. Bu durumun sahibi sarhoşluk evresi kendini belli ettiğinde, kan mutlu flâneur'ün damarlarında hızla akmaya başlar, kalbi saatin tik-takları gibi çalışır ve hem içsel hem de dışsal olarak şeyler, büyük popülerliğinin keyfini on dokuzuncu yüzyılda (ve elbette daha önceki dönemde de) süren -ve en önde kaval çalan bir çobanı, hemen yanında kendilerini müziğin etkisine bırakarak salla-

nan iki çocuğu, daha geride bir aslanı kovalayan iki avcuyu ve en geride de demir iskeletli bir köprüden geçmekte olan bir treni resmeden- ‘mekanik resimler’den birinde hayal ettiğimiz gibi görünmeye devam ederler.” Ama harflerin etkisi esrarınki kadar çabuk geçmez. Yazının sarhoşluğu, kalabalığın ortasında bir an görünüp kaybolan, fettan yüzünü peçeyle gizlemiş davetkâr ve ölümcül bir kadından büyülenmek gibidir. Neriman Köksal’ın ya da Sevda Ferdağ’ın genç kızlık hallerini görüp peşlerine takılmak gibi. Tramvay’ın içindelerse ne âlâ. Yoklarsa, “put the blame on mame, boys...”

“Ekmekler soğuyor baba. Annem mantarlı kaşarlı kafa tostları yaptı.” Hişt! “Berlin’de hikâye anlatılan ve dinlenen birkaç klasik mekândan birinde, Luther ve Vegener’in yerinde” arkadaşlarla” oturmuş düş görüyorum oğlum. “Ama yazmıyorsun ki baba, böyle unutursun. Not bile almıyorsun.” Vay canına yandığım! Ânında uçup gitti her şey. Nerdeyiz oğlum, bugün günlerden ne? “Kafayı mı yedin baba, evdeyiz, döndük ya! Anne, babam kafayı yemiş. Anne!.. Anne!..”

“Yazı yazmanın kendisi doğaüstü, tanrısal ve insani olmayan bir edim olduğundan, tamamen uyanmak için herhangi bir sözcüğü yazmak yeterlidir.”

Ama yazamıyorum ki. Yok yok, “Bartleby ve Şürekâsı” gibi, eylem olarak yazmanın olanaksızlığı ya da saçmalığı fikrine kapılmış falan değilim. [1996 yılında ya da bu kitabın baştan sona ikinci bölümünde olsam “Hazar Sözlüğü”nün (kestirmeden bkz. bir önceki kısa paragraf), geçen senenin ikisifirsıfıredilik sapsarı günlerinde olsam “Port Sudan”ın (bkz. 120. sayfadaki soğan kokulu paragraf) adını anardım.] Zaten şakaydı, akıldan da nefret etmiyorum, hayranım hatta. Düşte ya da büyük yuvarlak masadayım ve dinliyorum sadece. Masada kimler yok ki! Dinlerken notlar tutuyor ve sadece “alınılıyorum”. Bu bir düşünce kolajı, edebi bir *montaj*! Bir tür adanmışlık, ya da zorunlu avcılık. Anlarsınız ya!

“Yeni Diller hayal eden Rimbaud düş gücünü gömmek zorundaydı. Vergilius yaşamının sonunda şunu keşfeder: tüm bilgilerin çok ötesindeki bilgiye nüfuz etmek, bizden kaçan güçlere ayrılan, herhangi bir dünyevî anlatımı çok geride bırakan bir anlatım gücüne ayrılan bir görevdir. Geride yine, sözler sarmaşığında ve tüm dünyevî dillerden çok ötede, olması gereken bir dil bırakırlar. Bu, müzikten daha çok şey ifade eden bir dil olacaktır, göze *kavramaya yönelik* bütünlüğü algılama izni veren bir dil olacaktır. Vergilius, henüz bulunamayan bir dili düşündüğü izlenimini vermektedir, bu dil belki de ulaşılamaz bir dildir –‘Yazmak, yazarsak ne yazabileceğimizi bilmeye girişmektir’ derdi Marguerite Duras– çünkü hatıranın yalnızca bir tek zavallı anını akılda tutmak için sonsuz bir yaşam gerekirdi. Bir saniyenin tek bir bakışını, dilin uçurumunun derinliğine atmak için de sonsuz bir yaşam gerekirdi.”

“Birinci sınıf yetenekler –diye yazıyor Schopenhauer– asla uzman olamayacaklar. Varlık, bütün olarak, çözülmesi gereken bir sorun olarak sunulur onlara ve insanlık her birine, şu ya da bu biçimde, yeni ufuklar sunacaktır. Dâhi sıfatına ancak, çalışma konusu olarak büyük olanı, gerekli olanı ve genel olanı ele alan layıktır.”

“Güzelim insanlar dediği ve tarih dışı bir coşkuyla hep sunduğu, o ana kadar onlara bir tek bu kötülüğü yaptığı orman klanının içindeki sırtlanları dürten, taze et kokusuyla aniden uyandıran şey neydi? Miskin, sefil ve kimi zaman yer-siz yurtsuz yaşamayı varoluşsal bilinçten yoksun basitlikte, bir etiket gibi algılayan bu zavallı mekteplileri birden, leş sandıkları, henüz öldü sandıkları etten yayılan taze kan kokusuna üşüştüren... Şey? Onlara ve bir anda, vahşet tiyatrosunun kanlı perdesi iner inmez daha, ölümcül bir tuzağın içine çekilmek istendiklerini duyumsatan şey! Neydi? Yazmak, diye anımsadı. ‘Tek başına bir insan, tek başına bir cehennem

olarak yazmak.’ Bir metin nasıl kurulur, nerede dallanır, nerede budaklanır, kapanır, neresi çiçek açtırmaya en uygun daldır? Okuru hangi çıkmaz sokaklara bilerek sokmalı, sokağın nerelerini aydınlatıp, hangi kaldırımları, kapı eşiklerini karartmalı, yazıyı nerede ne kadar savunmalı, okuru nerede nasıl korumalı, kollamalı? Metnin dayatıyor olduğu biçimsel taarruza nasıl karşı durulur, ya da karşı durulabilir mi, ona teslim mi olmalıyız yoksa savaşılmı mıyız onunla? Hangi hassas tartıyı kullanmalı yazarken? Ya dürüstlüğü, ya sorumluluğu neyle eşitleyip nasıl tartmalı? İçtenliği tartabilecek bir kantar kimin elinde varsa zahmet edip bulmalı, gidip ödünç istemeli. Hah! Değildi işte. Bu tür bir yazmak durup düşünmek, kurmak demektir. Teslim olmak değil emanet vermektir. Ustaların işiydi öyleyse. Deniz’in yazmak dediği, yazmak istediği başkaydı, bakılmaz hızda, görülmez renkteydi. Beyazdı. Daha hızlansa şeffaflaşacak bir beyazlıktı. Ve eskildi. Sadece anımsanılması tüm bir ömre bedel, ama anımsanabilmesi şansı bile çoğunda bir ömrün sınırlarını aşan en eski olanaktı. Annesinin telkinleriyle durup kalkan, oturup koşan, terbiyesine çoktan başlanmış bir çocuk gibi yazamazdı o, akamazdı, esemezdi de gönlünce. Terbiyeye gereksinmezdi zihni yazarken, ne de askeri bir intizama sokulabilirdi. Tüm keşfetmeleri yazmak’ın içinde gerçekleşmişti, tüm öğrenmeleri, durup kalkmaları yazmak’ın izniyle olmuştu, yazmak’ın kendisi bile. Bir meleğin gözyaşlarına yazarken tanık olmuş, vahşetine de yazarken rastlamıştı ya. İçinde usul usul dokumuş, sulayıp beslemiş, uyandırıp diriltmişti. Tek başına bir insan, tek başına bir cehennem olarak yazmak. Tam da böyleydi işte. Dilin, önünden kaçılmaz, ışıklı, ah ışık fazlası öğretisi. Bir büyüydü en başta.”

“Temmuzun son pazarı ve yağmur yağıyor. O pazar günü sevgili kardeşim, Goethe yüzünden, tam bir yazma felcine tutulduğunu hisseder ve günü parmaklarına bakarak geçirir. ‘İş-

te bu yüzden pazar günü bana tatlı gelir, işte bu yüzden bana yağmurlu gelir. Yatak odasında oturuyorum ve sessizliğin tadını çıkarıyorum, fakat, dün tüm varlığımla kendimi adamak istediğim bir etkinlik olan yazmak yerine, şu anda gözlerimi dikip parmaklarıma bakmaktayım. Sanırım bu haftayı Goethe'nin etkisinde geçirdim, bu etkinin gücümü tükettiğine ve bu nedenle yararsız bir insana dönüştüğüme inanıyorum. Yazmayan bir yazar deliliğe davetiye çıkaran bir canavardır.” Canım Kafka...

Bir de hiç var olmamış yazarlar var. “Traven'in öyküsü onun Ret öyküsüdür' diye yazdı Alejandro Gandara *Altına Hucüm*'un İspanyolca baskısının önsözünde. Gerçekte bu, bilgi sahibi olmadığımız ve olamayacağımız bir öyküdür, bu da onun gerçek bilgi olduğu anlamına gelir. Tüm geçmişi reddederek, içinde bulunduğumuz zamanı, yani tüm varoluşu reddetmiştir. Traven asla var olmamıştır, hatta çağdaşları için bile. Kimliğinin belirlenmesine karşı çıkışındaki güçte çok trajik bir yan vardır. 'Bu gizli yazar –der Walter Rehmer-var olmayan kimliğinde, modern edebiyatın tüm trajik bilincini özetlemektedir. Bu öyle bir yazma bilincidir ki, yetersizliğiyle ve olanaksızlığıyla yüz yüze gelince, bu yüzleşmeden asıl sorununu yaratır.”

Bir de, *Dip Metin*'de dendiği gibi, “şiiri anlamamızın nedeninin anlam değil deneyim olduğunu” keşfeden ve bu çaresizlikle susmayı yeğleyen yazarlar var. “Yaşamımda bir kez –dedi, o dizeleri yazdıktan yıllarca sonra– içimde soylu bir şey hissettiğimi, tatlı ve yürekle algılanan şeyler söyleme yeteneğim olduğunu keşfettim. Ancak zaman, onlara zarar vermenin çok ötesinde, hepsini silip süpürdü.’ Magris'in yorumuna göre, Marianne Jung, şiirin yalnızca onun yaşadığı gibi bir deneyim ortaya çıkarsa anlam kazanacağını ve o boşluk bir kez geçince şiirin de geçip gideceğini farketmiş olabilir.”

Bir de, “Chamfort Hayır’ı o kadar ileri götürdü ki, Fransız İhtilali’nin kendisini suçladığını düşündüğü gün –ki başlangıçta onun ateşli yandaşıydı– öyle bir ateş etti ki, burnunu kırdı ve sağ gözünü çıkardı. Daha ölmemişti. Israrını sürdürdü ve bir bıçakla gırtlakını kesti, etlerini çekip çıkardı. Kanlar içindeyken silahıyla göğsünü deldi ve sonunda, dizlerini ve bileklerini de kestikten sonra, gerçek bir kan gölünde yığılıp kaldı. Ancak, ruhunun vahşice dağılıp parçalanmasıyla karşılaştırılırsa, tüm bunlar solda sıfırdı. ‘Niye yazmıyorsun?’ diye sormuştu kendi kendine birkaç ay önce. Pek çok cevabın arasından şunları seçti: Çünkü, bence, halkın zevksizliği ve hasedi had safhada. Çünkü birtakım edebiyatçılar gibi, boş yemlik önünde tepişen ve çifte atan eşeklere benzemek istemiyorum. Çünkü yaşamadan ölmekten korkuyorum.”

Birde, şiirin röportaj vermek olmadığını fark eden şahane yazarlar var. “Mallarmé hedefine dosdoğru gider. ‘Crise de Vers’de, edebiyatın olanaksızlığı üzerine konuşma saati geldiğinde, sözü pek döndürüp dolaştırmaz: ‘Anlatmak, öğretmek, ayrıca tanımlamak güçlük çıkarmaz ve düşünce değişimi için, yabancı bir eldeki madenî parayı sessizce almak ya da bırakmak bazen yeterli olsa da, söylemin başlıca görevi, edebiyat dışındaki tüm çağdaş yazı türlerinin katıldığı *evrensel röportaja* hizmet etmektir.”

Edebi evrensel röportaja *kâtiplik* yapan en çaresiz muhabirdir şair...

“‘Yaz!’ demiş dedeme babası. Yazmış... Düşünde uzak bir kent görmüş. İçinden derin ve şefkatli bir ırmak akıyormuş. Irmağı nenem sanmış. 1. Cumhuriyetin ilk yıllarımış. Çizik çizik olmuş kanatları, çizik çizik olmuş yüreciğiyle seçme sınavlarına katılmış. Birinci olmuş ve kendini birden nenemin kucağında bulmuş. Nenemin adı Solanj. Çok beyaz, çok küçük, çok güzel bir kadınımış. Gagası ve kuyruğu ve kanatları varmış, dokunsan kırılacaktı. Dedem ona dokunmuş, çün-

kü başka çaresi yokmuş. İyi ki dokunmuş. Solanj'dan çok daha küçük kanatlı, çok daha küçük kuyruklu, çok daha küçük gagalı, çok daha beyaz, cam gibi, el kadar, süt kokulu bir kuş doğmuş. O annem benim, adı Madlen. Madlen büyümüş, büyümüş, büyümüş, büyürken hep düşmüş, kırılmış, incinmiş, un ufak olmuş, etrafa saçılmış. Kanatları ve yüreği çizik çizik olmuş bu toz zerrelerini bir adam toplamış, yapıştırmış. Adam çok komikmiş, Çaplin kadar komik, en az onun kadar melekmiş. Çünkü şairmiş. Madlen ile Laşpaş âşık olmuşlar birbirlerine ve evlenmişler. Bir çocukları olmuş, erkek sanmışlar, adını Deniz koymuşlar. Madlen daha büyümüş, büyümüş, kocaman olmuş, kanatları düşmüş, gagası, kuyruğu düşmüş, teni kömür kokuyormuş artık ve bu gri kokuyu bir tek kendi duyuyormuş. Laşpaş'ı terk etmiş, gitmiş Sosyalist Partiye genel sekreter olmuş, çünkü başka çaresi yokmuş.”

“Bu benim öyküm değil. Bir öyküyü sadece aktarıyor olduğunuzu ısrarla belirtseniz de, bu aşırı macera çağında onu size atfetmeye hazır dinleyiciler hep olacağı için, hikâye anlattığına ilk ve son kez bu akşam tanık olduğum ressam Eduard Scherlinger'in büyük bir hikâye anlatıcısı olup olmadığı konusuna girmek istemiyorum.”

“Babam Nazi Partisi'nin gençlik kulübüne girdiğinde çok küçükmiş. Ona kızmaya hakkımız yok. Hitler milyonlarca insanı kandırmış, 15 yaşındaki babamı mı kandıramayacak?”

Hatırlıyor musun Madlene... “Adım Marlene Su, unuttun mu?” Hatırlıyor musun Marlene, tam 10 Ocak 1997 akşamı bana gelmiştin? Yarısi kar altındaki evime. Şimdi olduğu gibi gene bembeyaz giyinmiştin. “Evet, Ankara'ya masal anlata anlata yağan en beyaz kardı.” Çocukluğumuzdan beri. “Ama sen berbat haldeydin. Telefonlarıma da hiç bakmıyordun.” Bir seferinde baktım, unuttun mu? “Tabii tabii, ne demezsin!”

“Deniz birden uyandı. Yatakta doğruldu. Yanında yatan İde idi. Dürtüp uyandırdı İde'yi. ‘Peki ama sen ne zaman

geldin buraya, neden beni hiç aramadın?’ ‘Aramaz olur muyum, yüz binlerce kez telefon ettim. Lakin hiç yanıt veren olmadı,’ derken İde de doğruldu. ‘Bir seferinde ise çok kaba ve öfke dolu bir adam çıktı telefona, burada Su diye birinin oturmadığını söyledi ve yüzüme kapattı telefonu. Ne var ki onun da bir düş olduğunu uyanınca anımsadım.’ İde, deniz suyun boynuna sarıldı, öptü atı. Bir zamanlar isim verdiği o mahzun oğlandan çok farklı görünüyordu. ‘Fakat sen rüyadakinin aksine çok berbat görünüyorsun, ne oldu sana böyle? Şu haline bak! Sabah olsun da tırnaklarını ve sakalını bir güzel keselim.’ ‘Sen de çok solgun gibisin!’ ‘Nasil olmayım! Saatlerdir kapıyı çalıyorum, çok üşüdüm, eşiğe büzüldüm. Nihayet gelip açtın, fakat üç seferinde de yüzüme bakıp bakıp geri kapattın kapıyı. Son seferinde, tam elimi sana uzatıyordum ki, beni iteledin.’ ‘Hay allah! Oysa ben hiçbir şey görmedim ki!’ ‘Sonra arka bahçeye gittim, sana seslenecektim, baktım ki pencere açık ben de içeri girdim. Yatağına uzandım.’”

“Bu diyaloglar nereden Su?” Fare Masalı’ndan Marlene. Unuttun mu yoksa? “Anlatmadın ki bana daha!”

“Küçücük, miniminnacık, el kadar bir kızmışım, Sayda Gölü’nün etrafında hopluya zıplaya, şebboyları okşaya koklaya, uyanış şarkıları söyleye şakıya, sarı saçlarımı rüzgâra ellete sevdire yürüyormuşum. Avcumda sabah nenemin verdiği kocaman, kara bir üzüm salkımı, sularını emiyor, kabuklarını ağzımda buruşturup tükürüyormuşum, yoksa karnım ağrıyormuş. Derken yüzümü göle döndüm, gölün üstünde yürümeye başladım, her yanım üzüm salkımı, sesim bile üzüm salkımı, siyah, beyaz, yeşil, kırmızı, mavi, turuncu, çini rengi, çekirdekli, çekirdeksiz, saplı, sapsız, yapraklı, yapraksız... Biraz yürümüşüm ki önüme dev bir balık çıktı, başımı kaldırdım, iyi göremiyordum ama kafasındaki kocaman bir şapka olmalıydı, şapka sabah güneşini örtünce ürperdim, çıplak be-

yaz kollarım üşüdü, çıplak beyaz diz kapaklarım üşüdü, siyah sarı saçlarım üşüdü, menekşe kokan boynum üşüdü. Dev sevecendi, gülümsüyordu, çömeldi, bir üzüm kütüğünün üstüne oturdu, beni avcuna aldı, yüzüne tuttu, siyah gözlüklerini başına çekince çok korktum, devin gözleri yoktu, boştu, karanlıktı... Birden yataktan sıçramışım, dedem bana bakıyordu, yumuşak kemikli elleriyle yüzümü kucakladı, sana bir şiir yazdım dedi, kâğıdı elime tutuşturdu. Dedemin dediğine göre, 'su, su, su,' diye inliyormuşum."

("Aşk bu," diye hımladı, büyük yuvarlak masanın bir ucundaki romantik dinleyici. "Ama onu kayıp nene yadigârı kitabın içinde aramak bile cesaret ister." Teşekkür ederim bayım.)

"Aaa! Bunu anımsıyorum, bu benim rüyam." Evet, senin rüyan, ya da benim düşüm. Hatırlıyor musun o geceyi Marlene? Ankara'ya masal anlata anlata yağan en beyaz kardı. "Çocukluğumuzdan beri Su!" Evet, çocukluğumuzdan beri Marlene. Hayatımı kurtardığını da biliyor musun? "Farkında bile değilim!" Neden kendini sunmak için yıllarca bekledin Marlene? "Bir sevişmeyle ölebilir kuşlar Su ve kadınlar başka türlü incinir. Hem iyi ki beklemişim. Gördün mü bak, tam zamanında gelmişim." Evet, tam ânın kalbinde imdadıma yettiğin, ne bir an önce ne bir an sonra. "Ama seni sadece benimle esinleyebildiğimi düşünmek hâlâ imkânsız geliyor bana. Hayatını kurtardığımı düşünmekse olağanüstü!" Yaşama sevincinin de aynı işaretlerle yan yana, alt alta ya da üst üste kâğıda yazıldığı Tanrı'nın harflerini kaybetmiştim. "Canlı olan bir şey arzulamalıydın." Arzuluyordum zaten, hem de yıllardan beri. Taş gibi hisliydim ve yeniden gülümsemek istiyordum. "Çok güzel gülüyorsun Su!" Sadece yazıdan sarhoş olduğum zamanlarda İde, sadece o muhteşem anlarda. Ve içinde olduğum anlar için sana minnettarım. "Abartma istersen."

“Bayram amca arıyor baba. Saksılarına ne yaptın diye soruyor.” İşemiş de oğlum. “İşemiş Bayram amca?” “İşemiş mi?” “Evet, öyle diyor.” “Babanı versene telefona.” “Bayram amca seni istiyor baba.” Uyuyor de. “Uyuyor Bayram amca.” “Uyuyor mu? Vay canına yandıgım! Ona deki uyanınca, Hintkenevirlerimi mahvetmiş.” “Hintkeneviri ne demek anne? Anne!..”

“Baudelaire’in esrarla sarhoş olmuş kişinin zaman bilincini tanımlamak için bulduğu deyim, devrimsel tarih bilinciyle ilgili bir tanıma da uygulanabilir. Esrarın etkisiyle düş(ünce)lere daldığı bir geceden söz eder: “Ne denli uzun görünürse görünsün (...) sanki sadece birkaç saniye sürmüştü, hatta sonsuzluk içinde bir yeri bile yoktu.”

Kar yağışından kaçanlar, trenden atlayanlar ve pastanelerin sokağın tam içindeki kuştüyü deri koltuklarında oturmuş pınar başında turlayanlar Kuzey Kalkanı’na sığınmaya başlamıştı. Yuvarlak masa tüm kalkana hâkim bir tepede olduğundan grip çıkan herkesi kolayca görebiliyordum. Saatlerdir sadece dinleyen Adolf bir soru attı ortaya. Aklında aşk mı vardı acaba? “Bir köpek kuyruğunu niye sallar?” Herkes güldü. Sağ kolunu öne doğru uzatıp herkesi susturdu ve kendi sorusunu kendisi yanıtladı. “Çünkü köpek kuyruğundan daha akıllıdır. Eğer kuyruğu daha akıllı olsaydı, kuyruk köpeği sallardı.” Herkes gene güldü. Sadece Walter gülmüyordu ve zorlu düşüncelere dalmıştı. Düşüncelerinin kıvılcımı bir şimşek hızıyla çaktı ve Adolf’un gözlerinin içine baka baka konuştu. “Köpek kamuoyunu kuyruksa enformasyonu simgeliyor, ya da köpek enformasyonu kuyruksa politik kampanyaları... Ya da köpek halk kuyruksa hükümettir. Bu filmde işlenen, birkaç yıl sonra karışacağınız kanlı skandalı örtbas etmek için enformasyon araçlarının (sonraki adıyla medyanın) ve kamuoyunun uzmanlık düzeyinde yanlış yönlendiri-

lişidir. Ya da, filmdeki kişisel ilişkiler düşünülduğünde, köpek Kayzeri, kuyruksa Kayzerin, vakit geçirmeden hasar tespiti görevini üstlenen halkla ilişkiler danışmanlarını temsil eder.” Adolf şaşırmişti, kavgalı olduğu siyah kaplı defterini çıkarıp Walter’in adını not etti. Sonra, geldiği gibi, ama bu kez kapkara koluna bembeyaz giysisi içinde masmavi Marlene’i takarak gitti. (Evet ya, Marlene’i! Peki o zaman, Paris neden düştü?) Kapıdan tam çıkarken Walter’e döndü ve dedi ki: “Sadece şakaydı dostum, sadece bir şakaydı...”

“Bazı kelimeler albayım, bazı anlamlara gelmiyor.”

Mesela melek gibi, mesela mavi gibi. Hızlanınca beyaz zaten hiç görünmüyor, ya da her şey beyaz oluyor. Gelseydi İkinci Dünya Savaşı çıkmazdı. Ne yalan söyleyeyim, Adolf’un değil ama, Ernest’in, John’un, Gary’nin ya da Yul’un yerinde olmayı çok isterdim. Üstelik ekstralar hariç haftada 2000 dolar kazanıyordu ve Einstein gibi o da Ulmluydu.

“Bat dünya bat!”

“Yamru yumru burnu, toparlak yüzü, bira göbeği, sinek gibi gözleriyle aslında fenomen olacak kadın değilmiş Marlene. Erotik olsun diye kaşları inceltilmiş, alt dudağı makyajla daha sarkık gösterilmiş, burnu düzeltilmiş, dört tane azı dişi çektirilmiş, uzun süre sadece çorbayla beslenmiş...”

“Mış, miş, muş! Gak, guk, vrak, vrak! Sinema bu Küçük Jo, ne olacaktı başka! Kişi güzelliği gerçeklikten bir kaşıkla çekip çıkarmalıdır, ayrıca sinemada kabuklu yemiş yememeli, kement atmamalı, öksürmemeli, tıksırmamalı, hapşırmamalı ve balgamını yutmalıdır.”

Oğuz’cuğum Atay’ım. Yorma kendini sen. Ben Er Ryan’ı da Kurtarmak istiyorum. Manipülasyon da olsa, tanklar geçerken Edith’i dinliyorum. Eski yeni tüm fahişeleri, senin gibi ben de çok seviyorum. Kendimi onların arasında güvende hissediyorum. Komünizm limanından yola çıkıp Kuzey Çimenliği’nde demir atan, Küçük Ev’in 200 yıllık geçmişiyile

yaşıit ağaçların altına uzanmış “Kaynak” kitap okurken beklenmedik bir kazanç düşleyen sayfaları sevmiyorum, onlara bazen gülüyor bazen kızıyorum. Şimdi onlar bir *Tarafta*, bizse onların gözünde Titanik’teyiz. Ama bu iyi, öyle değil mi? Tek kitapla, tek limanla, tek haritayla, tek uçakla, tek Kibbutzs’la anlaşılamayacak kadar soğuk savaş, karışık hayat, düzmece tarih. Elek Tanrısını daha sıkı, daha rafine, hiç kaytarmadan çalışmaya davet ediyorum. Ama ben Er Ryan’ı da Kurtarmak istiyorum. Sevgili Bay A.’ya tarihsel bir malzeme vermek için değil, yoksa onun kuşlardan niye nefret ettiğini çok iyi biliyorum...

“A. ile ben yaklaşık yirmi beş yıl önce tanışmıştık. O zamanlar büyük ve belirsiz umutları paylaşıyorduk. Dünyanın değişeceği düşüncesi, serüven dolu bir hayat beklentisine karışıyordu. O dönemi asla küçümsemeyeceğim, alay edenlere de katılmayacağım. O zamanlar, daha sonra öğrendiğimiz ciddi ve önemli birçok şey gibi, korkuyu, kıskançlığı, alçaklığı bilmiyorduk. Tanrıya inanmıyorduk, ne de başına gülünecek denli talihsizlikler gelen bir şeytana. Son derece gözü pek ve sevecendik. Bütün bunlar gençliğimize hakaret etmememiz için yeterli. Sonra bu hayatı noktalamak zorunda kaldık. Dünyanın durağanlığı baskın çıkmıştı; ona karşı gençlik gücümüz tükenmeye başlamıştı bile; körü körüne inanç, her zaman olduğu gibi, konuşarak siyasete dönüşüyordu; seyirciler kavganın belirginleşen sonucuna alkış tutuyordu.”

“Gizemli boz kivi gece ısıklarını çalıyordu. Genellikle güneş batar batmaz başlayan ötüşleri yüksek ve şırıltılıydı. Erkek ötüşü yirmiye varan sayıda ‘*ah ill*’ gibi uzun ısıklardan oluşurdu; dişi ötüşleri daha boğazdan, haşin çığlıklar olarak çıkardı.” Uyu hadi bebeğim. Yum gözlerini ve uykuyu çağır tatlı Edip’im...

“O zamanlar, Mao Zedong’un Çin toplumunu parçalayan Kültür Devrimi’nin sesleri, dinleme yapanların kulaklıkların-

da yankılanırdı. Dinleme operatörlerinden biri, ‘her gün kopyaladığımız yazılarda devrim yankılanırdı’ diyordu. ‘Örneğin, üstünlük sağlama sanatının bir türüymüş gibi, ha bire Başkan Mao’nun sözlerinden alıntı yaparlardı. Hepsinde Küçük Kırmızı Kitap’tan bir tane vardı ve bir okuma ağı kurmuşlardı. Başka bir operatöre, içinde Mao’dan alıntılar olan ve paragraf numarasını belirttikleri bir sayfa gönderirlerdi, ve sonra hepsi havalara zıplayarak, ‘İşte burada, bunu da okuyun! Ben senden daha iyi bir komünistim’ derlerdi.’ Kızıl Muhafızlar gibi, dinleme operatörlerinin de ellerinin altında Mao’nun Küçük Kırmızı Kitap’ından bir kopya bulunurdu.”

“Antarktika Yazı’nda, kırmızı gagalı, inci grisi-beyazı, derin çatallı kuyruklarıyla deniz kırlangıçları Drake Geçidinden yaklaşan gemiyi yan yatmış seyrediyor. Bizim çiftlik kırlangıçlarının birbirlerine yapıştırarak kap şeklinde yaptıkları yuvalarına benzer deniz yosunundan yuva yaparlar kayalıklarda. Bu mevsimde Antarktika’dadırlar ama gün ışığı solmaya başlayınca Arktik’e kadar enlemleri kat eder, böylece bütün canlılardan daha fazla gün ışığından yararlanırlar. Eğer gerçekten aydınlanmak istiyorsanız yapmanız gereken bu işte. Bilim onları ‘Sterna paradisaea’ olarak bilir.”

“Uzun zamandır planlanan bu Kıyamet Günü provasının zamanlaması, Mount Weather’ın altındaki beton sığınakta günlük elbiseler giymiş memurlara pek tekin görünmüyordu. Beş gün önce Francis Gary Powers’ı taşıyan U-2 casus uçağı güneye, Orta Rusya’ya doğru gitmişti – ve sonra hiç ses çıkmamıştı. Herkes uçağın düştüğüne, pilotun da öldüğüne karar vermişti. Ertesi gün düzmece bir hikâye yayımlandı. Sığınağın derinliklerinde, Kruşçev’in konuşmasının her yeni sayfası eline ulaştıkça Eisenhower’ın şaşkınlığı da artıyordu. Konuşma metni, Amerikalı görevliler havalandıktan hemen sonra telsizle ulaşmıştı. Eisenhower, büyük bir seçim yılı skandalı yaratacak karabulutları görebiliyordu. Saat 10:32’de, Rusla-

rın hayali nükleer saldırısı sona erdi. Ama şimdi, Eisenhower, Kruşçev'in bomba etkisi yapan sözlerine yanıt vermeliydi ve buna karşı Yüksek Nokta sığınağı hiçbir koruma sağlayamıyordu. Ulusal güvenlik timinin geri kalan kıdemli elemanları Washington'a dönerken, başkan en yakın danışmanlarını acilen bir araya topladı. Başkan'a sunulan sabah brifingleri sırasında, haritalarda sıcak noktaları işaretleyen yaverlerin toplu işneleri tükeniyordu. Eve Dönüş Planı kod adlı operasyon, Kuzey Kutup Dairesi'nin 1.110 kilometre kuzeyinde, bir buz ve kar çölü olan Thule (Grönland) isimli bir Eskimo köyünün yakınlarındaki bir hava üssünden başlatıldı. Kutbun mor-siyah kışında, uçak teknisyenleri, Soğuk Savaş'ın en gizli görevlerinden birisi olan büyük saldırıda görev yapacak hemen hemen elli bombardıman uçağını ve tankeri hazırlamak için -35 santigrat derecede çalıştı. Tüm uçuş ve bakım ekibi soğutmalı vagonları andıran geçici binalara yerleştirilmişti. Beyaz Saray'da güneş, tertemiz düzenlenmiş Elipse'in karşısına gölgesini düşürdüğü Washington Anıtı üzerinden henüz görünmeye başlamış ve Tidal Basın boyunca çiçek açmış az sayıdaki kiraz ağacını aydınlatıyordu. Eisenhower'ın Ulusal Güvenlik Konseyi toplantıları zamanında başlar ve Kabuki Tiyatrosu kadar zarif olurdu.”

“Elbette boşluk önemli, pinpon masası bir futbol sahası kadar geniş bir salonun tam ortasında olmalı. Salonun tavanı bulutlara değmeli, en az salon kadar geniş bir çalışma odası, odaya komik kaçmayacak, ya da kaçacak büyüklükte bir çalışma masası, tavana değen bir kitaplığı, içine tüm aşklarını sığdırabileceği, salondan daha büyük bir yatağı olmalı salonun içinde.” Radyoya gerek yok, aşkları, şarkıları var. “Pinpon sadece cesur insanlar içindir,” diye sürdürdü kastını, “çünkü pinpon sessizlik ve boşluk oyunudur, duyuyor musun beni geveze ve kıllı kadın?” Unut elini. Elin gövdenden bağımsız kalacak. Elinin kendi hayatı var, kendi aklı, kendi hafı-

zası var. Kopar gövdenden, kes elini. Kes at! “İyisi mi, önce, bir dantelli uçuşu al ve tuğladan bir evin önüne koy. Eline bir baston ver, kafasına bir fötr oturt. Suratına komik bir bıyık çiz, kalbine derin bir ferahlık boya. Simsiyah giydir ve beklet onu. Beklet ona. Ansızın geliverecek olanı, beklenmeye en değer olanı. Devam et boyamaya, devam et düşünmeye şimdi. Bastonlu adam saatlerce kııldamadan beklemişken, bir anda *nasılsa* bir adım sola çekiliversin. Bir adım. Sadece çatıdan düşen bir kiremidin sığabileceği kadar geniş bir adım. Ama sadece o an. Ya da, arkasında açık duran pencereden iki sakar boyacının sokağa, evin önüne koymak için uzatıyor oldukları, az daha kafasına çarpacak olan merdiveni de görmediği halde, *nasılsa* eğilsin ve çoktandır çözükle durduğunu gördüğü ayakkabısının bağcığını bağlayıversin komik bıyıklı adam. Tam o an işte. Nihayet beklenen tehlikeli âşık gelsin ve birlikte, kol kola uzaklaşsınlar kara giysili adamla.” Hep ve sadece güldüğün *zahmetsizliği* anımsadın mı şimdi? Peki ya, bol su içmesi gereken pancar gibi niye düşünmeden gülüp duruyordun?

Vincent, karısını ve âşığını öldürme suçundan yargılanmış ama beraat etmiş uzman dublör bir gösteri pilotudur. Kadın, bir ilkbahar günü, kırın ortasındaki evlerinin üst kat penceresinden, havada taklalar atan, taklalar atarken evlilik yıldönümlerini kutlayan kocasının iki kişilik üstü açık uçağıyla yaptığı özel gösteriyi bir yamaç paraşütçüsü gibi sallana inleye seyrediyordur. Kamera dışarıdan çekim yaptığı için bu sırnaşıklığın nedeni seyirciler için birkaç saniye daha bir muamma olarak kalır. Birden irkilir ve bağırır: “Bu kocamın el yazısı değil!” Kamera iç mekâna döner. Hemen arkasında malum pozisyonda duran âşık adam paraşütün dümeni elinde apar topar giyinmeye başlar ve kaçır. Kadın da mizansen gereği kendini küvete atar. Küveti köpürtür, etrafa kokular sıkır. Ama tüm bunlar nafiledir. Çünkü kocası Vincent

Zeus'tan daha kurnaz ve, bir değil, birkaç dalda uzmandır. Hani ya tam sistemin istediği bol sertifikalı adam! Bu arada Vincent uçağını yakınlardaki havalimanına demirlemiş ve kamyon motoru taktığı sarı Volkswagen'ıyla tali yolda sotaya yatmıştır. Biraz sonra karısının âşığı 14 çekerli otomobiliyle ana yoldan hızla geçer. Vincent adamın peşine takılır, onu geçer ve ilerideki sert bir virajda pusu kurar. Yol, sevgilileri hep frigorifik ya da buzhaneden çıkan genç bir adamın imreneceği kayganlıktadır. Âşık adam otomobiliyle birlikte havalanır ve Uzay Yolu'nun Atılgan gemisine çarpar. Ama bu sahne kayıt dışıdır. Vincent elinde bir buket çiçekle eve döner. Karısı küvettedir ve ortalık meni kokuyordur. Seyircilerin bile duyduğu kokuyu sadece kadın duymaz ya da duymazmış gibi yapar. Vincent bu tür köylü kurnazlıklarıyla tava gelecek adam değildir, vakit kaybetmeden planının ikinci aşamasını devreye sokar ve karısını piste davet eder. *Tango* yapmak için elbette. Bir şişe Bordeaux şarabı, iki kadeh, bir avuç tuzlu fıstık vesaire, tüm kutlama zerzevatını uçakta hazır etmiştir. Birazdan kurulanmış halde karısı da piste gelir. Uzman Vincent seyirci koltuğunun emniyet kemerini bozmuştur tabii ki. Daha ilk taklada karısını bir "chaff" parçası gibi araziye boşaltır. (Not: Çeşitli boylarda kesilmiş ve farklı frekans değerlerine sahip metal şeritler, folyolar ya da metal içeren cam liflerine "chaff" denir. Uçaktan atılan bu malzemeler elektromanyetik enerjiyi yansıtmak ve radarlardan, dolayısıyla mermi ve füzelerden kurtulmak için kullanılır.) Ama karısına havadayken hoşça kal demeyi ihmal etmez. Birkaç yıl sonra, davanın yargıcı olan L'Elegant, Vincent'a şantaj yapar. Avukatlar adaletin tiyatro dürbünleriyle ispatlayamamış olsalar da, yargıç, Fransa kırsalında hayatın ve kadınların entrikalarından kurtulmuş sakin bir emekli hayatı süren mutlu Vincent'ın uzman bir katil olduğunu biliyordur. Şantajın nedeniyse, yargıcın yeğeni Paul'ün karısıyla olan sorunlarıdır.

Marie'nin gözü, bir öğlen vakti sokak kafelerinin birinde otururken, birkaç masa ötedeki kocasını ısırır. Zamparalık yapmaya hazırlandığından kuşkulandığı Paul'den daha hızlı davranarak kalkar ve kocasını eve döndüğü taksinin şoförüyle aldatır. Yakışıklı Paul'ün, birkaç sanayi tüpü iriliğindeki şoför tam boşalacakken gerçekleşen baskınıysa, elbette ısırgan otu karısının takdiridir. Zeytinyağı gibi suyun yüzünden bakan güzel Marie evi terk eder. Paul'ün erkeklik gururu fena halde incinmiştir. Yaralı kalbini amcası yargıç L'Elegant'a açar. Yargıç amcanın kararı bellidir. Marie ölecektir ve bu işi bedavaya yapsa yapsa Vincent yapabilir. Müzmin bir bekâr olan yargıç L'Elegant, yeğeni Paul ve Vincent, birlikte Paul'ün karısı Marie'yi aramaya başlarlar. Birbirleriyle çok iyi anlaşılan üç erkek, yol boyunca kadınlarla ilişkileri hakkında konuşurlar. "Bekâr için 'mutluluk, üzerinde durulan yerin ayakların kapladığı yerden daha büyük olamayacağını anlaşılmıştır.' Bekâr, her defasında daha da küçülen o yeri kabullenmeyi bilir; öldüğünde gereksinim duyacağı tek şeyin, tabutunun gerçek boyutları olduğunun bilincindedir." Belki hiç çocuğu olmayacağından ve ölümü bir kat bile artmayacağından, sadece kendi ölümünü ölebilir.

"Simsiyah miyavladı kedi. Can havliyle yokuştan aşağıya koşuşu, bir tek atların ya da at gözlüğü takmışların görebileceği, gecedен çok karanlık bir sokağın beyaz ve ışıltılı bir kılıçla infazı gibiydi. Oysa çok netti. At, soluk ve yumak olmuş mavi, turuncu, sarı, çini rengi miyavlamaları duyar duymaz, yokuşun boynunu vuranın beyaz anne bir kedi olduğunu anımsadı. Zavallının kuyruğuna mı basmıştı? Burnu bir taş a değen birinin zamansız ürpertiyle, kalın boynunu kaldırmaya yetecek kadar geriye sıçradı. Burnunu sıyıran bir duvardı ve ucu gökyüzüne değiyordu. Kafasını tekrar indirdi ve duvarı hizalayıp, neredeyse yaslanır gibi ona, adeta duvarla birlikte yürümeye başladı. Kömür karası miyavladı kedi. Can hav-

liyle yokuştan aşağıya koşuşu, bir tek atların ve at gözlüğü takmışların görebileceği, gecedен çok daha karanlık bir sokağın gümüş bir baltayla infazı gibiydi. Oysa çok netti. At, soluk ve yumak olmuş mavi, turuncu, sarı, çini rengi miyavlamaları duyar duymaz, yokuşun boynunu vuranın gümüş anne bir kedi olduğunu anımsadı. Zavallının tepesine bir şey mi düştü diye kalın ve yorgun boynunu gökyüzüne kaldırdı, fakat duvar gökyüzünde aynı karanlık ve yorgun bulutun içinden geçiyordu. Kafasını tekrar indirdi ve duvarı hizalayıp, neredeyse yaslanır gibi ona, adeta duvarla birlikte yürümeye devam etti. Ayağına bir çakıl taşı battı, durdu, çıkardı çakıl taşını, birkaç adım sonra kömür karası, geceyi yırtan bir tren ıslığı gibi miyavladı kedi. Kalan malvarlığıyla yokuştan aşağıya koşuşu, bir tek atların ya da at gözlüğü takmışların görebileceği, kara bir trenin kendi buharıyla soyuluşu gibiydi. Oysa çok netti. At, soluk ve yumak olmuş mavi, turuncu, sarı, çini rengi miyavlamaları duyar duymaz, treni soyanın buhar rengi anne bir kedi olduğunu anımsadı. Zavallının üstüne duvar mı devrildi diye kalın ve yorgun boynunu gökyüzüne kaldırıyordu ki, hemen arkasında boynundan daha ağır ve yorgun dökülmüş demirden bir kapının gıcırtyla açılıyor olduğunu anımsadı.” Bu ne böyle ya! Dönüp duran bir duvar sanki, aynı başım gibi, aynı dünya gibi! O saydam varlığıyla kımıldamadan dursa ya!

“Bu notların bir özü olamaz, tıpkı edebiyatın bir özü olmayacağı gibi, çünkü herhangi bir metnin özü kesinlikle tüm temel kararlardan kaçmaktan oluşur. Blanchot’un dediği gibi, edebiyatın özü asla hazır değildir, onu daima arayıp bulmak veya yeniden icat etmek gerekir.”

“İyi yapılmış bir tanımda, müstehcen olsa bile etik bir yön vardır: gerçeği söyleme arzusu. Dil yalnızca bir etki yaratmak için, izin verilenin ötesine geçmemek için kullanıldığında, paradoksal olarak etik dışı bir eylemle karşılaşır. İnsanı ola-

nın sınırlarını genişletmeye çalışan yazar başarısızlığa uğrayabilir. Buna karşın, bildik edebî ürünler ortaya koyan yazar asla başarısızlığa uğramaz, risklere girmez, her zamanki formülü, uygun akademik formülü, gizlilik sağlayan formülü uygulamak onun için yeterlidir.”

“İnsan gözlerinin başardığı en yüksek şeyi yapan, imkânsızı deneyip her şeyi şansa bırakan şairin” “duyduğu gerilim ve acı karşısında okurun dudaklarını ısırıldığını görebiliriz.”

Bu yaman akustiğin içinde, Marshall yardımı almaya geldi sıra: “Hâle dinsel deneyimin, kutsal herhangi bir deneyimin birincil simgesidir. Ben de Kierkegaard gibi, dinsel hayatın esasının, dogma ve teolojiden ziyade deneyim olduğunu düşünmekteyim. Hâle hayatı kutsal ve dindışı alanlara böler: Onu taşıyan kişinin etrafında kutsal bir ürküntü ve ışınımı olan bir *aura* yaratır; kutsallaştırılmış bu kişi insanlık durumundan uzaklaştırılır, etrafındaki insanları harekete geçiren ihtiyaç ve baskılardan kesin biçimde koparılır. Kapitalizmin herkes için böyle bir deneyim tarzını ortadan kaldırma eğiliminde olduğuna inanıyorum: ‘Kutsal olan her şey dünyevileşiyor.’ Bu bazı bakımlardan korkutucudur. Korku ve titremeden arınmış modern insanı ne durdurabilir artık; hiçbir şey tutamaz onları; çıkarları gerektirdiğinde önlerine çıkan her şeyi ezip geçmekte özgürdürler. Ama *auraları* olmayan bir hayatın erdemleri de vardır. Bir tinsel eşitlik durumu doğurur. Modern burjuvazi, işçiler ve diğer herkes karşısında muazzam maddi güç sahibidir belki, ama daha önceki hakim sınıfların en baştan sahip olduğu tinsel üstünlüğe asla erişemez. Karşılıklı dayatılmış serbest piyasa diyalektiği, burjuva toplumuyla en radikal karşıtları arasında garip bir çakışma yaratabilir. Kapitalizmin düşmanları da işlerini yaparken birçok özgürlükten yararlanabilirler – okuyabilir, yazabilir, bir araya gelebilir, örgütlenebilir, gösteri, grev yapabilir, seçebilirler. Ama hareket etme serbestliği, onların hareketini de bir

işletmecininkine dönüştürür ve birden kendilerini paradoksal devrim tacirleri ve satıcıları rolünde bulabilirler ki, sonuçta devrim de ister istemez diğer her şey gibi bir meta halini alır. Eski tarz onur ve saygınlık ölmemiş; bilakis piyasayla bütünleşmiş, üstlerine fiyat etiketleri konmuş, emtia niteliğiyle yeni bir yaşama kavuşmuşlardır. Bu yüzden, akla gelebilecek her türden insan davranışı ekonomik açıdan mümkün, ‘değerli’ olduğu andan itibaren ahlaki açıdan kabul edilebilir hale gelir; kazanç sağladıktan sonra her şey uyar. Modern nihilizm budur işte.”

“O sahne orijinal senaryoda yoktu. Gerçekte onun fikriydi. O sahne, çekileceği sırada bana söylendi ve ben çok kızdım. Avukatımı arayıp senaryoda olmayan bir sahneyi oynamaya zorlanamayacağımı söylemem gerekirdi. Ancak o yaşta (19) böyle şeyleri bilmiyordum. Marlon bana ‘Korkma Maria, bu sadece bir film’ dedi. ‘Hem bak ikimizin adı da M ile başlıyor, biz adaş, hatta kardeş sayılırız.’ Ancak sahneyi çekerken, Marlon’un yaptığı şey, tecavüz eder gibi yaptığı seks yani, gerçek olmasa bile, ben gerçekten gözyaşı döktüm. Kendimi aşağılanmış hissettim; doğruyu söylemek gerekirse birazcık iğfal edilmiş gibi hissettim. Çekimden sonra Marlon ne özür diledi ne de teselli etmek için yanaştı. O filmden sonra kendimi uyuşturucu haplara verdim ve intihar etmeyi bile düşündüm. Ya tereyağı da olmasaydı!”

“Leider! Leider!” Zor tabii. “Fallor, ergo sum!”

İlginç hikâyeler, yaşanmamış tesadüfler, yalan ifadeler, olsa ah ne güzel tanıklıklar, bir bir tükeniyor işte. Chaplin’den, Kafka’dan, “bir gün şurada x’i yaşayan” Bataille’dan, Descartes ve onun sahte âşıklarından sonra, Beckett de büyük yuvarlak masadan kalkıp gitti ya, eyvallah deyip herkese! (Herkesin büyük ya da büyük büyük babası Marx’ın hayaleti yakamızı bırakmayacak ama!) Sırada Oğuz’cuğum Atay’ım var.

“Homo erectus ile Homo sapiens arasındaki temel ayırımın kafatası ve diş yapılarında olduğu görülür. Homo erectusa ait kol ve bacak kalıntıları Homo sapiensinkine benzer ve bu benzerlik Homo erectusun da dik yürüdüğüne bir göstergesidir. Homo erectusun beyin hacmi Homo sapiensin beyin hacminden daha küçüktür. Ancak, Homo erectusun beyin hacminin kendisinden önceki türden daha büyük olduğu görülür. Homo erectus ile Homo sapiens arasındaki geçiş türü olan Homo habilisin beyin hacmi Homo sapiensinkine oldukça yakındır. Fosil kalıntıları Homo erectusun kafatası boşluğunun alçak, kemiklerinin kalın olduğunu gösterir. Ama kaş kemikleri yüksektir. Alın çökük, burun, çeneler ve damak geniştir. Öte yandan Homo erectusun dişleri, başka hiçbir insan türünde rastlanmayan ölçüde iridir. Homo erectus, ateşi kullanan, mağaralarda barınan ve bisiklete binmeyi babası ya da dayısının (ya da ne biliyim, annesinin ya da sevgilisinin ya da metresinin, hani ya ilk öğretmeni kimse onun) yardımı olmadan öğrenen ilk insan türüdür. Çünkü Dik insan, babanın ya da dayının (ya da ne biliyim, annenin ya da sevgilinin ya da metresin, hani ya ilk öğretmeni kimse onun) dersler sırasında ve akşam ateşin başında yalanırken ve sabah geyik etli kahvaltıda bir sürü gevezelik de yapsa, enseye tokat da atsa, en fazla seleden tutmak zorunda olduğunu anlayan ilk insandır. Dik insan, üstelik, kendisinden hem pedal çevirmesi hem azar işitmesi hem gururunun kurbanı olması hem burnunu çekmemesi, ağlayıp zırlamaması, hem de boyun eğmeden önüne bakması istenirken, cihazın üzerinde dimdik durmayı, düşmemeyi, havaya yağmurun parmaklarıyla tutunabilmeyi sağlayan o muhteşem ânın, o denge ânının, tıpkı pinponda *backhand* ve *forehand* vuruşlarının okyanus kadar geniş bir yazı masasında, dökme demirden bir Remington’ın ve trilyonlarca beyaz ama boş kâğıdın gözleri önünde ansızın keşfedilmesi gibi, sadece içsel bir despot-

lukla otomatikman öğrenilebileceğini ilk anlayan insandır. Ve bu bilgi çeşidi varoluşa şifreleneneceğinden asla unutulamayacaktır. Birçok özelliği gibi bunu da arada derede kalan Yetenekli insana bırakmıştır bırakmasına ama, binlerce belki milyonlarca yıllık geçiş ânında bu can alıcı yetenek Yetenekli insandan Akıllı adama geçememiştir nasıl olduysa? Ve bana sorarsanız, bu buharlaşma ya da billurlaşma konusunun alan araştırmaları için biçilmiş kaftan, hatta bakir bir kız ya da bakir bir oğlan olduğunu siz büyüklerime yüksek müsaadenizle anımsatmak istiyorum. Nokta.”

“Eğer ki eğlenceli gibi görünen bu umarsız arayışın içine, bir gün sen de masalsı bir tesadüfle düşüverirsen, umudunu asla kurtla kargayla tüketme. Coşkunu onlarla bölüşeyim sanma. Onlara gösterdiğin komik yüzünün ardında, oysa çaresiz bir zavallı gibi hissedeceksin, biliyorum. Kendini koza-na, görkemli ve göz kamaştırıcı bekleyişin kulesine kapat. Korkma ve karanlığına şükret. Seçilmişliğinden şüphe duyma. Dürüstlüğü için mükâfat dilenme. Gözlerin acıyla parlayacak ve bu keder seni, gerçek insanların krallığında gerçek bir insan yapacaktır. Varsın senin için münzevi bir hain desinler, ayakları kanat bir hayal kurdu, sokaklar kan revanken düzensiz kırların düşünüyü besleyen sorumsuz bir kelebek desinler. Sakın unutma ki, hiç kanamayan, bir sabah kanın içine uyanmayan, kanın ne demek olduğunu bilemez sevgilim.”

Bir paket uzun 2001 istiyordum ama alamıyordum. Bir paket uzun 2001 istiyorum. Tezgâhtar kız niye gülüyor ki? Bir paket uzun 2001 istiyorum. Sadece bir paket uzun 2001 istiyorum. “Yuvarlak mı olsun?” Fark etmez, uzun olsun da. Ya da ölmemek için bir çorba içmek istiyordum. Şehriyeli ve terbiyeli bir tavuksuyu çorba istiyorum. Çorbam geldi, içtim. Hesabı almaya gelen garson çorbamı getiren garson değildi, ne yiyip ne içtiğimi sordu. Düşündüm, düşündüm, kendimi sıktım, nerdeyse Dozirik olacaktım. Ama olamadım. Ne ye-

diğimi anımsayamadım. Ayıp olmasın diye İskender kebab dedim, bir kola ve bir de tel kadayıf. Elli lira verip kaçtım. Yirmi liraya bir kaşarlı tost yediğim de oldu, bir paket uzun 2001'i elli liraya aldığım da. *N.e.t.*'in güzelim garsonlarına 20 diye 100 liranın üzerini bahşiş bırakıp çıktığım da... Hani ya, olağanüstü cömerttim. Anlarımı da paralarımı da cömertçe harcıyordum. Anılarımıysa çoktan satmıştım. Adalarım batmış, köprülerim yıkılmış, Matmazel'se mal ekonomisinin kurbanı olmuştu. Mutsuzluktan elbette! Korkunç gölge fotoğrafları çekmeye bile fittim. O kadar mutsuzdum! Bir seferinde de, akşam vakti metrodan çıkmış yeni matmazole doğru boynum bükük yürüyordum. Görseniz, sanki Juanita'yım. Modern Çağ'da yaşamaya mahkûm edilmiş bir İnka çocuğuyum. Kapıyı açarken anahtar elimdeydi. Koltuğa oturdum ve bir güzel ağladım. Güzel dediğime bakmayın. Ağlamak için bile iki kişi lazım. Ben hiç iki kişi ağlayamadım. Sıksan kan damlayacak harflerim bitince elime Olympus C-5060'ımı aldım. Harfleri göremiyordum ama baktığım her şey donuyor, fotoğraf oluyordu. Bu yüzden tek bir sahte göz yetmiyordu, dar geliyor, acıtıyordu. Bir yaz boyunca, onun da gözü olma-ya çalıştım. Kameramın önüne üst üste yeni gözler taktım, ona vizörlerden geçerek ulaşmaya çalıştım. Köpekler çıldırmıştı, dikenler kavrulmuştu, buharlaşmıştı liman. Bir de baktım, "Benjamin Dokunuşları"na ulaşmışım. Modern psikolojinin tanımladığı gibi değil elbette ama, empatinin de bir diğer uyuşturucu olduğunu bilmiyordum. Biliyordum bilmesine de, görmezden geliyordum. Uyuşmak istiyordum. Uyuşurken bir çiçeğe, bir kelebeğe, bir güllüğüne, bir büyücüye, bir öpücüğe, bir şiire – bir isyana dönüşmek istiyordum. Hani ya, perdeleri çektim ve tavanımdaki vahşi gölgelerden kurtuldum. Hiç gidesi olmayan esini pompalı tüfekte kovdum. Baudelaire'den, Kafka'dan, Beethoven'dan – hayaletimden ve hayaletimin dansa kaldırmak istediği küçük kızdan kurtul-

dum. Oysa aynı gölgeler, bir gece önce Jeanne Duval'i getir-mişti. Öyleyse, Aşk bir mucizeydi. Öyle bile olsa, o arkada-şımın aşkıydı! Odama girdi, kendi fotoğraflarını çekti, bekle dedi. Beklemedim. Başka çarem yoktu. Dedim ya, yaşama-dan ölmekten korkuyordum. Ya da yaşıyordum da, yarım mı kalmıştım? Belki yaz gene gelmişti ve kokmayayım diye mumyalamışlardı beni. Yüzünde infaz ânının korkusuyla do-nakalmıştım. “Ağzını aç, dişlerine zarar vermek istemiyor-um!” “Kurula beni ey yalnızlık sisten” diye mırıldadım. Ama yaz çabucak gitti, kış geldi, kavrulmuş dikenler dondu, bu-harlaştıran liman buz tuttu. Gecenin ayazında trene binmeye, gölgesiz evime gitmeye korkuyorum. Ekski yirmi derecede bir banka tünemiş “Koleksiyoncu”yu okuyorum, zır zır, çın çın, kıtır kıtır ağlıyorum. G. P.’ye mi, Caliban’a mı, resim öğren-cisi zavallı genç kıza mı – hangi yarım kalmışlığa, ne tür bir akıldışılığa, kimin açgözlülüğüne, yanılığına, korkusuna, ölümüne ağlıyorum? Neden sanki “her insan kendisi için bir giz olmak zorunda?” Bankta otururken, yüzümde infaz ânı-nın korkusuyla donakalıyorum. Ağzını aç, dişlerine zarar vermek istemiyorum! “Isısı boşa değilmiş demek tenimizin” diye mırıldanıyorum.

Sanat yapıtı bir yakarışa dönüştüğü zaman, tıpkı yürekte apacı bir feryadın kopması gibi, yaratıcısıyla tüm bağlarını koparır, onu aşar, zamanın içinde zamansızlığa doğru yol alır. Her yakarış gibi, o da seslendiği, savrulduğu, saçıldığı boşluk-ta, ama kime/neye seslendiğini unutarak, gören gözü, duyan kulağı beklemeye başlar. Sanatçı, belki de, görülmediği, du-yulmadığı için yakarmıştır. Yakardığı için de –ne denli uzak, ne kadar küçük de olsa– hâlâ bir umut taşır. Çünkü “Sanat kı-rılmış bir mutluluğu taşıdığı vaattir”.

Kapıyı açarken anahtar elimdeydi, koltuğa oturdum, ka-ranlıkta bir güzel ağladım. Sonra sustum. Bir an önce eve gitmeli, satın aldığım “200 Kuşun Şarkısı”nı Edip’e verme-

liydim. Ama yeni matmazelin az önce elimde olan anahtarı şimdi yoktu. Yarım saatten fazla aradım. Güneşliklere, güneşliklerin ceplerine bin defa baktım. Sonunda buldum. Anahtar kapının üzerinde kalmıştı. Ama kapıyı açtıktan hemen sonra anahtarla kıcımlı kaşımıştım? Ben bunu anlamadım! Bir paket uzun 2001 istiyordum ama alamıyordum. Ne istediğimi üçüncü kez söylemişim ki, tezgâhtar kız “Yuvarlak mı olsun?” dedi. Fark etmez, uzun olsun da dedim. “Bayım, gevrek mi seversiniz?” dedi. Ayıldım. Aklımdaki düşüncelerin olmayan sırasını karıştırdığımı anımsadım. Büfeye, simit sarayından sonra uğrayacaktım.

“Yıllar, yıllar sonra mı demiştim? Belki de yıllar, yıllar sonraymış, belki Frederik daha Deniz’kenmiş. Neyse neymiş. Kime neymiş ki? Ama her şey bu beyaz düşün içindeymiş. Bir türlü aydınlanamayan koduğumun gecesindeymiş. Deniz aramış, aramış, aramış, fakat kitaplığı bulamamış. Bir gün gazetede bir ilan görmüş. Birisi kitaplığının boşaltılması, kitaplığın ve kitapların tozlarının alınması ve kitaplığının yeniden yerleştirilmesi için gönüllü yardımcıları arıyormuş. Deniz koşup gitmiş, akıp gitmiş, tek gönüllü de oymuş zaten, yorulduğuyla kalmış. Bir bakmış, kitaplık o kitaplık, Deniz derin bir oh çekmiş, taşmış, taşmış, taşmış. Deniz kitaplıkta boğulmuş ve aynı gün ölmüş, bir kadının sırlarıyla ölmüş. Fakat bu acı masal, bu miras masal, bu öykünün konusu değilmiş, lakin çocukluğunu kaybetmiş genç bir adamın da, istese bile romanı olamazmış.”

Avrupa Pasajı’ndaki taş kadının Geceye İlahiler söyleyen titreyen dudakları bana yıllardır aradığım bir kitabım olduğunu anımsatana dek, işte böyle dalgın yürüyordum. Yıllardır arıyordum aramasına ama hiçbir yerde bulamıyordum. Bulamayınca unuttuyordum. Şiirle aynı anda, Quasimodo da çanını, Esmeralda cansız kulaklarıyla belki duyar da uyanır diye, 16

¼ Kasım 1995 tarihindeki gözlerimden aşına olduğum bir kederle dövmeye başlayınca, iyice canlandım. Olmayan esin perim, bana nedenimi anımsattı. Hatta kitabımın yerini, ve onu neden bulamadığımı... Fazla dalgın, bazen fazla iyimserdim. Her söze kanıyordum. Oysa görmezden geliyorlardı. Zahmetli olan unutturulmalıydı. Fazla soru soruyordum. Gereksizce “Bir şeyler düşünüyor – ya da dinliyordum.” Oysa biliyordum, “Kulak kesilip dinleyen insanın gözleri görmez”. Belki mutsuzluktan, belki güvensizlikten unuttuyordum. “Bunu gelecek çocukta olmak için / beklemek daha sonra...” İstiklal Caddesi'nin kör kalabalığında, önüm Taksim'e arkam Tünel'e dönük, solumda Kuzey Kalkanı sağımda beni bekleyen okyanus, telaşa yürümeye başladım. Bu kez beni görmezden gelen tayfaya kanmayacaktım. “Parmak izimin işaret ettiği yazı görünceye kadar” bakacak, sis dağılıncaya kadar arayacaktım. Aradaki farkı biliyordum, anımsamıştım. Tekneme atlayacak ve Atlantik'e açılacaktım. Her yere yetişecek, hiçbir şeye geç kalmayacaktım. Saatime baktım – hâlâ yediyi 120 saniye geçiyordu. Unutmadan: Dozirik, kendini sıkınca helikopter gibi durduğu yerden gürültüyle havalanabilen şişko ve *Unwissenschaftlich* bir böcektir. Ben onu hiç görmedim, ama bal arısıyla uğur böceği arasında bir tür olduğunu hayal ediyorum.

“Sessizliğin dili çözüldükçe kendini anımsayacaksın, kendini tanıyamayacaksın, bir fareye dönüşürsen bir kedi, bir kuzuya dönüşürsen bir kurt kollayacak seni. Hayranlık duymayı, coşkuyu, şaşkınlığı, inancı, sevgiyi, yalnızlığı ve tutkuyu, bunların tümünü ve diğerlerini iç içe yaşayacaksın. Ola ki Söz'e rastlarsan, hayatla aradaki buz dağlarının kalanı da eriyecek, tüm mesafeler kapanacak, tüm sınırlar ortadan kalkacak, tüm trajedilere, tüm acılara ve tüm yazgılara aşına olacak denli genişleyeceksin. Ayakta kalabilirsen eğer kaybettiklerini arama, bulamazsın, armağanın zahmetsiz yaşamanın

bilgisini keşfin olacak. Artık şatonu kurabilirsin, şatonu mutlaka kurmalısın.”

İstiklal Caddesi’nden, küçük mü büyük mü anımsamıyorum ama parmakkapılı bir sokağın ya da Sadri Abi’nin sokağının ağzından sağa döndüm. Biraz yürüdüm ve ilk ya da ikinci sokaktan sağa ya da sola döndüm, ve eğer sağa döndüysem hemen ilerde sağda, sola döndüysem daha ilerde solda durdum. Her halükârda, yüzümü, sağımda ya da solumda duran kapıya çevirdim. Tabelayı okudum: Blueprint. Dükkânın dışında, kapının hemen solunda duvara yaslanmış duran antika dolaptaki antika kitaplardan altı tanesini göz ucuyla seçiverdim. Kapakları bez ciltli bu mücevherlerin tanesi 50 kuruştı. İçleri desenlerle ve eski sahiplerinin notlarıyla dolu, bazı satırların altları kurşunkalemle çizilmiş bu kitaplarla koyun koyuna ne güzel yatılırdı! Sahiplerinin ya da okurlarının çoğu çoktan otuna çöpüne ayrılmış, zamanın toprağına karışmış olmalıydı. “Life and Health, Ginn and Company, 1902”; “Chambers’s Graduated Readers – Book I, 1908”; “Everyday English – Book Two, The Macmillan Company, 1918”. Hiçbir zaman okuyamayacağım iki kitap. İlki pelür kâğıda basılmış: “Morceaux Choisis des Auteurs Français, 6°, 5°, 4°, Librairie Hachette, 1927.” Kuşe kâğıda 1991’de basılmış olanıysa bol resimli ve renkli, içindeki yazılar Çince ve adının İngilizcesi sadece kapağında yazılı: “The Spirit of the Earth”. Ve istersem sadece yarısını –kendimi sıkarsam tümünü– okuyabileceğim Çince-İngilizce bir kitap, o da kuşe kâğıda basılmış ve bazı sayfalarında uçlarından hafifçe yapıştırılmış renkli fotoğraflar var: “I Believe It Is an Image, Watari-Um, 1992.” Elimi kapının kulpuna uzattım, kapıyı açtım, bir çingirak geldiğimi haber verdi. Tam olarak 19:02’ydi. Dünyanın en güzel serbest tütün tüketim bölgesinde, dumanları elimle ite kaka hedefime ilerliyordum ki, bıyıklı ve sakallı, küpeli ve sağ eli kancalı bir ses ensemeye ya-

pıştı: “Kapıyı kilitlemediğime bakma evlat,” dedi, “çünkü çıkmak üzereydim. Pazar dağılı 2 dakika oldu. Bugün Kuzey Kalkanı’nda hikâye dinleme günüm.” Lütfen efendim dedim, yıllardır aradığım bir kitap var ve burada olduğunu sanıyorum. “Seni tanıyorum, birkaç sene önce de gelmiştin.” Evet, senede birkaç kez geliyorum. “O halde kitabın burada olmadığını sana söylediğimi de anımsıyor olmalısın.” Anımsıyorum efendim, ama bu kez kendi ellerimle ve kendi gözlerimle aramak istiyorum. Tüm işaretler onun burada yaşadığını gösteriyor. Mutedil dalgalı ve bol öksürüklü bir kahkaha attı. “Tüm işaretler ha!” dedi, küçümser bir edayla. Saatine baktı ve devam etti. “Tam 11 dakikan var evlat, ne bir saniye eksik ne bir saniye fazla. Anladın mı beni?” Sağ olun efendim dedim ve hemen şiir kitaplarının dizili olduğu dip bölüme yürüdüm. Üst kata çıkan merdivenin, üçüncü basamaktan sonra, 90 derece sola dönmeden bir dirsek oluşturduğu yerde, kenarları basamak genişliğinde kare bir sahanlıktı burası. Üç basamağı çıktım ve yüzümü sağa, şiir kitaplarının tavan dan yere kadar dizildiği, basamak genişliğindeki raflara çevirdim. Saati me baktım. 19:05. Saniyeler su gibi akıyordu. Acele etmeliydim. Kolumu kaldırıncaya boyumun yettiği en üst rafın en solundan başlayarak tek tek kitapların sırtlarını okumaya başladım. İlk rafta yoktu. İkinci rafı bu kez sağdan sola taradım. Yoktu. İçerisi Atlantik’in sabah saatleri gibi sisliydi ve bu koşullarda çoğu incecik şiir kitaplarının sırtlarını okumak epeyce zordu. Bazılarının sırtlarına künyesi yazılmadığından bunları uyudukları yataktan kaldırmam gerekiyordu ve bu da zaman alıyordu. Sol sağ üç dört derken en alt rafa gelmiştim. Saati me baktım. 19:12:30. Tam olarak 30 saniyem vardı. Yaşlı denizciye bakarak 2 saniye kaybettim. Ayaklanmış bana doğru yürüyordu.

O umutsuz anda aklıma Mörfi Yasaları geldi. Mühendis aklımla gurur duydum. Kitap elbette en sonda olmalıydı.

Böylece, dip rafta normalde sol baştan başlayarak yapmam gereken taramayı sağ baştan yapmama gerek bile kalmadı. Boşu boşuna vakit kaybetmiş, zahmete girmiştim. Ama aşk da böyle bir şeydi. “Esrar. Resimlerden bildiğimiz birtakım şeyleri taklit ederiz: hapishane, Ahlar Köprüsü, çok uzun bir eteğin yerde sürünen kısmına benzeyen yıldızlar.” Sevgilim. Canım sevgilim. İşte buradasın. Ne kadar vefalı, ne kadar güzelsin! İzin ver dilinden ve gözlerinden öpeyim! Zarif oğlum benim. Cahit abiciğim. İşaret Çocuğum...

Benjamin de dalgın, ama onun dalgınlığında tetikte bekleyen bir hal, birçok hal var: yalnızlık, melankoli, zarafet, vahşet, umut, keder, vaat... Herkes gitmiş, yuvarlak masada ikimiz kalmıştık. Çok heyecanlıydım. Özgür mü olacağım köle mi olacağım, mutlu mu yoksa mutsuz mu olacağım, kutumda ne var, alınyazımda ne var, “ah ben ne yaptım” diye düşünmeden, sonrasını hiç düşünmeden, sadece iyi bir giriş tümcesi bulmalıyım diye düşünüyordum. Marlene’in rüyasından hemen sonra yaptığı iltifat için bir kez daha teşekkür etmek çok sıradan olurdu. Belki beni çoktan unutmuştu. Eli şakağında, eli çenesindeydi, eli alnındaydı – ya da elini kimsenin tutamayacağı gibi şöyle tutuyordu. Eli yüzüne, eğik bakışlarına, eli Kuzey Kalkanı’na, eli dünyaya çok yakışıyordu. Eli zorlu düşüncelere dalmış, önündeki resmin korkmuş gözlerine bakıyordu. Hafifçe öksürdüm ve okumaya başladım:

“Ya sözcükler Frederik, ya sözcükler?’ Frederik hafifçe öksürdü, bir süre bekledi sonra, bir sahnede konuşur gibi konuştu: ‘Kar taneciklerini kim etrafa saçar? Kim eritir buzları? Havaları kim güzel yapar? Kim bozar? Haziran gelince yeşerten kim dört yapraklı yonca? Gündüzü kim gece yapar? Aydedenin ışığını kim yakar? Gökyüzünde yaşayan dört küçük tarlafaresi; senin, benim gibi dört küçük tarlafaresi. Birincisi Baharfaresi, yağmurları yağdırır. Sonra Yazfaresidir

rengârenk boyar çiçekleri. Ardından gelir Güzfaresi eteği fin-
dik fıstık dolu. Soğuktan üşümüş ayakları Kışfaresidir sonun-
cusu. Şanslı sayılırız gene de yılda dört mevsim olduğu için.
Ya bir eksik, ya bir fazla olaydı bir de onu düşünün!’ Frederik
sözünü bitirince dördü birden alkışladılar onu, ‘Ama
Frederik’ dediler ‘sen bir şairmişsin!’ Frederik hafiften kızar-
dı, kibarca eğilip selamladı onları ve utangaç bir sesle: ‘Bili-
yorum’ dedi.”

Elini indirmiş bana bakıyordu. “Ben de biliyorum sevgili
şair dostum” dedi. Belli belirsiz, sanki bir gölgeymiş gibi gü-
lümsemi. Meğer en başından beri her şeyi aynı anda dinlemiş,
görmüş, hissetmişti. Bir anda göğsümdeki çalıntı ateş söndü,
kargalar, doymuş olmalı ki, beni benle bırakıp havalandı.
Resimden kopup gelen vahşi esinti, kalbimin ve aklımın kül-
lerini dağıttı. Kirpiklerim kibrit çöpleri gibi alev aldı, parladı
ve hemen söndü. Fazla oksijenden olmalıydı. Sevinç, bir
damla gözyaşı oldu, ama masaya damlamadı. Man Ray’ın ka-
dınının yüzündeki cam kürecikler gibi, öylece donup kaldı.
Yüzey enerjisiyle ilgili olmalıydı...

Elini uzattı. Ben “Doktor Walter Benjamin” dedi. Elini
sıktım. Sizi tanıyorum Walter Benedix Schönflies dedim. Si-
zin en gizli hayranınızım. Hâlâ sihirli çekim alanınızdayım.
Çok şaşırıldı. Bu şaşkınlığı yanlış yorumladım ve adımı söyle-
dim. Sanırım adımı duymadı ve bana şair dostum diye hitap
etmeye devam etti. İstediyim de buydu. Böylece ben de ona
Walter diyebilirdim. Walter dedim, bir fragman daha okuya-
bilir miyim? “Elbette şair dostum” dedi.

“Benjamin’in söylediği ya da yazdığı her şeyde düşünce,
masalların ya da çocuk kitaplarının vaatlerini her zamanki
kaba ‘olgunluk’la reddetmek yerine, onları sözcüğü sözcüğü-
ne ciddiye almış gibidir, o kadar ki, gerçek mutluluğun ken-
disi şimdi bilginin ufkunda beliriverir... Ona doğru çekilen
herkes, kapalı kapıdaki çatlaktan bir an için ışıklı noel ağacını

gören çocuk gibi hisseder kendini. Işık yalnızca akıl değil hakikat, hakikatin gölgesini değil kendisini vaat eder.”

Şaşırmıştı. “Bunu da kim yazdı?” dedi. Adorno dedim. “Bizim Theodor mu?” dedi. Tam olarak dedim. “O halde, George işi iyi halletmiş” dedi. Evet dedim. Gövdesine derin bir ferahlık yayıldı. Türk kahvesine ne dersin dedim. “Âlâ ve rânâ” dedi. Birer de sigara. “Şahane.”

Hiç ummadığım orta şekerli bir giriş olmuştu bu. (Unutmadan, Leo Lionni’ye ve fare kitabını bana getiren anne ve babama minnettarım!) Ama bu tatla, ona sormak istediğim, yıllardır kafamın çengeli soruları unutuverdim. Keşke unutmasydım da, hiç değilse tek bir soru sorabilseydim. Bir dil nasıl yaratılır Walter? Edip 11 aylıkken yürüdü, 2 yaşına basmadan konuştu. Tamam, karşıda bir saz heyeti vardı var olmasına ama, bu hâlâ bir muamma? Nasıl biriktirdi ve nasıl yarattı ilk tümcesini: “Kendimi sıksam keman olabilirim.” Fotoğrafları göstermeye işte o an karar verdim. Çantamdan Laptop’umu çıkardım. Hemen vazgeçtim. Önce yazdıklarım-dan söz etmeliydim.

Walter dedim, söylemeye yüzüm yok ama dedim, *Über Haschisch*’i İngilizcesinden Türkçeye çeviriyorum. “Bu çok değerli, neden utanacakmışsın ki!” dedi. Çok zarifti ama kaygılandığı da belliydi. Ama dedim, *Rausch* sözcüğünün tüm geçmişinden haberdarım ve söz konusu etmek istediğinizin fiziksel bir sarhoşluk hali, ya da, sadece bir esrime, kendinden geçme, hele hele, en mistik anlamıyla bir *vecit hali* olmadığını biliyorum dedim. “Nerden biliyorsun” dedi? Kendi şiir deneyimimden dedim. Ama bu, bakmaktan, duymaktan ve boyun eğmekten, hani ya görüleni ve duyulana gönüllü bir mahkûm olarak yazmaktan düşünmeye zamanın kalmadığı bir hızlı ve zahmetsiz zaman deneyimi dedim. Aslında zaman var, hem de yekpare bir zaman, ama yaşanan deneyim içindeki her şeyle birlikte bir bütün olarak görünür olduğundan

ve, çağrışımlara gerek duymadan, bir bütün olarak kavranıldığından düşünmeye gerek kalmıyor, gerçeklik tam önünde duruyor, onu uzanıp alıyorsun dedim. Gerçeklik her yerde, “imgelerin olduğu kadar, dilin de içinde” dedim. Kesinlikle bir tür büyü ve bir de büyülenen özne var Walter. Ve kederli, terk edilmiş nesnelere kendilerini sarhoşluğun aydınlığında tetikte bekleyen bu sevinçli özneye sunmak için birbiriyle yarışıyor, hep bir ağızdan konuşuyorlar. Ve özne kendisini yeni bir dilin eşliğine varmış hissediyor, hatta bundan emin. Her şeye gücünün yeteceğini, daha hızlı bakar ve yazarsa önünde biriken çerçöp yumağındaki tüm kopukları ucuca ekleyebileceğini, ve sabaha, onun dışındaki herkes, tüm dünya, bütün evren uyandığında, bu yeni dilin tüm insanları kurtaracağına inanıyor... “Bu antik bir deneyime benziyor,” dedi. Bana da bazen öyle geliyor Walter dedim. (Aklıma birden, bu ülkülü sarhoşluğu kimseyle gerçekten paylaşamamış olduğumu dehşete kapılarak anladığımda hissettiğim korkunç yalnızlığım geldi. Çok sonradan, bu deneyim kendisini sakın, cömert ve gerçek tümcelerle yazıya dönüştürdüğünde anlamıştım ki, tıpkı yazarın kendisi gibi, yazı da, keşfettiği hakikati açık etmemek, aslında en derin düşüncelerle örülmüş o en yoğun ânı hemen parodileştirmek zorundaydı. Başka türlü güç, sevgili okur! Ama bu tehlike yazı sarhoşluğunun özüydü zaten, komünal bir şekilde yaşanamazdı, o yüzden bunlardan söz etmek gereksizdi. Şimdi bu ânın tadını çıkarmalıydım. Aynı ahlaksal zeminde olmak, zahmetsizce konuşmak ve anlaşmak ne güzeldi! Ah, nasıl özlemişim!) “Hiç kuşkun olmasın sevgili şair dostum” dedi, gülümseyerek, “şiir hakikatin pasaportudur. Doğal olanın karanlık yüzünü keşfeden her romantik gibi, senin de umudun, ona sadece çaresizliğin kazandırabileceği tüm güncelliği çoktan kazanmış. Çünkü böyle bir deneyim, özünde, *modern* zamanda yaşadığın için kat kat çoğalan, korkunç bir zahmeti barındırıyor.” Çok sevin-

miştim ve şimdi daha rahattım. Almanca bilmiyor olmamın sıkıntısını, Benjamin’le konuşuyor olmanın kalan tedirginliğini de üzerimden atmıştım ve artık *Rausch* kavramını kendi sözcüklerimle tanımlayabilirdim: Bu, olsa olsa, coşku, neşe ve zindelik taşan bir büyülenme hali olarak sarhoşluk olmalı Walter dedim – bir bakıma, Çinli şair dostumuzun dediği gibi, ruhun yücelip göklerin üzerine çıkması... Yoksa, flu bir uzamın ataleti içinde, ne sarhoşluğun aydınlığından, ne de sarhoşluğun gücünün devrime kazanılmasından – söz edemezdim dedim. Yaratıcı sarhoşluğun yanını yöresini biraz kazmaya başladın mı, kendini öznenin içinden dünyanın dışına fırlatıp atmak isteyen muazzam bir sevincin enerjisine, en azından bunun kıvılcımlarına rastlamak hiç zor değil dedim. Sandalyesini masaya biraz daha yaklaştırdı. Sevinme sırasının onda olduğunu hissettim. Oysa siz, kavram kendi anlamsal içeriğine despotça sahip olduğu halde, öyleyse hiçbir şekilde muamma olmadığı halde, sarhoşluğa eklediğiniz sıfatlarla, bu deneyime içkin en büyük ipucunu vermişsiniz zaten: *Rauschglück*. Mutluluktan uçuran, zengin bir sarhoşluk, dedim, daha nasıl pekiştirilsin! “Evet, tıpkı yaratmanın sevinci gibi, insanın birdenbire varoluşun şiiiriyle karşılaşırvermesi gibi, sevgili şair dostum” dedi, “ne var ki, bir iplik yumağını çözme eylemindeki sevincin de gerçekten denenmiş olması gerekir.” Ariadne’nin toptancısı yakın arkadaşım dedim. Buna çok güldü. Buna birlikte güldük. Ama bu gerçek dedim salakça. “Biliyorum” dedi. “Daha da ileri gidelim: Ama böyle yapmakla, sadece içine girmeyi göze aldığımız mağaranın kıvrımlarını ve dönemeçlerini keşfetmeyiz, aynı zamanda bu keşfin ötekinin geçmiş deneyimlerine dayalı hazzını, ipliği çözme işinin ritmik bahtiyarlığını da yaşarız. Ustaca sarılmış bir yumağı çözmüş olduğumuzdan hiç kuşku duymamak – tüm üretkenliğin sevinci bu değil midir, en azından düzyazıda? Ve esrarın etkisi altında bizler, güçlerimizin doruğunda

sevince boğulmuş düzyazı-varlıklarız.” Şerefe o zaman Walter! Bir an düşündü ve hemen sonra, “Ama sanırım” dedi, “*Rätseln des Rauschglücks* tanımlamasını, tavşan ya da tavuk eti olması gereken o müşfik şeyi ‘Aslan böreği’ne benzetmemden hemen sonra söyledim.” Kahkahalarla gülmeye başladık. Tam olarak öyle. Restoran Basso’da...

Fotoğrafları göstermeye işte o an karar verdim. Çantamdan Laptop’ımı çıkardım. Hemen vazgeçtim. Önce yazdıklarımın söz etmeliydim. Hayatımı kaç kez kurtardın Walter, biliyor musun dedim. “Hiç farkında değilim” dedi. *Esrar Üzerine*’nin esiniyle bir kitaba başladım dedim. “Ne hakkında?” dedi. Sen, ben, Baudelaire, tütün, esrar, kadın, şiir, felsefe, hani ya tüm doğal uyuşturucular, bütün yakın dostlarımız hakkında dedim ve ona 18 Kasım 2008 günü *akşam* yazdığım 11 numaralı fragmanı okudum. Renk vermedi. Yanlış bir seçim yaptığımı düşündüm. Öyle ya, onun hiç otomobili olmamıştı, tam bir *flâneur*’dü o. Üstelik Postacı Kapıyı İki Kere Çalar’ı da izlememişti. Bir süre eli şakağında öylece durdu, gözlerime baktı ve sonra dedi ki: “Dünyâda sevilmiş ve seven nâfile bekler; Bilmez ki giden sevgililer dönmiyecekler.” Ama Walter, *İsyan kadar güzeldi* dedim. Gülümsemi. Gülümsemesi çok cesaret vericiydi. Bir tane daha okuyabilir miyim dedim. “Zevkle dinliyorum, sevgili şair dostum” dedi. Kanat yerlerimin gıdıklandığını hissettim ve bu kez de 29 Kasım 2008 tarihli 25. fragmanı okudum. İçine hiç girilmemiş bir su gibi bakıyordu yüzüme, bu yüzden gene yanlış seçim yaptığım hissine kapıldım. Tam termodinamiğin yasalarından kısaca söz edecektim ki, “Nasıl bir tarih dışı yakınlık bu böyle” dedi. Soru değildi. Ariadne’nin mırıl mırıl çözülen ipliği gibiydi. Çantasından defterini çıkardı. “Solanj’ın çiş kumuna bokuyla yazdığı dizeleri alıntılama izin verir misin şair dostum?” dedi. Dünyalar benim olmuştu. Ona kurşun kalemimi uzattım ve dilsiz dünyanın sözcüklerini tekrar oku-

dum. O da yazdı. “Ah evet, Aurora’yı anımsıyorum / dizle-
rimin üzerine çöktüm / ağzımı karla doldurdum, eridi / keş-
ke sende de eriseydi...” Bunlar zaten bir şarkının sözleri
Walter dedim. Gülümsedi. Gülümsedim. Son bir tane dedim.
Sadece başını usulca sallamakla yetindi. Metallerimin isya-
nıyla ilgili bir fragman bu dedim. Ya da metallerin dünyasın-
da yaptığım katliamla. “Çok kışkırtıcı” dedi. Ama Benjamin
dedim, birbirini hiç sevmeyen metaller bunlar, aralarında en
ufak bir akrabalık bağı yok. Onları hızın biçimlendirdiği yeni
bir yaşantıda el ele tutuşturmak, seviştirmek, zahmetsiz ba-
kan, gören, yaşayan incecik varoluşlara göre dedim. İçimden,
senin bir romana, bir resme ya da bir şiire ve kuşkusuz çok
uzak geçmişe bakışın, üstelik bunu yaparken o bakışa kendi
hayatını katışın gibi demek geçti. Ama söylemedim. Kastımı
anladığından emindim. Ve kuşkuya yer bırakmayacak şekilde
anlaşılır olduğumu bilmenin doyumsuz sevinciyle 16. frag-
manı okumaya başladım. *24 Kasım 2008, sabah.* (...) Bu ka-
darını beklemiyordum. Parça bitip de başımı kitabımdan kal-
dırdığımda, düşünürken evreni gezip gelmiş acı dolu ve yor-
gun bakışları yerde, gövdesi sandalyesinin üzerinde, yıllardır
terk edilmiş ama tam bu ânın kalbinde yeniden bulunmuş es-
rarlı bir gölge gibi oturuyordu. Oysa ben mutlu olacağını
sanmıştım. Mutluydu belki de. Ama terlemişti ve hep şakağı-
na yaslı duran sağ eliyle bu kez kalbini tutuyordu. Hemen bir
bardak su kapıp geldim. Uzattığım suyu, Gert’in dans edişini
izler gibi, tatlı yudumlarla içmeye başladı. Yerime geçip
oturduğum. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Ona, hem de o don-
durucu soğukta rastlamış olmanın ne büyük bir şans olduğun-
u anlatamamanın eksikliğiyle bekliyordum. O, mutluluktan
uçuran zengin bir sarhoşluğun şans dağıtan kısmıydı aynı
zamanda. Bir süre sonra heyecanı yatıştı. Öyle kederlisin ki
Walter dedim, (kupkuru tümceler kurduğumu bildiğim için
gene ondan ödünç almıştım), yaşayabilmek için neredeyse

Benjamin Dokunuşu 4

hep mutlu etmek, gönül almak istiyorsun. Bunun içinse, tarih dışı bir cömertlikle sadece sunuyorsun. “Gönül Yakınlıkları”

dedi. Evet, bazen metallere de sevdalanabiliyor insan dedim. Gülüştük. Bunun üzerine, çok kısa bir sessizlik oldu.

“Bir şey merak ettim, sorabilir miyim şair dostum?” dedi. Elbette Walter dedim. “Okuduğun fragmanlardaki bazı karakterler” dedi. “Thord Hurdlika, Lanet Dave, Lanet Köpek, sonra Wisdom Kardeşler – sanırım adları Homeros, Ulysses Vergilius ve Kör Jude” dedi gülümseyerek. Evet dedim. “Kim bunlar şair dostum?” dedi. İda Richilieu’nun dostları dedim. “Roman kahramanları mı yani?” dedi. Tam olarak dedim. İki yıl sonra rastlayacağım bir romanın kahramanları onlar. Gülümsedi. Gülümsedim. İçimden, İda’nın o son gece söylediği doğaçlama şarkının nakaratını mırıldandım: “Yoldayız, yoldayız, hey! / Hades yolundayız.”

“Peki bitirdin mi kitabı?” dedi. Aklım nisyanın tebessüm çiçeği İda’da, dudaklarım şarkıda, hangi kitabı diye sordum salakça! “Baudelaire, şiir, felsefe, kadın, deliot, hani ya tüm doğal uyuşturucular, bütün yakın dostlarımız hakkında olanı” dedi. Çok az kaldı dedim, gece gündüz yazıyorum dedim, bugün bayramın kaçınıcı günü bilmiyorum dedim. “Walter Benjamin’le Yaşamak”ı kapattım.

Fotoğrafları göstermeye o an karar verdim. İlk olarak, Bibliothèque Nationale’deki kollu sandalyesini gösterdim. Hemen tanıdı. Ardından aynı fotoğrafın ikinci versiyonunu... Bu montaj fotoğrafın zeminine Walter’in el yazısını koymuştum. “Bir sayfaya 50 satır sığdırmak zorundaydım” dedi. Biliyorum dedim. Ama “Bu sandalye mavi” dedi. Bu tümceyi İngilizce söylediği için imasını hemen anladım: “This chair is blue.” Bu çok hoşuma gitti. Fotoğrafın eksikliği tamamlanmıştı. Ama bu üst üste koymalar Photoshop’un marifeti dedim. “Olusun, güzel olmuş” dedi. Sonra tek tek tüm fotoğraf maceramın kayıtlarını izledi, yorumlar yaptı, sorular sordu. Bazılarında alt dudağını ısırıldı. “Bunlar benim dokunuşlarım mı” dedi? Gülümsüyordu. Evet dedim, evet senin dokunuşların sevgili

dostum dedim. Duygulandığını hissettim. İki kat gibi görünen birincisi aslında tek kat ve benim marifetim, başka iki gözün içinden baktım dedim. Sol gözümü OLYMPUS'unun gözüne dayadım, OLYMPUS'unun gözünü de YASHICA makinemin gözüne... Ve hep birlikte kadranı çevirmeli, Ericsson marka siyah telefonuma baktık. Tek *Shot!* Sokakta bulunduğum, aslında sokaktan çaldığım öpücüğü de, Photo-shop'un yardımıyla diğer katın ya da katların üstüne bindirdim. "Şahane olmuşlar" dedi. "Ama hep aynı keder, sevgili şair dostum" dedi. Ama Walter dedim, esrar kadar güzeldi. "İstediğin şeyin, hayalinde olduğunu gördüğün şeye uymadığını öğrenmek yaralar" dedi. Bilemeyiz Walter dedim. "Biliyorum" dedi, hınzırca gülümsüyordu. Zokayı yutmamıştım ama dudağımın kenarında kan vardı. Mendilini çıkarıp verdi. Sildim ve devam ettim. En son, örfi idare dönemindeki faşist iktidarın ilk günlerinde Sulakya Kültür Merkezi'nden ödünç aldığım fotoğrafly su kitaplarından kopyaladığım kendi fotoğraflarına baktı.

"Sulakya Kültür Merkezi'nden ödünç aldığı fotoğrafly su kitaplarını, su resimlerini kopyalayabilmek için satın aldığı eli asalık filmi, ofisinde onları koyduğu rafı, o kitapların içindeki çoğaltamadığı, çoğaltır çoğaltmaz silinen tüm su fotoğraflarını, özellikle suyun külün içinde solan çocukluk, ateşin, karın içinde eriyen gençlik ve aşk fotoğraflarını, karyola, biberon, beşik fotoğraflarını, kaşıklarını, salyalı sürüngenlerini, kurşunkalemlerini, kuşlarını, o kitapların içinde ne varsa her satırını, boka batmış öpülesi ellerin, uykusuz kalmış gözlerin, endişeli gözlerin, ateşten kızaran öpülesi gözlerin, duadan sessiz yakaran gözlerin, kirpiklerine sevgiyle dokunan tüm gözlerin yaşların parmakların sidiğe batmış tüm parmakların dudakların nefeslerin görmeyen gözlerin tüm buğday gözlerin kara gözlerin kuru gözlerin fotoğraflarını ofisinde rafta unuttuğu su kitaplarını sulakya kültür merkezinde işittiği aza-

rı ceza parasını makbuzları biletleri azarı işittiği kocaman kadını bileti kesen ve ona makbuzu yazan başka bir ecnebi kocaman kadını burnuna gelen kömür kokusunu ırmak kokusunu su kokusunu süt kokusunu merkezin okuma salonundaki tüm çocukların adlarını annelerinin sabah ceplerine koyduğu elmayı elmadaki diş izlerini kan izlerini elmayı ceplerinde unutuşlarını anımsayışlarını yeniden unutuşlarını annelerin elmaya dokunmuş parmak izlerini annelerin elmayı koymayı unutuşlarını annelerin elmayı koymayı unutan ellerini babaların babaların babaların bunu ısrarla anneye tembih etmelerini annelerin gene unutmalarını annelerin anımsamalarını annelerin anımsadığı çocukluk aşklarını elmadaki diş izlerini kan izlerini babaların üzerindeki martı kuşlarını bu babaların Balat'ta olmalarını tüm babaları sevenleri tüm martı kuşlarını sevenleri tüm bunları sevenleri sevenleri tüm yürüme sevenleri tüm insan hayvan çiçek böcek taş ırmak kömür kitap fotoğraflarının adımlarını adımları sevenleri sevenleri tüm unutmayı sevenleri anımsamanın kâbusunu sevenleri unuttuğu tüm sözcükleri sevenleri sevenleri sevenleri...” Kendini tanıyamamıştı.

“Ama şair dostum, sen en az bir dakika uyumalısın” dedi. O zaman yazacaklarımı unuturum Walter dedim. “Unutursan unut, yeniden anımsarsın,” dedi. “Bir gün Bibliothèque Nationale’de Baudelaire ve Paris kenti üzerine çalışıyordum. Günlerdir uykusuzdum. Birden tepemde sallanan lambaya bakasım geldi. Bakar bakmaz ‘Tapınılan ilkbahar kaybetti kokusunu’. Ve hiç durmadan Baudelaire’de Bazı Motifler yazmaya başladım. O kâğıtların birindeki gibi. Ama üçüncü sayfanın sonuna gelmiştim ki, tükenmez kalemim isyan etti.” Bitti mi yoksa dedim. Parodiyi anlamamıştım. “Hayır” dedi. “Kendini paramparça etti. Yazı yazıyor olduğum kalem, nasıl olduysa birden parçalara ayrılıverdi. İçi, dışı, her yeri. Kapağın içindeki yay, kendisiyle birlikte kapağı ve kapağı tepeden

tutan minik vidayı nerelere fırlattı, göremedim bile. Sadece yayı bulabildim. O artık bir yay değil, bir teldi. Hemen toparlanıp Jean'ın evine gittim ve yattım. Aklımda yazacaklarım vardı ama uyumalıydım. Koyun saymaya benzeyen ama çok daha gelişmiş bir yöntemi uygulayarak uyudum ve rüyamda beş kilo hatmi yediğimi gördüm. Uyandığımda yastığım uçup gitmişti.” Gelişmiş yöntemin neydi dedim. “Wittgenstein” dedi. “Birkaç kez, Wittgenstein'ın söylediklerini ezberlemeye çalıştım: düşünülebilen her şey açıkça düşünülebilir, söylenebilen her şey açıkça söylenebilir, ancak düşünülebilen her şey söylenemez.”

Gerçekten biraz yatıp uyumam gerekiyordu, bu yüzden aklıma gelen tekerlemeyi kovdum aklımdan: “Bilinen tüm havacılık kurallarına göre, bir arının uçabilmesi mümkün değildir. Kanatları, şişko ufak vücudunu yerden kaldırmak için çok küçüktür. Arılar, her şeye rağmen uçar. Çünkü arılar, insanların imkânsız dedikleri şeyleri takmaz.”

Bu yöntemi ben de bu gece uygulayayım dedim. “Uyanınca yazmaya mutlaka devam et” dedi. Mutlaka dedim. Ama bugün bayramın kaçınıcı günü bilmiyorum dedim. “Boş ver bayramı, senin kocaman bir umudun var sevgili şair dostum” dedi. Gözlerim dolmuştu ama belli etmedim. Yutkundum. Elini uzatıp başımı okşadı. Hiçbir sevgilinin görmediği ve inanmadığı yeri, hiçbir sevgilinin okşayamadığı kadar yumuşakça okşadı. Tacım olmuştu eli. İnsan mutluluğum olmuştu. Bu hüznü dağıtmalıydım ama komiklik yapamazdım. Kitabımı sahaf kapanmadan almalıyım dedim. Saati baktım, yediyi tam iki dakika geçiyordu. Sen bekle, ben bir koşu alıp geleyim dedim. Döndüğümde gitmişti. Oysa “İşaret Çocukları” koynumdaydı. Hem de 7 yıldır. Ah! Dalgınlık işte...

Bugün 17 Aralık 2008 ve saatim yaklaşık 17:24'ü gösteriyor. “Sözcükler burada bitiyor, bildiğim dünya burada son bulu-

yor...” Öğlen Konur Sokak’taki Papağan’da oturdum ve Garson Sami’nin sürekli çay servisi eşliğinde, bir kâğıt peçetenin üzerine son notlarımı düştüm. “Saçılmış Mavi”yi de tarihte bugün yazmıştım. Akşam olmuştu ve belki o gün de saatim yaklaşık 17:24’ü gösteriyordu. Ama o vakit sözcükler yeni yeni geliyor ve beni bilmediğim bir dünyaya fırlatıyordu. Ankara’ya masal anlata anlata yağan en beyaz kardı. Gerçek bir *flâneur* ve bekâr bir adam olduğumdan ekstra korumaya ihtiyacım yoktu. Yazmaya gene aynı sokakta, Konur Sokak’taki Kardelen’de başlamıştım. Esin birdenbire gelmiş, kapımı çalmadan içime girmiş, beni hazırlıksız, çırılçıplak yakalamıştı. Yeni yıl vesilesiyle masaların üzerlerine bırakılmış kâğıtları telaşla topladığımı, kâğıtların bembeyaz sırtlarına ve yüzlerinde kalan tüm boş yerlerine kitabımı bir solukta yazıp bitirdiğimi anımsıyorum. Nasıl unutturum! Üzerinden tam olarak 13 yıl geçmiş. Vay canına! On üç koca yıl! Salıydı, Barok çağıydı, Rönesans’tı... Ama bir dakika, salı olduğuna göre, sanırım bu *deneyim* iki gün sonra, 19 Aralık’ta yaşanacaktı...

ARALIK

2008

49. hafta	1 Pazartesi	2 Salı	3 Çarşamba	4 Perşembe	5 Cuma	6 Cumartesi	7 Pazar	
50. hafta	8 Pazartesi Kurban Bayramı 1. gün	9 Salı Kurban Bayramı 2. gün	10 Çarşamba Kurban Bayramı 3. gün	11 Perşembe Kurban Bayramı 4. gün	12 Cuma	13 Cumartesi	14 Pazar	Kasım 11
51. hafta	15 Pazartesi	16 Salı	17 Çarşamba	18 Perşembe	19 Cuma	20 Cumartesi	21 Pazar	3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 Pazartesi Salı Çarşamba Perşembe Cuma Cumartesi Pazar
52. hafta	22 Pazartesi	23 Salı	24 Çarşamba	25 Perşembe	26 Cuma	27 Cumartesi	28 Pazar	Ocak 2009
53. hafta	29 Pazartesi	30 Salı	31 Çarşamba Yılbaşı					1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 Pazartesi Salı Çarşamba Perşembe Cuma Cumartesi Pazar

